

ГЕННАДІЙ БОЦЕНЮК

ОСТАННІЙ МІФ
XX СТОЛІТТЯ

Геннадій Боценюк

ОСТАННІЙ МІФ ХХ СТОЛІТТЯ
Містичний роман-бойовик

*Переклад з російської та загальна редакція
зроблені вдовою автора Наталією Толстихіною*

ЧАСТИНА ПЕРША

*О стогнати Руській землі, пом'янувши праведні
часи та праведних князів!
Того старого Володимира не можна було
пригвоздити до гір Київських? Цього б із нами
не трапилося!*

«СЛОВО О ПЛЪКУ
ИГОРЕВЕ»

В ЛІТО 1997

Пам'ятаю, як весело виблискувало в моєму дитинстві сонце, життя здавалося таким величезним і прекрасним. У цій проклятій непроглядній пітьмі щохвилини думаєш про сонце. Коли смерть вже зовсім поруч, страх зникає, ти звикаєш до того, що вона торкається твого обличчя, перевіряє, чи не час забирати тебе у свої чорні покої. Чорт, знову їде дах, адже я не хочу вмирати! Не хочу!

Я встаю і повзу далі, обмацуючи дорогу перед собою. Може, я давно помер, тільки не зрозумів цього і продовжую мучитися? Ні, я людина розумна, якщо ще повзу, тобто рухаюся, значить ще живий. Ні, вже ніхто нікуди не йде, сили померли, отже, і мені доведеться вмирати тут. Втім, яка різниця, де мені вмирати, якщо я все одно скоро помру і шансів урятуватися в мене немає. Лежу. Клята темрява, я навіть не бачу те місце, де вмиратиму. Були б сили, я проповз би ще метрів сто. Хтозна, може там померти краще, ніж тут. Лайно! Все довкола і я теж.

В «експедицію» ми вирішили піти втрьох. Точніше, Сашка і Влад запрошували мене приєднатися до походу. Там круто, дах зриває, можна знайти золоті гори, скрині з діамантами так і просять самі в руки, тільки лохи не можуть здогадатися, як треба шукати справжні скарби та пригоди.

Підготувалися ґрунтовно: літр пива, десяток бутербродів, три свічки, дві коробки сірників і у кожного по ліхтарику з комплектом батарейок на зміну.

Пташки співають над дніпровськими горами. Сліпучі хмари вселяють упевненість у перемозі. Задовбаний придурок! Я проміння світла сонця на похмури підземелля, в які сонечко ніколи на заглядало.

Перед тим, як спуститися під землю, я глянув на небо. Яскраво-салатове молоде листя дерев махало мені вдогон, бажаючи успіху. Такими гарними вони бувають лише на початку червня.

Шахта зливової каналізації привітно відчинила браму (за допомогою монтировки). Під землю я спускався вперше, якщо не брати до уваги метро й однієї занудної екскурсії по Печерській Лаврі. Сашка та Влад були в цих проклятих підземних лабіринтах уже чотири рази і запевняли, що знають їх як свої десять пальців на ногах. Крайнього разу вони знайшли старовинний золотий перстень, а цього разу сподівалися знайти якщо не тонну скарбів, то хоча б бібліотеку Ярослава Мудрого. «Ти не уявляєш, як це класно обідати під землею при свічках!» – пояснював Влад за день до походу. Товсті лінзи окулярів виблискували фанатичним блиском, а жестами він креслив у повітрі формулу абсолютного кайфу.

«Ми розчистили один завалений хід, він точно з'єднується з Лаврою. А це я знайшов на підлозі. Скажи, старий, якщо золото валяється під ногами, чи бував там хтось у наш час?» – Саня потрясав перед моїм обличчям перстнем. Химерний візерунок печатки тьмяно блищав у світлі настільної лампи.

«Цікаво, якщо там під ногами валяється золото, може і в старі добрі часи там нікого не було?» – обережно запитав я, дивуючись своїй догадливості. Влад низив плечима, а Саня поважно сказав: «Це знак, він приведе нас до чогось справді серйозного. Якщо це не так – нехай мене пофарбують». Мабуть, його слова були пророчими. Цей знак привів нас до чогось серйозного, а Саню все ж пофарбували, якщо можна так сказати. Принаймні коли він загинув, то був з ніг до голови залитий кров'ю. Власною кров'ю. Я так і не встиг збагнути, що це було.

Потрібно рухатися далі. Я маю знайти інше місце. Тепер я точно знаю, де потрібно вмирати – там, де є вода. Важко сказати, як довго я не їв, але голод уже давно не відчуваю. Спрага набагато болісніша. Потрібно знайти воду. Жага сковує рухи, але якщо я зможу дістатися до води, то вже не буду нікуди йти. Ляжу поруч із водою і чекатиму, коли все закінчиться. Встаю. Після четвертої невдалої спроби підвестися – повзу вперед. Через якийсь час мені здається, що десь попереду – дзюрчання підземного струмка. Мабуть, знову міраж. Якщо ви коли-небудь бували під землею – ви знаєте, що там весь час щось здається. У підземеллях міражі трапляються частіше, ніж у пустелях. Я не був у пустелі, але можу здогадуватись. Я вже ніколи не побуваю в пустелі. Я вже не побачу світла. Знайти б лише воду. Хоч назад повзи за водою. Поняття не маю, де зараз

перебуваю, може, вже й назад рухаюся, адже тут не зрозумієш. Пам'ятаю, яким складним мені здавався прохід у ту саму арку, яку відкопали хлопці. Ми тричі повернули ліворуч і двічі праворуч. Після того як Влад з гордістю показав мені якийсь убогий глухий кут, я зміг розгледіти у світлі трьох ліхтариків кострубату дірку, пролом у стіні називався аркою, так сказав Сашко – «Це наша арка». Мені чомусь дуже не хотілося туди залазити, я злякався, вперше злякався, але не міг же я їм про це сказати. Саня впевнено протиснувся в дірку, і я відразу поліз за ним. За проломом був широкий коридор. Стіни і сферична стеля – у білому вапні.

– Хлопці, ми ж у Лаврі, – я не міг приховати розчарування, – тут, мабуть, кругом будуть черепки та хрестики. Зараз на екскурсовода нарвемося.

– Фіг тобі! – Влад посвітив собі під ноги ліхтариком і тицьнув пальцем у гладку земляну підлогу. – Тут я знайшов цей перстень. На цьому самому місці. Звідки він узвся?

– Мумія загубила. Тинялися моці, розумієш...

– Не кажіть нісенітниці, маразматика, – перебив мене Саня, – минулого разу ми не змогли оглянути все до ладу. Усе треба обстежити.

Ми почимчикували коридором до великої зали, в якій було лише чорне розп'яття і три відгалуження. У центральний хід Саня з Владом уже ходили – там був довгий перехід із тупиком. Праворуч вів хід із побіленими стінами, а ліворуч – просто земляний вузький лаз. У побіленому переході теж був тупик, і ми повернулися в простору залу.

– Там буде найцікавіше, – сказав Влад, вказавши у вузький земляний лаз.

– Це те, що ми хотіли знайти, – Саня був на сьомому небі від кайфу, але мені чомусь зовсім не хотілося туди заходити.

– Не дрейф, Андрюха, – Влад був майже на рік старший за нас із Санею. – Там буде круто.

Влад пішов першим, я за ним, а Саня замикав ходу. Ліхтарики вихоплювали з темряви уривки глиняних стін. Мені було страшно, я думаю, те ж відчуття було і в них, але важко було зрозуміти, ми всі напускали на себе демонстративну хоробрість.

– Прямо, – сказав Влад, коли ми підійшли до розвилки. – Якщо повернути ліворуч, ми знову опинимося в тупику.

За метрів сто, не більше, ми дійшли до завалу. Трохи осторонь була дірка, промита, мабуть, водою, яка не знайшла іншого шляху.

– Назад, – Влад освітив ліхтариком спуск нерукотворної печери. – Це завал, а печеру промила вода, нам треба йти туди, де рили хід люди.

Повернувшись до розвилки, ми пішли по недослідженому переходу. Чомусь було дуже страшно, але всі рухалися дуже впевнено. Через якийсь час ми знову натрапили на побілений перехід зі сферичною стелею.

– Слухай, Саню, мені тут не подобається, може, ходімо назад? – Влад помітно нервував.

– Ми вже тут, а в тебе штани не просохли? Раз у житті знайшли щось варте, а ти вже захотів до матусі?

Ми пішли коридором далі, але натрапили на бронзові (або мідні) двері. Усім стало страшно – на дверях був величезний багровий диск. У його центрі, у темному світлі ліхтариків, проступав барельєф жука. На вигляд із чистого золота, а на спині виблискували пластинки з червоного каменю, рубіни, або ще щось.

– Срань господня, – злякано вилаявся Влад.

– Це скарабей, – Саня торкнувся барельєфа, але тут же відсмикнув руку.

– Невже справжнє золото? – Влад поторкав пластинку на спині дорогоцінного жука. – Що ж буде за ним?

Три світлові кола схрестилися на блискучій спині скарабея, але тут ми почули голос. Він був зовсім поруч, але слів не розібрати. Голос чоловічий, немолодий, ніби поруч з нами стояла людина і бурмотіла собі під ніс тупу нісенітницю.

– Що це? – Влад відступив на кілька кроків. – Що це було?

– Я чув голос, – Саня теж відсахнувся, але потягнувся до зображення жука. Шматок явно золота розміром більше кулака притягував увагу до своєї дорогоцінної персони.

– Залиш, час вшиватися звідси, – Влад схопив його за плече. – Мені це не подобається.

І тут ми вперше почули цей звук. Це було схоже на стогін, тільки набагато страшніше.

– Настав час драпати, – Саня перший побіг, ми, звичайно, за ним. У розвилки ми зупинилися.

– Що це було? – Влад освітив ліхтариком усі коридори.

– Не знаю, – Саня повільно пішов у бік виходу, але тут ми знову почули цей звук.

– Що це таке? – Голос Влада тремтів, та ми всі троє тремтіли від страху.

– Пообідаємо нагорі, – запропонував Сашко і впевнено пішов у бік великої зали, але за п'ять кроків він несподівано зупинився і заверещав. Не кричав, а саме заверещав.

– Що сталося? – я не наклав у штани лише тому, що не снідав.

– Щось доторкнулося до мене.

І тут я сам відчув холодний липкий дотик до свого обличчя. Свій крик я не почув лише тому, що Саня кричав набагато голосніше. Мені здалося, що перед нами майнула білява тінь, а потім закричав Влад.

– Тікаймо! – команда Сані прозвучала як постріл, і ми побігли. Він був першим. Влад за ним, а я намагався не відставати. Бліки трьох слабких ручних ліхтариків стрибали по земляному коридору, але тут я несподівано наштовхнувся на Влада і водночас почув крик Сані. Коли я знову міг припомню розмірковувати, ми вже бігли назад, і я знову був останнім. Коли ми забігли до великої зали, Саня впав. Ми з Владом зупинилися як укопані. Страшний хрип злякав нас як останніх сопляків, а мені вже виповнилося 15 років. Саня ворочався на земляній підлозі і хрипів. Його ліхтарик, напевно, розбився, але у світлі променів наших ліхтарів ми бачили його витріщені очі. Несподівано хрип перервався і на всі боки бризнула кров. Повернувши ліхтарик, я побачив потоки крові на побілених стінах. Розкинувши руки та ноги, Саня лежав весь облитий кров'ю. Тільки витріщені очі дивилися кудись убік. Потім закричав я – щось нахилилося над тілом Сані. Я бачив ніби білясту тінь, вона піднялася і рушила до нас.

– Ти бачив? – Влад відступав назад до земляного коридору.

– Воно наближається! – закричав я, але не міг втекти. Безглуздо витріщені очі Сані паралізували мене. Тепер я вже явно бачив перед собою білястий силует. Влад повернувся і спробував бігти, але несподівано впав. Він, здавалося, відбивався від чогось невидимого, розмахуючи руками. Я тупо дивився, навівши на нього ліхтарик.

– Допоможіть! – закричав Влад. Його крик перейшов у глухий хрип і знову бризнула кров. Голова хлопця відкотилася, у той час, коли руки продовжували тремтіти. Я побіг у земляний коридор. За мою спиною пролунав той страшний стогін. Зупинився я тільки перед розвилкою і знову почув невиразне бурмотіння. Від коридору, який закінчувався зображенням скарабея, наче віяло загрозою. Якщо побігти прямо, буде тупик, але вода там промила печеру, в неї я і стрибнув через пару хвилин, скотився по нерівному спуску, впав у потік холодної води. Ліхтарик згас, але я його намацав під водою і почав трясти. За кілька хвилин він знову спалахнув, але хвилин на п'ять, не більше. Я проклинав усе на світі, але він уже не захотів вмикатися. На той час я вже вибрався на сухий острівець і намагався викрутити одяг й вилив воду з кросівок. І тут я відчув справжній страх. Коли мої друзі вибухали кривавими уламками – було страшно, але не було безвиході.

У повній темряві, в мокрому одязі, переляканий до втрати свідомості, я сидів на нерівних каменях і намагався зрозуміти, що робити далі.

Під землею завжди холодно. Можна тільки дивуватися тому неймовірному факту, що я не застудився. У моїй сумці лежало десять бутербродів, коробка сірників і, як незабаром з'ясувалося, три непотрібні батарейки. Свічки були у Влада, їх все одно не вистачило б надовго, але на початку я б проміняв усі бутерброди хоч на одну свічку. Я майже відразу витратив усі сірники. Опинитися під землею без світла – вірна смерть. Я це добре розумів, навіть плакав, але потім звик до думки, що жити мені лишилося не довго, і заспокоївся. Не те щоб я зовсім не сподівався вибратися з цих довбаних підземель, але від самого початку самостійних пошуків виходу рухався радше зі спортивного інтересу.

Смерть друзів вразила мене, але той факт, що ніхто нас не шукатиме... Ми ж нікому не повідомили, куди йдемо. Ще вранці це здавалося цілком природним. Про те, що сталося, я намагався не думати. Вони загинули. Якщо думати, як це сталося, збожеволіти можна. В тому світі такого не буває, а в цьому діють інші закони. Тільки одне вирішив я для себе –навіть якщо помиратиму, не буду намагатися повернутися тією ж дорогою. Краще померти своєю смертю, а ще краще вибратися туди, де світить сонечко.

Я довго йшов якоюсь вузькою печерою. Іноді доводилося проповзати під низькими склепіннями. Спотикався на кожному кроці – бачити доводилося руками. Надія померла разом з останнім сірником, а трапилося це ще до того, як я заснув перший раз. До цього часу ще жодного бутерброду я не з'їв, але після того, як прокинувся, з'їв відразу два. Сон (чи марення?) був дуже неспокійним. Лежав я на холодній сирій глині і постійно мені марилося, що до мене підбираються мерзенні тварі, та й до того ж одяг мій ще не висох.

ЧОРНА СМЕРТЬ

Мій останній бутерброд закінчився після п'ятої ночівлі. У той день, або, можливо, в ту ніч, я виповз на рівну земляну підлогу, а коли обмацав стіни, то зрозумів, що я в рукотворній печері. Радіючи я з'їв бутерброд і впевнено пішов коридором, лише зрідка натикаючись на стіни. З водою тут було, мабуть, гірше, але мені думалося, що якщо вже я перебуваю в рукотворній печері, то знайти вихід – це справа п'яти хвилин (плюс-мінус пару днів).

«Напевно, я таки заліз у Лавру», – мені так хотілося думати про майбутню свободу. Через якийсь час у мене з'явилося відчуття, що я йду під ухил. Я замислився і зупинився. «Е ні, піду-но я краще вгору! Адже мені потрібно виходити на землю, а не спускатися ще глибше».

Я пішов назад і йшов довго, але вперся в тупик. Прохід був завалений так ґрунтовно, що мені знову довелося повертатися. Одне було дивно – коли я йшов промітою печерою, я відчував ледве помітний рух повітря, а в цьому тунелі його чомусь не було. Розмірковуючи про це, я знову відчув, що йду під ухил. Оглушлива тиша вже не лякала мене, як у перші дні. Спочатку, пам'ятаю, весь час намагався прислухатися, але вже давно я не чув нічого, крім звуку своїх кроків, та іноді дзюрчання підземних струмочків. Останній звук мені дуже подобався, він був символом життя. Я завжди напивався холодною водою, вона була смачною і, ймовірно, чистою. Це ж і була джерельна вода, яка зараз вважається такою корисною. Звук власних кроків – теж дуже підземна річ. На тому світі я не думав, що ходжу так голосно. На тому світі я просто не знав, що таке справжня тиша.

Під моєю ногою несподівано щось хруснуло. Опустивши руку, я доторкнувся до чогось круглого, але відсмикнувши руку навіть скрикнув від жаху. Намацати скелет у абсолютній темряві, кошмар якийсь. Радісне збудження залишило мене, а ще через якийсь час на мене обрушилося приголомшливе розчарування. Я плакав і матюкався одночасно, прохід був завалений і з цієї сторони. Потрібно було повертатися до печери і шукати новий вихід.

– Трясця тебе побери, – повідомив я безіменному скелету, коли він заскрипів під ногами. Правду кажучи, сказав я це для сміливості, боявся я цих проклятих кісток. Згадалися Влад і Сашка, з якими я іноді розмовляв уві сні. Згадував і своїх батьків, мати, напевно, весь час плаче. У цій огидній дірі стаєш егоїстом, я більше думав про себе, ніж про своїх батьків чи друзів. Я не хотів помирати, мені було дуже страшно. Якби я колись вибрався б на світ, ніяка сила не змусила б мене знову спуститися в печери.

Дуже погано пам'ятаю, що було далі. Мене довго мучив голод, і я пив воду. Час тягнувся нескінченно повільно, а я продовжував ходити по невидимих у темряві лабіринтах. Потім голод пропав і в якихось рукотворних печерах я шукав воду. Без води було дуже важко. Смерть повільно наближалася до мене, розум залишав свідомість набагато швидше. Кілька разів я знову натикався на чийсь кістки, але страху вже не було. Він закінчився, як закінчувалися сили і втрачалася здатність

продовжувати боротьбу за виживання. Я довго розмовляв сам із собою і слухав відлуння свого голосу, в деяких місцях луна вичворяла просто дива. Остання розвага перед смертю. Я лаяв Влада і Саню, проклинав їх за те, що вони вмовили мене спуститися в довбані печери. Це несправедливо. Не хотілося мені розкратати стародавні скарби, не треба мені проклятого золота. Так їм і треба, гадам, не було чого фігнею страждати. Сволота, скоти, виродки, придурки! Я б вас ще раз убив, козли смердючі...

Спрага в тисячу разів страшніша за голод. Від голоду здохнеш і не помітиш, а коли хочеться пити і немає води, дах зриває. А ще було дуже холодно. Я тремтів кожну секунду, зуби стукали як відбійний молоток. Ходити вже не було сил і я повзав, як недочавлений тарган. Потім я вже не міг повзати, і зрозумів, що вмираю. Я лежав у непроглядній темряві і згадував найприємніші миті свого життя. Чомусь я найчастіше згадував, як пив мінеральну воду на Гідропарку з тим самим Владом, а ще лимонад, солодку росинківську крем-соду. Було це дуже давно, точніше, нещодавно, наприкінці травня. Тепле сонце, холодні газовані напої, весна. Мені б хоч ковток води перед смертю, хоч крапельку, губи намочити.

Пам'ятаю, я марив про дівчат. Було прикро, що я вмираю так і не дізнавшись, що таке справжній секс. Худий і нескладний, я не був улюбленцем слабкої статі, а закохувався мало не щомісяця. Смішно. У моєму віці ще може й рано думати про секс, а я думав. Фантазував. Відверто кажучи – майже відчував.

А потім я навіть не думав ні про що. Просто валявся і чекав, коли все закінчиться, і холодно було, так страшно, ще гірше, ніж тоді, коли на мені був одяг мокрий. Зі мною хтось розмовляв. Він казав мені, що я ще повернуся сюди вдруге. Показував якісь дуже важливі та цінні предмети, але я нічого не розумів, намагався пояснити, що я вмираю, і мені все це вже не потрібне. Але хтось змусив мене рухатися і я приповз до води. Точно пам'ятаю, що я довго і жадібно пив, потім став на ноги і йшов заплутаними коридорами, але знав, куди треба йти. Думав, що йду в царство мертвих, що смерть уже прийшла і показала правдивий шлях. Ні, я правда дуже погано пам'ятаю ці останні години. Ґрати пам'ятаю, вони були закриті, і не можу уявити, як я міг опинитися зовні.

КРИМІНАЛЬНА СПРАВА

Коли нормальна людина стикається з чимось незрозумілим, вона насамперед знаходить логічне пояснення того, що відбувається. Кримінальну справу за фактом зникнення трьох підлітків було заведено

Печерським РВВС м. Києва, коли один із них знайшовся. Поліщук Андрій Миколайович, 1982 року народження, пішов з дому 3 червня 1997 року, був виявлений вночі 22 червня, приблизно о четвертій годині в районі мосту Патона. Водій патрульної машини звернув увагу на дивну ходу нічного пішохода. У момент затримання, тобто виявлення, не міг сказати нічого, крім імені, прізвища та адреси. Терпіння у старшого оперуповноваженого закінчилося. Він довго дивився в сірі немигаючі очі підлітка, вже не знаючи, як його розколоти. Неповнолітній наполягав на своєму поясненні: спустилися під землю, його друзі загинули під завалом, йому вдалося вибратися. Старший опер не вірив у те, що, спустившись у зливову дренажну каналізацію неподалік метро Арсенальна, можна через 19 днів вийти аж у районі Ботанічного саду.

– Слухай, пацане, а ти не наркоман?

– Ні.

– Я вже казав тобі, у тому місці, на яке ти показав, справді зламаний замок, але звідти ти не зміг би потрапити ні в Лавру, нікуди взагалі. Труп Ковальчука і Медведєва там теж не виявлені. Жодних бічних відгалужень там немає, завалів немає, а шприців там цілу гору знайшли. Що ти на це скажеш?

– Нічого. Я не наркоман.

«Не колеться, падло», – опер не брехав, там дійсно виявили пару шприців років з два тому, нарики де тільки не знайдуть собі місце для кайфу. Всюди розкидають шприци, але це була зовсім інша справа.

– То де вони?

– Я вже казав.

– Казки розповідатимеш матусі своїй. Не був ти в жодних печерах, а вештався десь. Тож розкажи правду, тобі ж самому легше буде. Ну, не вірю я, що ти під землею був, розумієш?

– У лікарні повірили.

– Гаразд. У лікарні тебе мало потримали. Треба було тебе до Павлівської. Психіатр так і рекомендує – відправити в спеціалізовану клініку. Таким, як ти, в дурдомі саме місце.

– Не говорив він такого.

– Тобі, дебіл, може, й не говорив, а мені казав. На сьогодні вільний, вали додому, але я тебе ще викликатиму, зрозумів?

– Зрозумів.

Насправді оперу вже не хотілося його викликати. Все зрозуміло з цим Поліщуком. Психіатр претензій не має, тільки «нервовий розлад», та й не наркоман він ніякий, так, шваль дрібна. Цуценя нестрижене. Та пішов він... Справ по горло і без двох зниклих неповнолітніх.

Коли Андрій вийшов із РВВС, він відчув майже таке ж полегшення, як у той момент, коли сліпучо яскраві вогні нічного міста повідомили – ти вже на цьому світі. Добре, що вистачило розуму одразу говорити про те, як Сашко та Влад загинули під завалом. Він і так потрапив під роздачу, вже місяць менти тягають – де заліз, де виліз, де трупи. Батьки просто дістали, комендантська година та молоко вранці. А ось хлопців родаки... Їм було б легше, якби я теж звідти не повернувся. А якби розповів, як було насправді – Павлівська лікарня, Фрунзе, 103. А що було насправді? Чому вони кажуть, що там немає відгалужень? Вони там взагалі були чи ні, незрозуміло. Але перевіряти бажання немає.

– Андрюха! Живий! А казали – ти зник.

Гоблін (Вітя Горбунов), однокласник і репер у житті, плескав світлим віями.

– Ось він я.

Гоблін взагалі непоганий хлопець, тільки з головою не дружить – курить марихуану.

– А Саня та Влад?

Не було сенсу довго розповідати про їхню долю, вони знаходилися приблизно під ногами. Гоблін не розпитував, а Андрюха не мав настрою розповідати про свої пригоди. Кожен пішов своєю дорогою, Андрій додому, Гоблін затусуватись.

Душний день закінчився поривами передгрозового вітру. Вночі злива обрушилася на стільне місто Київ, блискавки окрасили небо. Тієї ночі Гоблін вперше спробував ширку. Перша доза виявилася останньою. Його знайшли у підвалі вже мертвого. Було заведено ще одну кримінальну справу. Насправді Гобліна ніхто не хотів вбивати, просто трохи не розраховали, та й кололи його початківці.

Той же оперуповноважений прийняв справу щодо Горбунова Віктора Олексійовича, однокласника Поліщука Андрія. Ще два однокласники вважалися зниклими. «Я ж знав, що він нарік», – думав опер, роздивляючись жовте обличчя трупа. «Прикидався маминим синком, падло, а сам...».

Андрюха дуже погано спав тієї ночі, коли Гоблін загнувся. Уві сні йому бачилися Влад та Саня. Вони про щось намагалися говорити, але він знав і уві сні, що вони вже померли.

СВІТЛІ ДНІ

Усе літо Андрій відчував на собі увагу батьків, і коли у серпні їздили на море, і коли повернулися до Києва. Мати водила Андрія в

церкву і ставила свічки, це було награно і ненатурально, але доводилося змиритися – «ми тебе годуємо» і т. п. Восени почалися заняття у школі, де Поліщука сприймали як прокаженого, але родакі потроху заспокоїлися.

Час йшов своїм неквапливим ходом, підземна одіссея забулася, як забувають страшний сон, а до нового року і в школі від Андрія вже не шарахались, як від привида. Після новорічних свят у хлопця з'явилася подружка, а до кінця зими вони вже встигли посваритися та незадоволені один одним розійшлися. А на початку зими Андрійко закохався. Він випадково познайомився з дівчиною, сестрою свого однокласника, і хоча вона була на два роки його старша (у юному віці це величезна різниця), Андрій до очманіння був закоханий у неї і писав вірші, сповнені романтичних зітхань, правда нікому їх не показував. Сама дівчина ставилася до нього зневажливо.

Навчання, книги, комп'ютерні ігри. Шістнадцятиріччя відзначили пишно. Андрійко вперше у житті напився (горілку пили на балконі таємно від батьків), і мати не могла зрозуміти, як це її син так закосів від двох келихів шампанського. Вранці його знудило, після чого Андрій зрозумів, що алкоголь – це мерзенна річ, яка йому зовсім не подобається.

На початку травня Андрій здружився з Костиком та Пашею (Сашею Пашинським) з паралельного класу. Вони були толкієністами, струтали дерев'яні мечі і намагалися склепати обладунки з листової сталі. Над ними багато хто кепкував, але хлопці були компанійські і веселі, глузування зносили з нордичним спокоєм. Андрійко теж створив собі меч, тренувався фехтувати разом з новими друзями і хотів потрапити на гру, яка має відбутися на початку червня. Толкієністами, до речі, називали молодих людей, що начиталися англійського письменника Толкієна, чиї книги були насичені гномами, ельфами, злими і добрими магами і особливо доблесними воїнами. Вже кілька років на ігрищах толкієністів збиралися натовпи озброєних дерев'яними мечами лицарів, одягнених у різномасні самопальні обладунки та кольчуги. І хоча з кожним роком все менше хлопців хотіло йти в армію, дух мілітаризму серед молоді посилювався, бо з кожним роком все більше народу готувалося рубатися дерев'яними мечами та гумовими сокирами.

Теплим травневим днем ми кинулися на Гідропарк мечами потріщати. Народу було близько десяти, трьох я бачив уперше. Костик, наш командир, збирав самостійну команду на гру. Екіпірування було слабке, стерпний обладунок був тільки у Костика (тому його і визнали за командира), на щось схожий у Паші, інші – як я, тобто меч і гола хоробрість. Під голою хоробрістю Костик розумів той факт, що одягти нічого. Це було найуразливішим місцем усієї нашої команди, яку Паша пропонував називати гордо – арнорці.

З самого ранку я відчував незвичайне радісне збудження. Щось незрозуміле ворухилось у мізках, я ніби чув чийсь голос. Важко пояснити. Коли почалося тренування і я зійшовся з новим хлопцем (його меч був коротший за мій, але бився він краще), знову з'явилося це дивне відчуття. Голова закрутилася, я побачив як поруч у блискотливих обладунках боролися один з одним Паша і Костя, потім упав. Наді мною схилюлися хлопці, але мене в той момент більше цікавили білі фрегати хмар, що неквапливо пропливають по небу. Деся поруч лунали голоси, а мені не хотілося прислухатися. Я споглядав хмари на яскраво-синьому небі.

«Як і того дня», – промайнула думка, і відразу інша: «Якого?» Блискавично промайнуло відчуття, що зі мною вже було те саме. Голоси дещо змінилися, та й крім голосів чувся якийсь гуркіт. Я підвівся і з жахом осягнув, що діялося довкола. Я був у самій гущі страшною битви, справжньої м'ясорубки. Люди в обладунках билися справжньою зброєю. Прямо на моїх очах комусь проломили голову, з якої виливалося криваве місиво, але його одразу ж збили на землю копита моторошної кавалерії. Темнолиці люди, чорнобороді, в одязі з незабарвленої шкіри, сиділи на брудних скакунах, обвішаних всяким мотлохом.

"Мене ж розтопчуть!" – злякався я, але не було сил ворухнутися, я не міг навіть крикнути, тільки дивився. Мою увагу привернув вершник на білому коні, він мав атлетичну комплекцію, на голові – сталевий шолом, довгі світлі вуса, борода коротко острижена. Вершник врізався в натовп темнолицих і почав битися з ними. Меч – ось що одразу вразило мене. Він сяяв у гарди, на якій було видно самоцвіти, але літав меч надзвичайно швидко, тоді як рухи супротивників цього світлого воїна здавалися сповільненими. Там, куди опускався меч, він досягав мети, розбризкуючи фонтани крові і висікаючи іскри з броні, що розбивається. Темнолиці відхлинули, а вершник, глянувши в мій бік, подивився мені в очі і щось крикнув, звертаючись до мене. Проникливий погляд розширених яскраво-блакитних очей, ніби палаючих божевільним вогнем, привів мене до тями. Я зміг ворухнутися, але відразу впав на траву. Несподівано яскраве світло засліпило мене, у вухах задзвеніло, а коли я знову розплющив очі, то побачив своїх друзів, які буквально трясли мене. На їхніх обличчях читався переляк. Костик, як справжній командир, пояснив, що я довго лежав із заплющеними очима і розмовляв. Він же поставив діагноз: до лікаря мені треба звернутися, а до своєї групи вони мене не можуть взяти. Одним словом, відрахували за станом здоров'я. Я погодився і навіть майже не образився. Втім, після того, що я побачив (привиділося), махати дерев'яним мечем було не дуже цікаво. Мені захотілося мати справжній меч, нехай він буде, можливо, не такий крутий, як у того вершника, але

справжній. Так я і не став толкієністом, а дружба з Костіком і Пашею теж якось сама по собі припинилася.

Таких друзів, як Влад та Саня, у мене більше не було. Їхні батьки поступово прийшли в норму і на мене вже не дивилися як на ворога народу. Влад ріс без батька, його мати була ще молодою і привабливою жінкою, незабаром я дізнався, що вона вийшла заміж і чекає на дитину, а у Сані залишився молодший брат. Життя тривало. Я писав вірші та зітхав, але 1 червня дізнався про те, що моя кохана готується до весілля. Я написав прощальний вірш, щось середнє між казками Пушкіна і «Кавказом» Шевченка. 2 червня я помирився зі своєю старовинною подружкою Світланою, а наступного дня ми вже збиралися піти на дискотеку, але похід довелося скасувати. Зателефонував батько Сані, попросив провести їх до того місця, де ми рік тому спустилися під землю. Річниця загибелі, я щиро кажучи, якось і забув про це.

ВІЩІ СНИ

Я йшов довгим темним лабіринтом, ліхтариком освітлюючи шлях. Під ногами валялися уламки глиняного посуду, проржавіли в потерть залізяки, старе вицвіле ганчір'я. На одній з розвилок я побачив побілений коридор, який вів вбік, і згадав, що в кінці нього – двері, на яких зображений скарабей.

«Туди я не піду», – вирішив я і хотів піти геть, але вдалині почув, як хтось кличе мене. Я пройшов кілька кроків углиб страшного коридору. Промінь ліхтарика висвітив скелет, котрий лежав на підлозі в зітлілому одязі. Я ладен був втекти, але поклик повторився, і я побачив, що до мене повільно наближається людина. Він кликав мене, і я стояв, чекаючи його наближення. Коли він підійшов ближче, я побачив, що то Саня. Його обличчя було заліплене чорною землею і засохлою бурю кров'ю, осклянілі очі, не моргаючи, дивилися трохи вище за мою голову.

– Ви мене вже поховали, – з докором сказав він. Куртка Сані була розірвана і звисала клаптями.

– Ти кинув мене гнити в цій дірі, – голос був хрипким, моторошним, а немигаючі очі лякали мене ще більше.

– Я не знав, – намагався виправдатися я, але він тільки похитав головою.

– Ти все знав, і тепер я залишусь тут назавжди.

– Я виведу тебе!

– Ні, вже пізно. Передай цей перстень моєму братові, – і він вклав мені в руку золотий перстень.

– Я не можу...

– Ти повинен це зробити, – сказав Саня і подивився мені у вічі. Довгий погляд, що леденить душу, погляд немигаючих, мертвих очей. Він усміхнувся, оголюючи чорні зуби, а я закричав від страху і прокинувся. Мабуть, так вплинули на мене поминки. Батько Сані пив горілку з одноразового стаканчика, мати плакала. Малий Денис ще погано розумів обряд, але знав, що підземелля – це могила його брата. Червоні троянди біля входу.

Сонце ще не зійшло, але сірий морок світла вже підсвічував кімнату. Сон зник, дзвінка тиша перервалася криком нічного птаха за вікном. Звідки вони тільки беруться в центрі великого міста. Я перекинувся на другий бік, але тут мурашки побігли по спині. У правій руці я стискав щось холодне, металеве. Слово честі, востаннє такий жах охоплював мене тільки в печерах – це був проклятий золотий перстень.

Увесь наступний день у мене тремтіли ноги. Я думав, що кошмар назавжди залишився в довбаних підземеллях, але він прийшов до мене, забрався в мою постіль, поки я спав, вліз у мій кулак. Мені не хотілося залишати у себе цей перстень, я боявся його, дуже боявся, але ще більше боявся віддати його батькам Сані, не кажучи вже про малого Дениска. Я відчував, що якщо зроблю таке, станеться щось жахливе.

Перстень спочивав у ящику мого письмового столу. Хоча я і провів три тижні під землею без світла, але, по-моєму, все-таки не збожеволів. Те, що сталося, не могло статися. Це неможливо. Цього не може бути, бо не може бути ніколи.

Увечері я наважився дістати перстень і уважно оглянув його. Той самий, він був у Сані в кишені, коли ми спускалися. Але як?

– Андрюша, вечеря готова, – почувши голос матері, я стиснув перстень у кулаку.

– Зараз іду.

Візерунок печатки щось нагадував мені. Та це ж стилізована голова чортвого жука! Я пробурмотів про себе щось непристойне, і, закинувши золоту гидоту у шухляду столу, зі злістю засунув її. Скарабей. З нього все почалося. Безсилий холодний піт і руки тремтять. Поколувавши виделкою смажену картоплю, я сказав, що не голодний і пішов у свою кімнату. Я не міг читати, мені було не до телевізора чи музики... Від цієї бридоти треба позбутися. Викидати шкода, краще закопати у надійному місці. Тепер я вже не дивувався тому, що прокляте золото запросто валялося під ногами. Завтра ж я закопаю перстень поруч із могилою Влада та Сані. Це їхня знахідка, нехай вона їм і дістанеться.

Я йшов людною вулицею, а опинився на Дніпрових схилах недалеко від Лаври. Позолочені бані нависали наді мною, хрести церков лякали замогильною порожнечею. Я вирішив піти геть і пішов глухою вуличкою, але зрозумів, що йду печерами. У нішах стояли домовини, мертвий блиск золота на іконах лякав мене. Я почав тікати, але дорогу перегородили два воїни в проржавілих шоломах, що закривали обличчя. Поверх обладунків на них були брудно-білі плащі з червоним хрестом на грудях, в руках вони тримали з'їдені корозією мечі. «Був би у мене меч», – подумав я, відступаючи назад, але чиясь рука лягла мені на плече.

– Ти повинен віддати перстень моєму братові, – сказав Саня, дивлячись мені в очі. Він перехрестив мене і оголив в усмішці чорні зуби.

– Ти скоро станеш одним із нас. Це не страшно.

Мертві немигаючі очі пронизували наскрізь, почорніла гнила рука потягнулася до мого обличчя.

Коли я прокинувся, світанок, як і вчора, ще не настав. І знову цей дурнуватий птах за вікном. Чорт знає що. Мені було страшно. Ці сни, цей перстень, чому цілий рік нічого такого не було? Я намацав срібний хрестик, який мати Сані повісила мені на шию того скорботного дня, на поминках. У бога я не вірив, але цей хрестик... Щось він мені не подобався. З дитинства я боявся хрестів на цвинтарях, потім виріс і ставився до таких речей спокійно. Звук, схожий на скрип підлогової дошки, вивів мене з роздумів.

– Ти повинен.

Я затремтів і спробував увімкнути світло, але настільна лампа була вимкнена з розетки.

– Повинен... – тихий хрипкий голос долинув ніби від дверей. Я нікого не бачив, кімнату заливало сіре передсвітанкове світло.

«Що за чорт...» – я встав з постілі, але тут же впав на ліжко, заверещавши, як недорізане поросся. Я відчув на своєму обличчі холодний вологий дотик і почув цей страшний звук – чи то хрип, чи то стогін. За кілька секунд перед очима спалахнув бляклий силует і стогін повторився. Сказати – злякався, все одно що нічого не сказати. Жах підземель виривався на волю і вимагав мого сприяння.

Двері відчинилися, і перелякана мати ввімкнула світло.

– Що трапилося?

– Нічого, мамо, просто наснився страшний сон.

– Мені здалося, що й учора ти кричав уві сні.

– Та мені й учора снилося щось страшне. Це все через поминки.

– Не треба було тобі туди ходити. І згадувати про це не потрібно. Один мій знайомий порадив хорошого психолога. Наступного тижня сходимо до нього.

– Добре, мамо. Не вимикай світло! – скрикнув я, коли мати потягнулася до вимикача, – вже не хочу спати, трохи почитаю, – наче вибачаючись, пояснив я, бо її брови здивовано піднялися.

Батько мій працює у солідній фірмі і наша родина вважається заможною. Ми маємо машину, але батько її стукнув три роки тому, і з того часу ще не все доробив. «Їздити на таксі дешевше», – вирішив він, підрахувавши, скільки йому коштував ремонт його «Ауді». Скоро я підросту і їздитиму цією машиною, батько не дуже любить сидіти за кермом. Мати сидить удома, а років із десять тому працювала в інституті. У нас трикімнатна квартира на Печерську, незабаром мені обіцяли купити комп'ютер, але останнім часом все якось немає зайвих грошей у батька, і купівля відкладається.

Батьки у мене добрі, але балувати мене кишеньковими грошима не люблять – бояться, щоб чого не вийшло. Напевно, вони мають рацію.

Мій улюблений гурт – «Нірвана», улюблений письменник – Роберт Шеклі, а улюблену дівчину звать Світлана. Може, вона і не дуже кохана, ми просто дружимо, але вона мені подобається, і я їй не огидний. Того дня ми збиралися зустрітися та сходити на пляж. Вранці всі мої нічні страхи розвіялися. Яскраво світило сонце, на небі ні хмаринки, я одягнув світлу футболку, чорні джинси, і добре перекусивши, подзвонив Світлані. Пів дня ми провели на пляжі, потім пішли до мене додому, і моя мати нагодувала нас обідом. Потім ми трохи погуляли і я вже хотів проводити Світлану додому (вона, власне, жила в будинку навпроти), а сам збирався піти закопати перстень, але моя знайома змінила мої плани. Вона несподівано поцілувала мене і сказала, що не хоче мене сьогодні втрачати. Я був схвилюваний і вирішив відкласти свій похід ще на один день.

У Світлани довге вибілене волосся, очі сірі і вона не користується косметикою, яка, до речі, не завадила б. Вона симпатична, може, не королева краси, але й не потвора. У неї довгі стрункі ноги і досить пишні груди, що при тонкій талії дуже спокусливо.

– Ти такий милий!

Ну що я міг вдіяти? Ні, мені зараз не до перстнів.

– Андрію, я чула, що в тебе була якась цікава пригода в Лаврі. Ми ніколи не розмовляли з нею на цю тему.

Я розповів їй про нашу «експедицію», про те, що сталося з хлопцями (причому вперше все розповів, як сталося насправді), про те, як залишився без ліхтарика і як поневірявся чорними печерами. Коли я розповів їй про поминки, перстень і про нічні кошмари, її очі були широко розплющені і вона дивилася на мене, як на героя.

– А чи можна подивитися на твій перстень?

– Так, пішли, я думаю це не небезпечно.

Вже вечоріло, коли ми прийшли до мене додому (мама дуже хитро посміхнулася) і я показав перстень Світлані.

– Який гарний, невже ти хотів його закопати? Це ж справжній скарб.

– Від скарбів люди дохнуть.

Світлана вмовила мене провести експеримент – вона візьме перстень на ніч до себе додому. Якщо страшні сни не будуть мене турбувати – значить якась містика з ним пов'язана, якщо ні – настав час звертатися до лікаря.

– І взагалі, треба перевірити, псих ти чи ні. Треба було придумати – закопати! Дурниці це все.

Я думаю, що якби не послухав її тоді і зробив би все, як задумав, сонечко світило б веселіше. Але... Завжди знайдеться своє задовбане «але». Я не дуже вразливий, це навіть психіатр відмітив, коли мене обстежили після підземельних походів. Якби я був вразливий, мені б там ще дах знесло, в перший же день. Кров на стінах, голова, як м'ячик, і таке інше. Та я й не думав про цю муть, плювати я хотів на невидимих головорізів. Все було як уві сні, а уві сні було все як у житті. Якщо замислитися над цим, то з глузду з'їхати можна. Я проводив дівчину додому і спокійно повернувся назад. Вечеря, телевізор, добраніч і відвар валеріани. Мамина подруга порадила. Перед сном я вирішив почитати, але очі заплющувалися.

Вимикаючи лампу, я думав про Світлану, про її поцілунок, про те, що я в неї закохуюся, і вже закохався, мабуть. Світло, я бачу світло в кінці тунелю, я йду на світло. Чим далі йду, то далі від мене воно стає.

– Ти не туди йдеш, – Влад зупиняє мене, ми, виявляється, йшли разом із ним, а я й не помітив. Обернувшись, я побачив, як до мене наближається Саня. Він був у брудно-білому плащі, що був залитий кров'ю, але плями були розташовані хрестом.

– Ти маєш віддати перстень.

– Я нічого тобі не винен. Це ти затягнув мене в цю діру!

– Моєму брату.

– Гаразд, я віддам.

– Ти повинен.

- Та пішов ти...
- Віддати перстень.
- Все, ти задовбав, відвали!
- Моєму брату.
- Відвали, потвора!

І тут я розумію, що розмовляю із трупом. Саня лежить у побіленому залі під розп'яттям, його тіло гниє, а на голові золотий жук перебирає лапками клаптики волосся.

– Ти повинен.

Я піднімаю з підлоги перстень і кидаю в жука, але він зависає в повітрі і, повільно обертаючись, опускається на жука. Дрібні напівпрозорі руді комахи повзають по розп'яттю.

– Моєму брату.

І тут знову цей мерзенний звук. Стогін. Труп Сані підводиться. Мертві очі намагаються знайти мене. Коли я прокинувся, то тремтів, як лист на вітру. Ніч. Темно. Ще світанок і не думає наступати. Знову це лайно. Світлана мала рацію. Я псих закінчений. Мені тільки здавалося, що дах на місці. Завтра ж закопаю моторошний перстень, чи стане мені від цього краще питання другорядне.

Залишок ночі я провів без сну, але коли перші ранкові промені зазирнули в мою кімнату, свідомість попливла хвилями тихих і спокійних сновидінь.

- Андрюша, тебе до телефону.
- А, йду. Хто це, мамо?
- Світлана, здається.

«А ти знаєш, мамо, мені снилися еротичні сни», – думки так і літають нижче поясу, але я не став натягувати штани, яким був (в одних трусах) дістався телефону.

- На дроті (у сенсі – слухаю).
- Андрюша, мені потрібно тебе побачити. Це терміново.
- Дуже терміново?
- Та не приколюйся ти. Це через твою річ.

– А, зрозумів. Я скоро підійду, тільки зараз прокинувся. Десять хвилин.

- Я на тебе чекаю. Мені страшно.
- Та йду я, йду. Три хвилини.

Холодна вода іноді допомагає прокинутися, а якщо на подвір'ї розпал літа, це ще й приємно.

– Що трапилося, Андрійку?

– Домовився зі Світланою на пляж піти і проспав, – я, виявляється, брехати вмію, детектор брехні запросто обдурю.

– Страшні сни не снилися?

– Ні, мамо, – так би я і сказав. А що ж там у Світлани трапилося?

– Я знала, що валеріана тобі допоможе, синку.

«А як же, і ще раз допоможе».

– Звісно, мамо.

– Сьогодні я теж заварю.

«Нічого ти не знаєш, мамо. І слава богу, що не знаєш, серце боліти не буде. Твій синочок втрапив у халепу, матусю».

– Ого, вже 11 година!

– Виспався? Знову лазитимеш допізна.

– Та я повернуся до обіду, мамо.

– Вірю. Заплющую очі обома руками і вірю. Обід буде дуже смачним.

– Та правда, я недовго!

– Гаразд, йди.

Спека видалася неможливою, навіть уранці дихати не було чим. По відкритій місцевості йшов, як по потоку розпеченої магми. Хоч у під'їзді сонце не смажить. Двері відчинилися раніше, ніж я встиг доторкнутися до дзвінка.

Світлана розплакалася і (буквально) впала мені на груди. Вона теж бачила страшні сни. Дуже страшні. Я не псих, діагноз не підтвердився. Буде краще, якщо я закопаю його, а ще краще викинути його в Дніпро.

– Я всю ніч не могла спати!

– Ти пам'ятаєш, я був проти.

– Я не могла в це повірити.

– Що ж тобі снилося?

– Хрести, жахливий підземний цвинтар, але найгірше – ці огидні жуки. Вони повзали хрестами.

– Жуки?

– Так.

– І це все?

– Ні. Там був ще страшний урод, вкрита сірою шерстю тварь. Він усміхався та розмовляв зі мною.

– Не зрозумів, яка тварь?

– Маленький урод. Він висів у повітрі, а в руках тримав цей бридкий перстень.

– Щось новеньке. Я цього не бачив.

– Я хочу, щоб ти зараз його викинув. Мені страшно, я навіть торкнутися його боюся.

Так вийшло, що ніхто не став закопувати перстень або викидати його до Дніпра. Я просто спустив його у сміттєпровід і помив руки пахучим милом.

– Андрію, не смійся, будь ласка, – голос Світлани був такий ніжний, очі просили пощади, – зніми свій хрестик, я його теж боюся після цих кошмарних снів.

Ланцюжок розстебнувся, хрестик упав на підлогу. Світлана поцілувала мене, а потім ... Потім вона втратила цнотливість, ну і я теж. Мене не можна звинувачувати у тому, що сталося. Дівчина роздягає тебе, потім роздягається сама. Очевидно, еротичні сни (а вона була головним персонажем) теж виявилися віщими.

ІНОДІ ВОНИ ПОВЕРТАЮТЬСЯ

Цілий тиждень я не міг думати ні про що, крім своєї коханої. Ми ходили на дискотеки вночі, а вдень на пляж. Світлана була втіленням моєї мрії про прекрасну дівчину. Правда те, що сталося в її квартирі в той день, коли я викинув перстень, більше не повторювалося того місяця, але я думаю, ми обидва тільки виграли від цього. У мене, правда, бували дуже сміливі фантазії, Світлана була бажаною, але наші стосунки були чистими, як квітка свіжої троянди. Інтимні стосунки обмежувалися пристрасними поцілунками.

Того пам'ятного дня я прийшов до Світлани з букетом троянд. Вона повисла на мені і цілувала мене до нестями.

– А знаєш, що я знайшла?

– Що ти могла знайти?

– Ти загубив одного разу одну річ у мене, а я сьогодні робила прибирання і знайшла.

Світлана показала мені ланцюжок і хрестик, вони виглядали такими невинними і простими, що я не міг не засміятися.

– Минулого тижня я злякалася цього хрестика, все через страшний сон. Хочеш, я одягну його на тебе? – які очі були в неї в той момент, ніжні і світлі, вони немов випромінювали щастя, або мої мізки були так затуманені любов'ю, хтозна.

– Спробуй, тільки не схиби.

Її ніжні руки обвили мою шию і замкнули ланцюг. Мене немов струмом ударило, щось неприємне, наче камінь на серце поклали.

Спека цілий день, душний вечір, гаряча ніч, хрестик на шії, комарі... Довго не міг заснути, а коли спав – увесь час прокидався і ганяв мерзотних кровопивців. Вранці встав втомлений і спітнілий, кожна

шкапетка важила під 10 кг. Замість сніданку випив каву з молоком, поскандалив з матір'ю на тему безладу в моїй кімнаті і взяв слухавку, коли задзвонив телефон. У Світлани знову істерика страху, хто з нас псих – незрозуміло.

– Перстень знову з'явився.

В це важко було повірити, але я одразу повірив і пообіцяв бути за дві хвилини.

– Приходь скоріше, я дуже боюся!

Коли Світлана відчинила мені двері, на ній були тільки трусики і напівпрозора масчка, але я був збуджений з іншого приводу.

– Він лежить на моєму столі!

Не знімаючи взуття, я пройшов до її кімнати і побачив золотий перстень. Він лежав на невеликій Біблії, просто в центрі золоченого хреста. Темно-синя палітурка, золотий хрест, золотий перстень, хай йому грець!

– Тепер я його точно закопаю.

– Андрійко, я так його боюся.

– Тобі не снилося нічого... страшного?

– Ні, не пам'ятаю.

– Добре, вдягайся, повернемо його назад.

– Але як він тут з'явився?

– Не можу тобі поки що сказати.

– Не дивись на мене, будь ласка.

У нижній білизні вона, звичайно, виглядала сексуально. Перстень я поклав у кишеню джинсів. Ми дісталися Зеленого театру, спустившись нижче, опинилися біля руїн фортеці. Я показав Світлані на один із входів у підземелля, там колись бували Влад із Гобліном.

– Сюди теж лазять, але тут наркомани збираються. Нам далі.

Ледве помітною стежкою ми пішли над схилами до іншого входу. Бетонний надгробок усипальниці моїх друзів знову був відчинений, підземелля притягують до себе. Завжди знайдуться сміливці, готові ризикнути головою заради сумнівного задоволення полазити по підземних ходах. Краще б у Doom грали, слово честі.

– Ось тут ми й спустилися тоді. Бачиш квіти? Це мати Сані їх поклала на поминках. Зав'яли вже зовсім, може, прибрати їх, не знаю.

– А де ти хочеш його закопати? Прямо тут? Ти ж не полізеш під землю?

– Нема в мене бажання лізти під землю, прямо тут і закопаю, – я вийняв з кишені китайський складаний ніжик, але ляснувши себе по правій кишені...

– А де він?

- Ти щось загубив?
- Здається, загубив, – відповів я, досліджуючи кишеню, там була невелика дірка.
- Ти загубив перстень?
- Мені здається, через цю дірочку він не міг просіятись, але при його здібностях зненацька з'являтися...
- Ходімо звідси, мені страшно.
- Та ладно. Немає нічого страшного, прийшли і пішли.

Коли ми повернулися до Світлани додому, перстень лежав на тому ж місці. За виключенням однієї нової деталі – поруч сидів коричневий жук, розміром трохи менше сірникової коробки. Спокійно так сидів, на синій обкладинці Біблії, тільки довгі вуса трохи ворушилися.

Як часто нормальна людина згадує про Стародавній Єгипет? Насправді нам не так багато відомо про ті часи. Фактичними правителями Єгипетського царства були жерці бога Ра, одним з головних символів якого був величезний, сяючий золотом жук. Дуже складно уявити символ бога у вигляді маленького жалюгідного жука-скарабея, який котить по землі кульку гною. Шматок лайна – це сонце, скарабей ним керує. Наступиш ногою – нема бога. Таке може спасти на думку тільки відірваному від життя вченому, який намагається все життя розгадати секрет таємничих ієрогліфів. Важко уявити жука-гноювика як символ найвищого божества, але можна за бажання.

Магічні обряди жерців Ра вражають своєю грандіозністю. Вони не просто вміли замилювати очі, протягом кількох тисяч років вони тримали в руках потужний державний апарат. Під страхом смерті кожний підданий фараонів мав доповідати, на які доходи він живе. Слід також нагадати, що це було рабовласницьке царство. Сучасній людині складно уявити, що таке рабство, суспільство жахається злочинів серійних убивць, звірств маніяків, а в рабовласницькому суспільстві забезпечений дядько може вбивати скільки захоче жінок чи дітей, просто купуючи їх на базарі. Гвалтувати та вбивати дітей вигідніше економічно – вони набагато дешевші. Ніхто маніяка не покарає, у кращому разі головою похитають, злий, адже погано так вчиняти.

А ось Карл Маркс чомусь вважав, що поява рабовласництва – прогресивний крок у розвитку людства. Але це вже інша історія, вона не має прямого відношення до магічних містерій Стародавнього Єгипту.

Гидку комаху я викинув у квартиру, звідки вона, мабуть, і прибула, а от з перстнем взагалі фігня виходить, адже пам'ятаю ж, як у кишеню його засовував.

– Може, ти забув його взяти? – запитала Світлана, кліпаючи очима.

– Можливо, хто його знає.

– Але я не хочу, щоб він лежав у моїй кімнаті.

– Постараюся щось вигадати.

Перстень вибивав з мозку поняття про звичний світ. У підручниках фізики нічого не пишуть про золоті предмети, які несподівано з'являються.

– От зараза. Ти знаєш, я напевно ще раз туди сходжу.

– А з тобою можна?

– А ти не втомишся?

– Дійду яюсь.

– Гаразд, ходімо. Тільки жерти хочеться, я ж сьогодні не снідав.

– Я теж зранку нічого не їла. Хочеш, приготую модний омлет?

Ми пішли на кухню, Світлана не переставала щебетати всяку нісенітницю, потім ми поцілувалися. Модний омлет, який був фарширований шинкою, трохи підгорів, точніше обвуглився, але для двох молодих і здорових шлунків це не мало значення. Через деякий час я згадав про свій намір поховати перстень. Ми вдяглися (пару годин ми провели без одягу) і наші думки знову повернулися до перстня.

– Понесу його на собі, так надійніше, – я взяв обручку і вдягнув її на безіменний палець правої руки. – Завеликий трохи, але вже донесу яюсь.

Ми вийшли надвір і рушили тією ж дорогою. Я постійно поглядав на перстень, відчуваючи його присутність на трохи спітнілій руці.

– Мені яюсь не віриться, що все це насправді з нами відбувається, – Світланка наче прочитала мої думки.

– Знаєш, там під землею, я не надто замислювався над усім цим, а тепер думаю про це щохвилини, але чим більше думаю, тим менше розумію, що відбувається. Дах їде конкретно і дуже серйозно, а може, вже давно я розумом тронувся і мені все це тільки сниться.

Світлана проворкувала щось ніжне, взяла мене за руку і все це мало означати «ти не бійся, я з тобою».

– Слухай, а навіщо ходити так далеко, може, можна закопати десь ближче?

– Там краще.

– Чому?

– Не знаю. Мені так здається. Так буде правильно.

Без будь-яких пригод ми прийшли до того ж місця, я витяг ножа і викопав неглибоку ямку біля коріння немолодого клена, але коли спробував зняти перстень з пальця...

– Що за лайно? Він же був завеликий, коли я тільки вдягав його.

– Сюди б зараз мило і холодну воду, то одразу б зняв.

– Може, збігаєш до метро, купиш мило та пляшечку води з холодильника?

– Та ти ж ще й не спробував толком зняти його, а вже психуєш. Дай я спробую, – Світланка спробувала відкрутити мені палець разом із перстнем, але він не піддавався. Я висловився якось дуже вже непристойно, дівчина навіть образилася.

– Сам знімай, як хочеш, а якщо ще лягатимешся, то так, щоб я не чула, зрозумів?

– Зрозумів, тільки не зрозуміло, що робити. Може, начхати на все, та так і ходити з ним на пальці?

– Не треба! – очі дівчини розширилися від страху. – Він не добрий, я його боюся.

– А я вже нічого не боюся після того, – показавши великим пальцем на вхід у підземне царство, я сів навпочіпки.

– Ну, спробуй ще раз, не може він сидіти там намертво.

Ми з пів години промучилися, намагаючись зняти проклятий перстень з мого пальця, і все без толку. Вечоріло. Світланку вже почали кусати комарі за голі коліна. Я, можливо, з невеликим запізненням зрозумів, що толку не буде і можна звалювати. Хіба що побігти до Дніпра і опустити в нього руку.

– Андрюша, пішли, тут все ж таки трошки страшно.

– Та ладно тобі, страшно і страшно, тобі весь час страшно.

– Але там так темно... і моторошно.

– Ти не знаєш, що таке темно.

– І не хочу знати, ідемо звідси.

– Ходімо, не бійся.

Дивний і тривожний звук несподівано перервав нашу розмову. Немов кілька секунд хтось шелестів сухим осіннім листям. На набережній трасі гули машини, надвечірні тіні опустилися на схили київських гір. Ми затамували подих, коли шелест (чи тріск?) повторився. Озирнувшись, я побачив, як на мене летів жук, такий, як той, що сидів біля перстня.

Бронзові двері, золотий скарабей, перстень, розп'яття, по якому повзають...

– Он воно що! – не зважаючи на огиду, я збив тварь долонею, жук шмякнувся на стежку і підошва кросівка завершила поєдинок, хрускіт

твердого хітинового покриву викликав у Світлани напад блювоти, а може, пригорілі омлети погано перетравлюються в шлунках молодих дівчат.

– Якщо поспішимо – встигнемо до вечері. Мати обіцяла приготувати свинячі відбивні з молодого картоплею.

Сказано було недоречно, проте дуже впевненим тоном. Ми дуже поспішали, летіли як на крилах. Безглуздо. Я думав, що якщо звалити звідти, то все закінчиться. А як же! Діти теж думають, що вони круто сховалися, коли очі заплющують.

– Я не знаю, що відбувається, але мені страшно, – заявила Світлана, коли ми вже підходили до мого будинку.

– Починається...

– Прийдеш додому – одразу зніми його.

Коли ми завалилися до мене додому, насамперед пішли мити руки. Мило, крижана вода, ще мило, ціле море холодної води, а це лайно вчепилося в мене мертвою хваткою. Я глянув на себе в дзеркало, що висів над умивальником. Темні кола під очима. Які сни я побачу? Наді мною провели обряд кільцювання, голоси печер вириваються на поверхню. Які голоси, що за маячня? Ах, я ж маю віддати його Сашковому братові. А що буде після цього, можна собі тільки уявити. У той момент мене вперше відвідала думка відрізати собі палець, якщо я не позбудуся проклятого перстня.

ЧАСТИНИ ТІЛА

Осіріс та Сет – близнюки-брати. Сет заздрив Осірісу (хтозна, що за сварка у них була, може, вони з дитинства ковдру перетягували), тому він убив свого брата, розрубав його на шматки, і викинув усе це в Ніл, але Осіріс воскрес і в свою чергу вбив Сета. Той, на мою думку, теж пізніше воскрес. Осіріса в Єгипті вважали богом добра, а Сета – богом зла. Кожен із братів мав свої храми, своїх служителів. Жерців Сета народ побоювався, вони постійно когось убивали, розрізали на частини, намагалися задобрити злого бога.

Коли юдеї вирвалися з єгипетського полону, вони майже відразу потрапили в полон до вавилонян. Вони б, мабуть, і раніше потрапили, але проводником у них був Мойсей, який сорок років водив їх пустелею. Магія жерців Єгипту та чародіїв Вавилону призвели до створення Біблії. З юдаїзму поступово виродилося християнство, перша релігійна доктрина, яка прагнула поневолити весь світ. Крім Священного Писання у християнства існувало і Священне Передання, щось таке, що не можна знати непосвяченим. Священне Передання передавався з вуст у уста нібито з часів перших апостолів.

Темний коридор, навколо хрести, горять свічки. Я пробираюся, крадучись, до виходу. Світло наприкінці тунелю, але я падаю і сил немає підвестися. Поруч лежить зітлілий труп, у якому копошаться мерзennі комахи. З усіх боків на мене повзуть жуки. Величезні, із золотими пластинками тварі перебирають лапками та розправляють крила. Я знаю, що кожен жук має жало зі смертоносною отрутою. Однієї краплі достатньо.

У холодному поту я прокинувся і відчув, що мені кінець. Смерть була ближче, ніж тоді, коли я повз печерами. Удари пульсу на подушечці безіменного пальця відчувалися всім тілом. Руки тремтіли від липкого безвольного страху. Досвітній час. На столі лежить ніж, я розжарив його на вогні ще з вечора, якщо доведеться розлучитися з перстнем за допомогою хірургічного втручання.

Десь далеко проїхала машина, розбудивши бездомного собаку, який обляв усе на світі. Дурість якась – невже я дійсно хочу відрізати собі палець через якийсь паскудний перстень? Може, піти в якусь майстерню, нехай розпилять золото. Я взяв у руки ножа і сховав його в ящик столу. Це все Світлана зі своїми істериками, нічого страшного не сталося. Ну жук, чи мало жуків в Україні, простий збіг.

Я заплющив очі і спробував заснути, важка дрімота навалилася на повіки. Темно. Я знімаю перстень із руки, це виявилось зовсім не складно. Поруч лежить Світлана, а одягу на ній немає. Вона цілує мої плечі, а я кажу, що перстень зняти було зовсім не складно. Ось він лежить на столі. Прокинувся від болю. Безіменний палець правої руки немов обпекло. Я ввімкнув світло, і мало не знепритомнів: на зім'ятому простирадлі повзав чорний жук. Гостре, як шматочок голки, жало стирчало з пальця, якщо через п'ять хвилин його не вийняти – я помру. Ця думка пронеслася у свідомості зі швидкістю блискавки. Коли я біг у спальню батьків, холодний розум нагадував, що у жуків немає жала, не існує, я, може, погано знаюся на біології. Мати не могла спросоння зрозуміти, чого я хочу. Дорогоцінні секунди спливали в небуття, відраховуючи залишок життя. Я кричав і захлинявся соплями, палець опухав, кров стукала в скронях. Потім усе попливло і килим на підлозі опинився перед носом. Світло стало нестерпно яскравим, навіть заплющивши очі, я відчував, як воно ріже очі. Батько щось говорив, його слова сповільнювалися, ставали дедалі нереальнішими. Потім світло померкло, тільки тьмянний блиск золота було видно у півні.

Вранці Світлана дізналася, що Андрій у лікарні. Він марив, температура під сорок, його мама плакала і до ладу не могла пояснити, що

сталося. Під ранок приїхала швидка і забрала до лікарні, от і все, що могла зрозуміти дівчина.

Світлана теж заплакала. Вона вирішила, що Андрій при смерті. Сльози потоком текли по щоках. Спекотний день, страхи вчорашнього дня, незрозумілий біль у грудях. Жити йому лишилося недовго. «Я мушу відвідати його», – тільки одна думка мучить розум.

Запах медикаментів, краплі поту на обличчі коханого. Він лежав із заплющеними очима, на руці перстень. Здавалося, Андрій уже помер.

Лікарняний дворик, лава з облущеною блідо-зеленою фарбою. Гіркий тютюновий дим. Андрій не дозволяв їй курити, сердився, відбирав цигарки. Він зараз лежить нерухомо на лікарняному ліжку, поряд сидить заплакана мати. Три сигарети поспіль. Поруч присів старик у синій піжамі, годув голубів крихтами білого хліба.

«Він не виживе», – Світлана уявила, як Андрій лежить у труні, світле волосся тремтить у поривах вітру, квіти, вінки, ридання матері. Минулого року поховали бабусю. Могильна яма досі стоїть перед очима, ніби це сталося вчора.

Жорстока доля подарувала коханого хлопця, щоб одразу забрати його, засипати землею, хрест.

«Проклятий хрест! Коли я повісила його Андрійкові на шию, одразу зрозуміла, що він схожий на цвинтарний. Якщо не зняти з нього хрест, він точно помре». Дівчина побігла назад. Побачивши її знову в палаті, мати Андрія злякано схопилася і спробувала втримати, але Світлана встигла розстебнути ланцюжок і викинула символ смерті у причинене вікно.

Вони подумали, що у неї нервовий зрив. Нехай думають що завгодно. Андрій виживе, він і не з такого лайна вибирався. Спека, сльози, похмура та порожня квартира. Аби тільки він вижив, дивився на неї своїми сірими очима. Вона хотіла молитись, але не знала, як це робиться. Батьки прийшли з роботи. Та нічого не сталося, Андрія поклали до лікарні, він вмирає, це не заразно.

Спекотно. Білясті тварі відступили, але продовжують обвивати своїми примарними тенетами. Я розумію, що у лікарні. Смерть знову тримає мене за руку і намагає пульс, що слабшає. Ченці зі свічками. Чорні рясні оточують мене. Добре, що мати встигла вибрати жало, але перстень, як і раніше, на мені. Обвившись навколо пальця мертвою хваткою, він притягує тварей, які прагнуть моєї смерті. Хтось зняв з мене хрест, наче відвалив камінь, що придушив душу. Коли встану на ноги, я мушу віддячити цій людині.

Раннього вечора, коли я прокинувся, мати розповіла мені, що в лікарню мене завезла швидка. Не інакше, як алергія на укуси комах, мені вкололи димедрол і ще купу якоїсь погані. Стан був складним, температура була високою, раніше зі мною не траплялося такого, якщо мене вкусить оса чи бджола. І що це за дивний перстень у мене на руці? Звідки він узявся? Він що, із справжнього золота? Знайшов таку дорогу річ і нічого не сказав своїм батькам. Ні, я його не вкрав, знайшов на смітнику.

Мати нічого не сказала мені про те, що мене відвідувала Світлана. Я дізнався про це наступного дня від неї самої, але схоже, що моя мати її не злюбила. Я ж був нескінченно вдячний. Тільки незрозуміло, що робити з клятим перстнем, може, справді ампутувати його разом із пальцем?

ЧУЖІ

Тьмяне холодне небо. Швидко біжать хмари. Сіре випромінення похмурої погоди немовби стало індикатором настрою. З того часу, як Андрійко виписався з лікарні, минуло вже три дні, але ще нічого не сталося. Він сприймав відсутність неприємностей як затишшя перед бурею. Світлана не могла спати, їй снилися кошмари. І тут налетів Ураган. То був Ганс, приятель покійного Гобліна. Взагалі його звали Володимир, але про це згадували нечасто. Обвішаний ланцюгами, з волоссям нижче плечей, Ганс був втіленням буйного і довбанутого відлуння хард-рок культури. Після смерті Гобліна він кинув палити траву і перетворився на противника наркотиків, причому дуже активного. Романтик і філософ Ганс створив власну теорію світобудови, яка була фантазмагорією, а разом з тим більш логічною, ніж, наприклад, християнська маячня, як він висловлювався. Йому було 19 років, він був студентом універсу.

Зустрівши на вулиці Андрія зі Світланою, Ганс затяг їх до себе додому пива пити. Батьки поїхали тиждень тому на море, не лякайтеся, на кухні страшний срач. Шеренга пляшок з-під пива акуратно розставлена під столом, у мийці гора немитого (з від'їзду предків) посуду, по всіх кімнатах розкидані футболки та шкарпетки, одним словом, творчий безлад.

– Ох і напилися ж ми вчора, – повідомив Ганс, – хлопці принесли літр «Смирнова», ми квасили до третьої ночі. Е, то пішли на балкон, там покурити можна. Ганс вручив Андрію та його супутниці по пляшці пива, вийняв з кишені добряче пом'яту пачку «Бонда» і простяг її молоді.

– Можна, я візьму одну? – запитала Світлана.

– Так, бери, – здивувався Ганс.

– Гаразд, бери, – невдоволено пробурчав Андрій.

– А, ти в нього питала? Нормально. Жінка повинна слухатися чоловіка. А що це в тебе? Дай подивитись ближче.

Ганс узяв Андрія за руку, спокійно зняв з нього перстень і підніс мало не до самого носа – він був трохи короткозорий. Світлана з Андрієм переглянулися.

– Цікава річ. Де ти її відкопав?

– Знайшов на смітнику. О третій годині ночі.

– Припини грузити бідного студента. Це наче золото. Старовинне. Таке баракло на смітниках не валяється. Серйозно, де ти його взяв?

Андрій уважно оглянув свій палець – жодних слідів. Світлана навіть забула прикурити свою цигарку.

– Ну, звагалі-то, це довга історія. І дуже похмура, але якщо ти мене звільнив...

Андрій попросив Ганса нікому не розповідати про це, справа пахне Павлівською клінікою. Він докладно описав все від експедиції у підземелля до укусу та лікарні. Світлана іноді вносила свої поправки, здебільшого емоційні, а не інформативні. Ганс уважно слухав, він жодного разу не перебив розповідь якимось вигуком чи запитанням, але викурич за цей час п'ять цигарок.

– Ось така історія. Ти мені, звісно, не віриш?

– Вірю, – відповів Ганс, викидаючи в квітник під балконом п'ятий недопалок, – ні, правда, вірю. Я теж можу розповісти тобі цікаву історію, довгу. Ти теж можеш мені не повірити, але з сьогоднішнього дня ти є головним свідком у справі.

– У якій справі? – злякалася Світлана.

– Свідок у справі Єгови, – відповів Ганс, показавши непристойний жест.

– Не зрозумів, – Андрій несподівано для себе взяв із пачки передостанню сигарету і покрутив у руках, – яке ще діло? По справі мене п'ять разів опер допитував.

– Це старовинна і довга історія, треба ще раз сходити за пивом, бо в мене горло пересохло, та й цигарки закінчуються. Я збігаю куплю пива та цигарок, а ви можете тут посидіти. Світланка, може, зробиш бутербродів, там у холодильнику ще щось є. Жерти хочеться.

– Ти щось зрозумів? – запитала дівчина, коли за Гансом зачинилися двері.

– Місцями, – відповів Андрій, знизавши плечима, – я тільки зрозумів, що це лайно вже не висить у мене на руці.

Перстень лежав на маленькому балконному столику. Він уже не здавався таким страшним символом незрозумілої загрози.

– Ти вирішив закурити? – запитала Світлана.

– Та ні, не хочу, так просто.

– А мені можна?

– Кури скільки хочеш, – Андрій простяг їй сигарету, яку досі тримав у руках.

– Темна "Оболонь"! – оголосив Ганс, відчиняючи двері. – Що може бути краще для довгої розповіді, ніж три пляшки прохолодного пива? Тільки ще одна пачка цигарок, ось що. Бутерброди вже приготували? Круто, час уже пожерти.

Після легкого перекусу Ганс повернувся до оповіді:

– Мій улюблений письменник Колін Вілсон правильно зрозумів проблему, але не догнав істини, а може, до нього дійшло пізніше. Головне він зрозумів – що вони існують, та всі народи за всіх часів знали чи здогадувалися про їхнє існування.

– Та хто "вони"? Про кого ти говориш?

– Тварі, вони ж злі духи, чи демони. Колін Вілсон називав їх паразитами свідомості, але він не знав, хто вони такі, і звідки з'явилися, а я знаю. Власне, трохи розкутості, і кожна незазобована стереотипами людина вистежила б їх, вони добряче засвітилися в історії. Плюс елементарний аналіз.

Ганс самовдоволено відкинувся на спинку стільця і сьорбнув пива з пляшки. Відкинувши довге пасмо з чола, він продовжив.

– Ці істоти мають дивовижну здатність паразитувати на духовній енергії. Їх не можна побачити чи помацати, але можна відчутти, використовуючи інші способи сприйняття. Ви взагалі врубаетесь?

Андрій та Світлана вислухали справді довгу історію. Спочатку вони дізналися, як Ганс виявив тварей (саме так він їх називав), потім була лекція про те, як вони «засвітилися» в історії людства, і тільки під кінець Ганс розповів про самих паразитів.

Дуже давно, 30 мільйонів років тому, а може, і 40, ніхто точно не знає, на Землі існувала високо розвинена цивілізація. Це був колективний розум, носіями якого були комахи. Дуже великі комахи, вони були зовні схожі на жуків, але мали сувору ієрархію, як бджоли або мурахи. Їх цивілізація була не технократичною, вони йшли по принципово іншому шляху. Вони багато досягли, фактично досягли вершини, вони вміли

відокремлювати духовну частину від свого тіла, жонглювати життєвою енергетикою. Потім самі носії, тобто покриті хітиною бронєю істоти, вимерли, ми знову не знаємо, чому це сталося, але тварі не загинули. Вони переселили свої душі в нову тілесну оболонку, якісь великі тварини стали носіями їхніх духовних тіл. Живленням для тварин служила життєва енергія тварин, яких вони використовували. Фактично вони стали безсмертні, вони розмножувалися, коли збільшували ареал свого поголів'я.

Духовна істота не може жити, не закріпившись на живій органічній основі. Ефірний світ нестабільний, потрібна жива органічна тканина, інакше вихори світового ефіру швидко зруйнують духовне тіло. Так вони жили дуже довго, але приблизно дев'ять тисяч років тому вони виявили появу хомо сапієнс, відбулося перше вселення тварей у людські душі. Люди були найперспективнішою оболонкою для паразитів. Так у районі південного Середземномор'я з'явилися перші рабовласницькі царства. Коли людина носить тварь у своєму тілі, вона відразу змінюється, змінюється і суспільство. Там, де тварі проникли в людей, під час першої (відомої нам) експансії, відразу почала з'являтися жорстка ієрархія. Переселення тварей у людей – один із найзначніших і найтрагічніших елементів людської історії, джерело воєн і завоювань, головне джерело зла як такого, тому що основну свою їжу тварі отримують, коли людина-носій помирає. Вони висмоктують його душу, до крапельки.

Там, де сталося перше вторгнення, люди стали вклонятися тварям, вони стали рабами і обожнювали своїх поневолювачів. Тварі перетворилися на богів, їм приносили людські жертви. Так виник образ Ра, величезний багрянний кокон поруч із яким зображували гігантського скарабея. Багрянний кокон – це головний осередок сили тварей. Там їхні личинки, зародки нових паразитів. Примарні монстри не можуть повністю керувати своїми рабами, але можуть показувати основні шляхи і нашіптувати бажання, але є також люди, які перебувають під абсолютним контролем тварей. Зазвичай вони стають жерцями Ра, знаходяться на вершині піраміди, що складається з рабів. Таких людей дуже мало, зламати природний захист людського організму непросто, інколи ж і неможливо. Для знищення імунітету з давніх-давен жерці Ра застосовували наркотик.

– Наркотик? – здивувався Андрій.

– Так, наркотик – ладан. – Ганс допив своє пиво і поставив порожню пляшку під стіл.

– Так ладаном начебто виганяли чортів, всяких там злих духів, – спробувала несміливо заперечити Світлана.

– Справжнє призначення ладану – ввести людину в стан блаженного дебілізму, коли йому вішатимуть на вуха локшину, і він у неї радісно віритиме. Бог вас любить! – проблеяв Ганс, наслідуючи тон молодих протестантів з вулиці.

– Ти хочеш сказати...

– Я хочу сказати, що ІХ бог дуже любить їх же... під соусом він любить їх ще більше. Він їх так любить, просто жити без них не може. Їхній бог дуже любить, коли вони вмирають. Якби християни могли собі уявити, яким тварям вони вклоняються, вони б померли від огиди. Вкрита сірим слизом напівпрозора комаха, вона ворухить лапками розміром з ківш екскаватора, поїдає душі трупів, що розкладаються. Ось як виглядає всемогутній і всеблагий, а навколо нього повзають тварі подрібніше. Це ангели, вони сидять усередині кожного нормального християнина. До речі, обряд хрещення – це ніщо інше, як магічний ритуал вселення тварі, запрошення до трапези, так би мовити. Пішли на балкон, покуримо.

Усі троє закурили, навіть Андрій. Це була перша сигарета у його житті.

– Християнство походить з юдаїзму, це всім відомо. А звідки взявся юдаїзм? Ізраель, «ель» давньосемітською означає «бог», «Ра» – ім'я цього бога, і «із», на мою думку, показує, звідки взялося це ім'я. Так і звучить – із бога Ра. У будь-якому разі, перша згадка про євреїв пов'язана з їхнім виходом з Єгипту. У їхньому священному писанні сказано, що бог заповів їм правити світом, але насправді їм не позаздриш, адже вони і є раби номер один цього мерзенного скупчення комах. Ра штовхає їх, як і християн, до нових завоювань, тварі хочуть розмножуватися і не хочуть, щоб їм завадили. Недарма ж християни своїм символом вважають знак хреста, який у всі часи символізував повну смерть душі і тіла.

– Як ви тільки курите цю погань? – Андрій не докурив і до половини сигарети, але бажання продовжити не з'явилося. – Лайно!

– Я все зрозумів, краще починати з «Кемела», – зареготав Ганс.

– Краще взагалі не починати, – вставила Світлана, викидаючи недопалок під балкон.

– Ти маєш рацію, Світланка, – Ганс відкинув з очей волосся. – Ти теж маєш рацію, Андрюха.

Розмова після цього перейшла на інші теми. Домовившись зустрітися наступного дня, Андрій зі Світланою пішли по домівках. Перстень залишився на зберіганні у Ганса. Дрібна мряка дощу не злякала парочку закоханих молодих людей. Вони довго не могли розстатися – цілу ніч не бачити один одного дуже важко, якщо по-справжньому кохасеш.

Наступного дня Ганс зник. Він не брав слухавку, не відчиняв двері, мабуть, його таки не було вдома. До обіду сірі вогкі хмари розсіялися і ясне небо засяяло бірюзовою чистотою. Андрій зі Світланю вибралися на свіже повітря. Вони гуляли парком біля Верховної Ради, обговорювали почуте.

– Щось у цьому є, – підбив підсумок дискусії Андрій. – Можливо, в чомусь він помиляється, але щось у цьому є.

Ганс не з'явився й наступного дня. Тривожні думки відвідували Андрія і Світлану, від клятого перстня всього можна чекати. Паразити свідомості – так він їх називав. Чи здатні вони знищувати непокірних? Ганс казав, що від них можна захиститися, тільки не встиг розповісти, як, але якщо він загинув – значить, його спосіб захисту був не найкращим.

В літо 6598 [1090]. Привела Янка митрополита, скопця, люди, хто бачив його, всі говорили: «От, мертвяк прийшов». І, пробувши рік, помер. Був сей муж і не начитаний, і простакуватий, і просторікуватий. В літо 6599 [1091]. Ігумен [Печерського монастиря] із чорноризцями раду радили і сказали: «Недобре лежати отцю нашому Федосієві поза монастирем і церквою своєю, тому що він заснував церкву і чорноризців з'єднав». І, порадившись, звеліли приготувати місце, де покласти моці його. І через три дні, коли надійшло свято Успіння Богородиці, звелів ігумен копати, де лежать моці отця нашого Федосія, його повелінню я, грішний, перший самовидець. От про це і скажу, бо не слухом чував, але сам собі началь. ник. Бо прийшов до мене ігумен і сказав мені: «Підемо в печеру до Федосія». Я ж прийшов із ігуменом, так, щоб ніхто не знав, роздивилися, куди копати, і назначили місце, де копать, поза виходом. Сказав же мені ігумен: «Не смій розповідати нікому ж із братії, щоб ніхто не знав, але візьми, кого хочеш, хай тобі допоможе». Я ж того дня приготував рогалія, щоб копати. Як смеркло, взяв із собою двох із братії, щоб ніхто не знав, прийшов у печеру і, відспівавши псалми, почав копати. І, натрудившись, дав другому брату, і копали до півночі. І трудилися і не могли докопатися. І я затужив, думаючи, що копаємо вбік. Я ж узяв рогалію і почав запонадливо копати, аж доки друг мій, що відпочивав перед печерою, не сказав мені: «Ударили в било». І я в той же час досяг моців Федосія. І тому, що сказав мені: «Ударили в било», я сказав: «Я вже докопався». Коли ж докопався, охопив мене жах. і я почав благати: «Господи, помилуй!» У той саме час, коли ігумен ще не сказав, з ким він буде переносити його тайно, сиділи в монастирі два брати і дивилися в бік печери. І коли ударили в било, вони бачили, як три стовпи, неначе

сяючі дуги, пересувалися і стали над церквою, де покладений був Федосій. коли докопався, послав до ігумена: «Приходь, візьмемо його». Ігумен же прийшов із двома братами, і я розкопав ширше, влізли і побачили, що лежать моці його, але суглоби не порозпадалися, і волосся на голові злиплося.

«Повість врем'яних літ»

Ганс з'явився лише за тиждень. Виявилося, що він просто зависав із друзями, а перстень у цей час спокійно лежав у нього вдома, навіть нікуди не пропав. Ганс розбудив рано-вранці (о пів на десяту) Андрія, забіг у передпокій і відразу повідомив, що йому терміново потрібна допомога. Завтра ввечері приїжджають батьки, а в хаті бардак бардаком, і кіт ще не валявся.

— З мене могорич, тільки приходь робити генеральне прибирання, Світлану з собою приведи, зайві руки не завадять у господарстві.

Прибирання видалося грандіозним. Перемили Еверест посуду, Ганс сам поприбирав усі свої речі. Підлоги, килими, сміття та порожні пляшки дісталися Андрію, а от стада тарганів, посуд та приготування обіду випали на долю дівчини.

— Звідки у вас стільки тарганів? — здивувалася Світлана, витираючи стіл.

— Це все через мене, — пояснив Ганс. — Таргани — зброя тварей. Вони проникають у всі щілини, забиваються в найнедоступніші закутки квартири, несуть негативну енергетику. Вони створюють енергетичне поле для проникнення серйозніших особин. Таргани — це робоча худоба тварей, без неї вони як без рук, я навіть думаю, що вони, можливо, і є нащадками тих самих тварей старовини.

— Таргани? — з явною зневагою зморщила носик Світлана.

— Ну, ти можеш собі уявити, що мурашка бігає по твоїй руці?

— Можу, це, мабуть, лоскотно.

— А уяви, що по твоїй руці бігає тарган, — Ганс поворухнув пальцями, намагаючись зобразити рухи лапок потвори.

— Гидота яка! — обурилася Світлана, її навіть пересмикнуло.

— А яка між ними різниця? — удавано здивувався Ганс, — і те, й інше комаха, яка бігає собі по твоїй ніжній ручці.

— Але ж тарган... Він же такий огидний, — дівчина скривилася.

— Ага, ось ти і зрозуміла — це флюїдна, тобто духовна відраза. Ти не сприймаєш тарганів як таких, вони не отруйні, не кусаються, але просто неприємні і тобі гидка їхня енергетика.

– І у такої потвори є енергетика.

– У всіх живих істот є енергетика, тільки не кажи «біополе», бо мене знудить, ці екстрасенси так задовбали своїм примітивізмом.

Після прибирання Ганс з урочистим виразом фізіономії виставив на стіл пляшку журавлинної «Фінляндії» та вакуумну упаковку сирокоченої ковбаси.

– Дякую за сприяння. Батьківщина вас не забуде. Сто грамів? Ага, непитущі, обліко морале, можу запропонувати каву, на пиво грошей вже немає. Ну, може по пів стопочки за успішне завершення роботи?

Після закінчення трапези Ганс зі Світланою викурили по сигареті, а Андрій набовтав ще одну чашечку розчинної кави. Знову заговорили про тварей.

– Вони тупі, обдурити їх дуже просто, – віщав Ганс, вже трохи напідпитку, – достатньо тільки не підпускати їх близько і ти невразливий. Вони роками плетуть свої тенета, які ми розбиваємо одним ударом. За кілька хвилин ми можемо зруйнувати все те, що вони створювали багато років. Це наш спосіб боротьби, ми заспокоюємося, а вони починають все спочатку, і так без кінця. Але наш спосіб боротьби є принципово потужнішим.

Ганс отримав своє безглузде прізвисько ще в третьому класі. Насправді його звали Володею.

Після школи батьки хотіли прилаштувати Ганса на юрфак за прикладом більшості золотої молоді, але він був оригіналом і пішов навчатися на географічний факультет. Батьки його ляляли за те, що він курить, за те, що не стригся відтоді, як закінчив школу, за те, що слухає занадто гучну і важку музику, але люди вони були добрі і ніколи не ляляли його без причини, якщо під гарячу руку потрапить. За тиждень спілкування з Андрієм та Світланою, Ганс сильно здружився з парочкою. Тепер вони тусувалися втрех, збираючись вранці біля Світлани, а ближче до обіду вирушали кудись прогулятися. Ганс перетворився на своєрідного гуру, він вчив «молодь» керувати внутрішньою енергетикою, читав довгі лекції про те, як боротися з тварями і чому слід це робити.

– Вони проникають у людину і руйнують її зсередини, – розповідав Ганс, показуючи жестами як руйнується людина, – і тоді, як у фільмі «Чужі», люди стають заклятими ворогами всього людського. Вони перероджуються, стають справді чужими. Вони вже не люди, а раби

тварей. Таких людей треба лікувати чи знищувати, якщовилікувати вже неможливо.

Ганс був екстремістом, Світлану це трохи лякало, Андрію це подобалося. Тільки одну проблему троє друзів ніяк не могли вирішити – що робити з перстнем.

У літо 6600 [1092]. Предивне чудо було в Полоцьку: тут вночі з'явилися привиди, стогнали опівночі, як люди, шиняли біси вулицями. Коли хто із хоромів виходив, щоб побачити, відразу ж був бісами непомітно уражений і від того помирав, і ніхто не наслідювався виходити з хоромів. Після цього почали [біси] вдень з'являтися на конях, і не було видно їх самих, але видно було копита їхніх коней. І так уражали людей в Полоцьку і його області. Тому і люди говорили: «Навії б'ють половчан». Почалося це знамення від Друцька. У ці времена було знамення в небесах: наче круг був посеред неба величезний. У це ж літо засуха була, неначе вигоріла земля, і багато лісів самі загорялися, і болота. Багато знаменій було на землі, і нашість велике було половців звідусюди, і взяли три городи, і багато сіл звоювали.

У ці ж времена багато людей вимерло від різних хвороб; як говорили продавці хрестів, від Пилитового дня до м'ясопусту [продали] сім тисяч [хрестів].

«Повість врем'яних літ»

Якось увечері Ганс заявив:

– Терпіти не можу золото.

– Я його теж не люблю, – зауважила Світлана.

– Так, до речі, мої друзі хочуть злазити до печер! – радісно повідомив Ганс, ніби йшлося про пікнік з шашликами.

– Не раджу, – насторожився Андрій, – на фіг воно їм треба?

– Романтика. Ти в нас фахівець, може, підкажеш, як краще забратися?

Андрій висловився так грубо, що не тільки Світлана, а й Ганс зніяковів.

– Ну ні, так ні, так би одразу й сказав.

– Ти їм так і скажи, можеш навіть від себе чогось додати.

– Та я й сам хотів з ними піти, – зізнався Ганс, почухавши потилицю. На цей раз Андрій висловився настільки грубо, що у дівчини

урвався терпець, і вона попросила НІКОЛИ при ній більше не матюкатися.

– Ти знаєш, – Ганс став несподівано серйозним, – мені хотілося б віддати тобі цей перстень на кілька днів.

– Що трапилося? – одразу злякалася Світлана.

– Та все нормально, тільки ночами мені чомусь хочеться його вдягнути на палець.

– Ти Толкієна читав? – запитав Андрій.

– Читав.

– Ну як тобі?

– Вставляє. Є у нього смак, ніде правди діти. А що?

– А мені подобається Толкієн, – зауважила Світлана. – Читала я Муркока...

– Усіх змудило у відкриту книгу, – Ганс захитав головою. – До Толкієна йому далеко.

– Я хотів сказати, що там теж все було про каблучки, – Андрій узяв у руки перстень.

– Ой, коротше... – Ганс недбало змахнув рукою. – Я пожартував, залиш тут це лайно.

– Я за ним скучив.

Вечір, проводив Світлану, додому йти не хотілося. Які ще проблеми з довбаним кільцем? Перший уламок цегли плющить його як пробку з-під пива плющить колесо трамвая. Сірники у кишені, це для багаття. На схилах немає жодної душі. Ось вам ваше лайно, трясця! Жеріть, суки...

Сухий хмиз спалахує як папір, перстень падає в купу палаючих гілок, всі тварі лаврських печер нехай згорять з ним синім полум'ям!

– Не боюсь я вас! Я ще надеру вам дупу, виродки.

Обпалене багаттям кільце викочую з вогню. Гаряче, сволота, нехай трохи охолоне. Ні, це вже не кільце. Вже під цеглою це не було перстнем.

– До скорої зустрічі, уроди!

Не знаю, що вони думали в той момент. Може, вони й не чули нічого, а може їх і немає взагалі. Хтозна, цілком можливо, що Ганс їх вигадав, коли курих траву з Гобліном. Він, правда, каже, що до нього це дійшло вже згодом. Подивимося, але якщо вони і є, то я їх не боюся.

У давнину даньоруські воїни полеглих ратників покладали на похоронне багаття, а над вогнищем насипали курган, чужих просто закопували. Вважалося, що якщо тіла ворогів не віддати землі – то душі їх не відразу загинуть, а ще довгий час блукатимуть по містах і весях, завдаючи шкоди та хвороб, питимуть ночами кров немовлят. Закопуючи чужих, чинили обряд знищення сили, сковуючи душі ворогів.

КЛАДОВИЩЕ ДОМАШНІХ ПІДЛІТКІВ

– Я ж казав, що Скарабей у штани накладе.

– Заткни нору! Ти коли-небудь був у підземеллях?!

– Може, й більше, ніж ти.

– Що ти женеш, у Лаврі ти був, екскурсовода за спідницю тримав, а в глибинних печерах ти одразу обісрався б. Це тобі не на дискотеку сходити.

– Розкажи ще, Скарабей, про золоті перстні і паразитів свідомості.

Кілька днів тому Ганс вирішив пофраєритися перед трьома однокурсниками, він показав їм перстень і розповів історію про Андрюхін похід, додавши до розповіді основні постулати своєї теорії про тварей, але результат виявився протилежним від очікуваного. Замість поваги він став об'єктом глузувань, до нього одразу приклеїли прізвисько «Скарабей» і підбивали сходити подивитися на підземних монстрів. Ганс сердився, але коли через пару днів його побачили без перстня, вибрики дотепності знайомих здалися нестерпними і він погодився піти в підземелля, щоб дізнатися, хто справжній засранець.

Ганс знайшов цей хід за описами Андрійка, а за три години четверо молодих людей уже продиралися бетонними шахтами зливової каналізації у пошуках пригод. Ось і земляний хід, про який було стільки розмов.

– То це тут знайшли золото, Скарабей?

– Зараз самі все побачите, – Ганс відчував неприємне тремтіння в ногах, але не хотів зізнаватися у своєму страху.

– Що це так смердить?

– Може, ті хлопці, яких так і не знайшли, – припустив сутулий Ігор, головний підбурювач. Бажання йти далі зникло у всіх чотирьох, але безглузда юнацька хоробрість штовхала вперед. Ніхто не хотів показати свою слабкість, зізнатися в боягузтві, інстинкт самозбереження був переможений ще перед входом, коли практично без закуски була випита пляшка горілки.

– Може, хтось уже у штани наклав? – зі зловтіхою запитав Ганс.

– Заспокойся, всі знають, що ти герой.

– А скільки вони тут пролежали? – поцікавився Ігор.

– Більше року, – відповів Ганс. Він йшов перший, освітлюючи дорогу єдиним на всю компанію ліхтариком. Огидний запах дійсно посилювався з кожним кроком, у Ігоря здали нерви і він запропонував йти назад.

– Ага, ти ж найбільше хотів сюди потрапити, – Ганс посвітив ліхтариком у вічі Ігорю, але той тільки й міг відповісти, що трупний сморід діє йому на нерви. Ганс хотів сказати щось уїдливе, але з темної глибини коридору почувся глухий крик:

– Допоможіть!

– Не зрозумів... – Ганс посвітив у глибину тунелю, але далі, ніж на десять метрів, все одно ні чорта не видно.

Крик повторився, у ньому чулася безвихідь, туга, молоді люди не могли не відгукнутися, чуючи благання про допомогу, вони майже побігли в тому напрямку, кожен по-своєму намагався зрозуміти, хто ж їх кличе. Несподівано ліхтарик згас, всі зупинилися, наштовхнувшись один на одного. У темряві Ганс чортихався, проклинаючи контакт, який відійшов в недоречний момент. Ігор запалив сірник, але тут і ліхтарик запрацював.

– Що там таке? – Ганс висвітлив на земляній підлозі, кроків за п'ять від себе, гірку якогось брудного ганчір'я. Підійшовши ближче, молодики виявили дві роздерті спортивні куртки, брезентовий рюкзак, поруч лежав розбитий ліхтарик.

– Тут уже хтось нещодавно був, – Ігор підняв із підлоги рюкзак і відкрив його.

– Порожньо.

Ганс висвітлив трохи осторонь зім'яту носову хустинку з плямами бурої засохлої крові.

– Можливо, таки сходимо вперед, там хтось кликав на допомогу, – невпевнено запропонував Ігор.

– Треба ходити, – Ганс рушив тунелем, не дуже швидко, як для керівника команди рятувальників. Попереду почувся зчавлений крик.

– Щось тут не так, – Ганс зупинився і повернувся до товаришів, – коли ми говоримо, є луна, а в цих страшних воплях...

– Підійдіть ближче! – хрипкий владний голос пролунав зовсім поруч. Навколо Ганса стояли вже не його приятелі, а мерці в білих плащах.

Пробудження тривало кілька хвилин. Дурні сни. Скоро світанок. «Я просто багато думав про цей похід, от і сниться всяка дурня». Через

п'ять хвилин Ганс уже видавав хропіння, схоже на дихання молодого дракона.

Андрій, прокинувшись пізно вранці, довго не хотів підводитися. Якби не пронизливий дзвінок телефону, він би ще провалявся в ліжку хвилин сорок, але робити нічого, якщо слухавку ніхто не зняв – отже він удома один і має підійти до телефону. Телефонувала Світлана, питала чи збирається він до неї зайти.

– Так, скоро буду. Я тільки прокинувся. Треба ще поспідати.

– Приходь, я сама приготую щось смачненьке.

У той час, коли Андрій зачиняв двері квартири, Ганс стояв перед пащею підземель, не наважуючись увійти.

– Я ж казав, що Скарабей у штани накладе, – єхидно промовив Ігор, поплескавши себе по тилу.

– Заткни нору! Сам вискочиш за п'ять хвилин, ти і метрів сто не пройдеши.

– Збігай додому, випери джинси і приходь нас зустрічати.

Якби Ганса не зупинили – він би поліз у бійку, але його втримали і він поспорив з Ігорем, що він перший злякається. У підземних палатах він все ж таки опинився, хоч і не хотів туди спускатися. Поблукавши трохи по підземеллях, весела компанія не виявила жодних таємних проходів або хоча б проломів, цей факт викликав нову серію глузувань і уколів, Ганс готовий був вибухнути, але сказати йому було нічого. Він героїчно витримав усі знущання, мовчки вислухав кепкування.

– Я й не очікував побачити нічого вартого уваги, Скарабей обкурився напевно, – прохихотів Ігор, коли вони вийшли на поверхню.

– Від травки таких глюків не буває, тут було щось міцніше. Скарабей, ти чим коловся?

– Не ображайте мого коماشного друга, – Ігор сплюнув. – Йому ще штани сьогодні треба прати.

Регіт, бридкий регіт, штовхають у спину. Нема чого відповісти. Вони йдуть, він стоїть як обпліваний. Виродки. Андрійко теж молодець, понарозповідав...

– Що сталося? – Світлана злякалася несподівано осклілих очей Андрія, повіки його затремтіли, дихання стало прискореним. – Що з тобою?

– Ганс... – хлопець підвівся зі стільця, закривши долонями обличчя. Він відчув щось недобре, але не знав, що його друг знайшов розпухлу землю неподалік входу в похмурі підземелля і руками розгрібав

грудки вологого чорнозему. А ось і він, заліплений землею, зім'ятий майже в млинець перстень, який не втратив свою замогильну силу.

«Андрій не сказав мені, що закопав його тут», – з образою подумав Ганс, дивлячись на те, що ще недавно було дорогою антикварною річчю. Він затиснув знахідку в кулаку, і глянув на сяючий мороком вхід до преісподні. «Я сам спускаю туди, я доведу їм, що я правий навіть якщо мені доведеться винести звідти шматок трупа». Страх зник, поступившись місцем зловтішності. За мить підземелля проковтнуло ще одного шукача пригод.

Про підземні рукотворні печери розповідають багато моторошних історій. Самовпевнені дослідники часто гинуть, бо це небезпечне захоплення. Багато з підземних ходів були вириті більше тисячі років тому, вони готові будь-якої хвилини обрушитися на голови допитливих. Але охочих випробувати долю не стає менше. Коли знаходиться черговий вхід у давні катакомби, завжди знайдеться паратрійка людей, яких хлібом не годуй – дай тільки полазити по таємничих підземеллях. Іноді зірвіголови знаходять цікаві побрякушки, які обронули хтосьна в які часи. Ми знаємо легенди про скарби, коли на одну цінну знахідку припадає по кілька трупів. Кажуть, що не лише під завалами гинуть люди, часто розповідають про страшних чудовиськ, що мешкають у найнедоступніших закутках підземель. Особливо поширені сказання про печерних собак, які і не собаки насправді, а тільки зовнішньо їх нагадують. Зустріч із ними завжди закінчується загибеллю одного з членів групи, інші залишаються живими, якщо встигнуть втекти, поки тварі розгризають тіло загиблого.

До таких розповідей складно ставитися без упередження, кожне слово доводиться очищати від фантазій, та й люди, які знають оповідача, завжди скажуть: «Кого ви слухаєте? Він же ненормальний!». Дійсно, багато хто з підземних старателів божеволіє, дуже багатьом легендам не довіряєш тільки тому, що вони не можуть бути правдивими тут, на поверхні. Під землею все бачиться по-іншому, нерви натягнуті як струни на акустичній гітарі, всі відчуття загострені, але людина з міцною нервовою системою ніколи не втрачає голову, а серед дослідників підземель таких більшість. Прикро, що вони рідко доживають до старості.

Ганс дійшов до пролому в стіні і серце забилося частіше.

«Я ж казав, що він тут є, цей клятий таємний хід», – руки тремтіли від незвичайного збудження. Сферичні склепіння стелі були обліплені якимось сірим слизом, нудотний сморід він відчув ще раніше, джерело було тут, за проломом. «Дивно, що ми не знайшли його всім натовпом, адже проходили повз це місце», – Ганс увійшов до коридора, далі йти не хотілося, але ноги самі несли. Стан гіпнотичного трансу поступово відпускав його, і чим більше він приходив до тями, тим більший страх охоплював свідомість. Ганс невпевнено рушив коридором. Промінь ліхтарика вихопив з темряви неясний темний силует. Здригнувшись від несподіванки, Ганс відступив на кілька кроків, пильно дивляючись у темний простір перед собою. Коридор був порожній.

– Що за чортівня! Гей хто там?

Відгукнулася лише луна. Ганс пішов далі, але одночасно з'явилося бажання розвернутися і втекти.

– Телефон не відповідає, – Андрій поклав трубку і опустився на стілець. Світлана присіла поруч і взяла його за руку.

– Чому ти думаєш, що з ним щось станеться?

– Не станеться, а вже сталося. Він загинув, ми його більше ніколи не побачимо.

Світлана заплакала, їй було шкода дивакуватого Ганса. ...Але насправді він був ще живий.

На білій стіні чорне розп'яття та плями крові, на підлозі – все, що залишилося від Влада та Сані. Блювота протверезила Ганса, останні краплі трансу миттєво зникли, перстень випав з тремтячих рук. Стогін, від якого серце холоне, кинув Ганса в паніку, і він готовий був тікати з усіх ніг. Але тікати було нікуди – темна постать перегороджувала вихід. Широкий чорний плащ, а, можливо, ряса, капюшон закривала обличчя.

– Ну і сморід тут у вас, – бадьоро промовив Ганс, хоча серце його тріпотіло десь в районі кульшових суглобів.

Вечір. Помаранчевий диск сонця незабаром опуститься по той бік гори. Бульбашки газу неспішно грають у пляшці джин-тоніка, зелень схилів тремтить у рідких поривах теплого вітерця. Сумно. Ганса немає вже три дні. Ми вирішили влаштувати поминки, купили дві пляшки джин-тоніка та прийшли сюди. Світлана не пошкодувала губної помади, написала на сірому бетоні: «Саня», «Влад», «Ганс». Після цього вона сказала те, що давно вже в мене самого крутилося в голові:

– Можливо, можна спуститися і знайти його, можливо, він ще живий?

Та сама думка відвідала мене ще вчора, але крім того, ще одна дурнувата ідея не давала мені спокою – мені потрібен меч. Я спущусь туди з мечем і розрубав їх на шматки. Ще місяць тому я почав клепати свій власний клинок, але часу доробити його все якось не було, або, можливо, я просто розлінився.

– Ти тут закопав перстень? – запитала Світлана, вказавши на взрихлений ґрунт.

– Тут, але щось не так.

Я почав руками розгрібати землю, але докопавшись до глибини, перстня не виявив.

– Це Ганс його знайшов, дурень, навіщо він його взяв! Краще б я викинув цю погань подалі у Дніпро!

Вже в сутінках ми поверталися додому, я заявив, що спускатися буду один. Якщо до вечора не повернуся, нехай Світлана повідомляє в міліцію, де я перебуваю, нехай роблять, що хочуть.

Одного разу толкієніст Костик начитався «Калевали» (це фінська міфологія) і розповів нам про віковичного коваля Ільмарінена, який тільки з'явившись на світ, того ж дня і кузню побудував. А народився він з молотом і ковальськими щипцями в руках. «Бідна його мама», – сказав я, почувши цю історію. Майже до світанку я доробляв свій клинок і згадував про цього самого Ільмарінена. Меч мій був правда не кований, а просто довга заточена залізьяка, перев'язана на рукоятці ізоленотою (щоб зручно було тримати), з ебонітовою гардою і ефесом з товстого болта і двох гайок, знову-таки обмотаних чорною ізоленотою. Не про такий меч я мріяв, але, як кажуть у наш час, на безриб'ї і сам раком станеш. Чим же я не Ільмарінен, віковичний піснетворець нескінченної Калевали? Ганса мені не повернути на цей світ, але хоча б знайду його, а якщо мені пощастить, то повернусь і сам. Цілком виснажений, я впав не роздягаючись у ліжку і заснув. Спав я міцно, снів не пам'ятаю, підвівся ще до дев'ятої години і добре підкріпився. У чорну спортивну сумку я поклав шість бутербродів з сиром, літр води, ліхтарик, свічку і теплу куртку. Меч обмотав газетами. О пів на десяту я зателефонував Світлані і повідомив, що вирушаю в похід.

Ранок видався безхмарним. Жовтувата, вигоріла на сонці трава, вже не так тішить око, як на початку літа – на ній уже іноді валяється опале жовте листя, а тільки початок серпня. Я впевнено крокував

стежкою, страху не було в жодному оці, навіть дивно. Перед входом я розгорнув меч і вийняв із сумки ліхтарик.

– Настав час надерти комусь дупу, – сказав я, поринаючи у вічну темряву.

Поклавши слухавку, Світлана довго не знала, що ж їй робити. Вона не знаходила собі місця, нервувала, курила, плакала. Андрійко наче на війну пішов, чи повернеться назад? Включала музику, пробувала дивитись телевізор. "Не можу я тут сидіти!" – дівчина одягла джинси і приготувалася виходити, бігти до входу в підземелля, бути там, чекати на нього.

«Навіщо я тоді сказала про те, що можна спробувати спуститися за Гансом, чому не відмовила його сьогодні! Яка ж я дурепа!». Світлана дістала з сумки останню цигарку, клацнула запальничкою, вдихнула міцний дим і знову заплакала. Сльози текли по опухлих щоках, вона витирала їх долонею, але не знала, як зупинити.

– П'ять років тому таке життя було... – пробурчав Максимич, нагинаючись за пляшкою з-під пива. Старі кістки нили, спина боліла, а улов невеликий – за пів дня три пляшки. На хліб не вистачить.

Вранці в парку небагатолюдно, ті, що п'ють пиво, з'являться тут ближче до обіду, золоті синки та мамині-татові дочки. Максимич присів на лаву, його клієнти скоро прийдуть, він підходитиме до них і ввічливо запитуватиме пляшечку, іноді можуть послати по матері, але це буває рідко. Спекотне полуденне сонце гріло спину пенсіонера, і він усміхався. Насправді Максимич був оптимістом, він уже забув про сумні думки про життя, пригрівся і задрімав.

Молода дівчина в сірій футболці і чорних вузьких джинсах сіла на лавку поруч. Відкинувши з лоба пасмо довгого світлого волосся, вона вийняла зі шкіряного наплічника пачку цигарок і дешеву зелену запальничку. Її бездонні очі променилися синню серпневого неба, теплом яскравого сонця. Напівпорожня запальничка подарувала дівчині язичок полум'я, самотня сльоза скотилася по щоці і впала на груди.

«Открытая дверь на свежей земле...»¹.

Світлана оплакувала не Ганса, і навіть не Андрія, втративши щасливі думки вона вирішувала сама спуститися в підземелля. Чомусь вона думала, що тільки сама зможе врятувати коханого, а якщо він мертвий - вона помре поряд з ним.

«Там внизу твоя могила, до свидання, милий...»²

¹ Слова пісні «Трансильванія» групи «Агата Кристи».

Це було дуже безглуздо, і Світлана розуміла, що це безглуздо, але не могла нічого з собою вдіяти. На себе сліз уже не лишилося. Готуючись до смерті (треба бути повною дурепою, щоб туди лізти, розуміючи, що назад не повернешся вже ніколи), Світлана була майже спокійна. На кухонному столі вона залишила записку, в якій було пояснення, де її потрібно шукати. Батьки виявлять лист тільки ввечері. Вони вже не встигнуть її зупинити, і навряд чи встигнуть врятувати. Дівчина не була така запаслива, як, наприклад, Андрій, для підземного походу вона взяла тільки батьківський ліхтарик, і на наявні гроші купила пачку дорогих цигарок. Ось і весь боезапас.

«До свиданья, милый!»³

Дорога до могильних печер була недовгою. Схили, стежка, вискалена бетонна паша входу, засохлий букетик троянд досі лежить на землі. Напис, зроблений її ж рукою, говорив: «Саня. Влад. Ганс.». Світлана вийняла той же понівечений тюбик помади, який досі валявся в рюкзаку, і дописала нижче: «Андрій і Світлана».

«До свиданья...»⁴.

ПОМИРАЮТЬ ВСІ

Коли я вибрався з тої смердючої діри, я був у шоці, чорт забирай! Мало того, що я там обнишпорив усі закутки і нічогосінько не знайшов, піднімаюся – Світланка назустріч, і відразу в соплі. Цілу годину не міг її заспокоїти. Мене б хтось заспокоїв. Адже я спочатку крепко злякався. Там, у глибині, сморід нестерпний, але я не знайшов той проклятий пролом, почав навіть сумніватися, чи був він там рік тому. Потім ми пішли до Світлани додому і встигли вчасно, бо її мати прийшла хвилин за десять після нас. Якби вийшло навпаки, дівчинка мала б вирвані роки. Ні, треба було додуматися до такого – лізти в прокляті печери шукати труп... мій тобто. Може, вона й не наважилася б, та хто її знає. Дурням закон не писаний, Ганса я теж просив не лізти куди не треба.

"Ганса більше немає, з цим потрібно змиритися", – сказав я Світлані. Загорнутий у газети меч я приніс назад додому, він мені так і не знадобився. Я вже йшов у душ, коли мати мені сказала, що мене питають до телефону.

² Слова пісні «Трансильванія» групи «Агата Кристи».

³ Слова пісні «Трансильванія» групи «Агата Кристи».

⁴ Слова пісні «Трансильванія» групи «Агата Кристи».

Вмирають рано чи пізно всі, але деякі кадри іноді самі напрошуються. Ганс і Андрійко були, мабуть, із тієї породи. Деякі скисають, ламаються від неприємностей, інші і в глибокій старості не здаються. А життя любить мужніх, але тільки тих, хто з головою дружить. Коли Андрій підійшов до телефону, він справді очманів. На тому кінці проводу був Ганс.

– Андрюха, мені терміново треба тебе побачити.

– Зараз зайду, тільки до Світланки ще заскочу.

Море радості, зрозуміти нічого не можна, але ніби живий – це головне. Ганс сидів на стільці в передпокої, навіть кросівки не зняв, виснажений, одяг обдертий, на обличчі засохла кров. Андрій зі Світланою (вона теж зірвалася проти ночі) так і ахнули.

– Ти там був? – Андрій випромінював нордичну суворість.

– Так, хай їм трясця...

– А я тобі казав – не ходи?

– Ну, казав.

– Я, між іншим, теж там був сьогодні. Шукав тебе по всіх дірках.

– А, ми теж із першого разу не знайшли.

– Коротше, розкажуй.

Ганс говорив дуже довго і з жахливими подробицями, які переважно взагалі не мали відношення до справи, але такий був його стиль. Він розповів, як спустилися всією компанією, як йому не повірили (дуже коротко), і як він знайшов, де було закопано перстень, а потім сам став спускатися.

– Я був, як під гіпнозом, не боявся, ні про що не думав. Тільки коли зайшов до тої зали з хрестом, побачив забризкані кров'ю стіни, трупи, тільки тоді прийшов до тями. І мені одразу стало дуже страшно, а тут ще раптом з'явився цей абат, або що то там таке було. У чорній рясі, обличчя не видно, закрите капюшоном і став підходити до мене. Я, хоч і страшно було, розлютився, влупив його ногою – а там тільки ганчір'я, більше нічого немає.

– Як це? – здивувалася Світлана.

– Та не знаю, сам не зрозумів. Було схоже на людину, вдарив... тільки ганчірки полетіли. Я побіг назад тим же побіленим коридором, але потім вийшов начебто зовсім не там, заблукав, потім насилу знайшов дорогу назад – тільки пів години як зайшов, відразу і зателефонував.

– А що ти їв усі ці дні? – Андрійко згадав свої пригоди, його найбільше тоді цікавила їжа та вода.

– Які дні? – Ганс смикнув плечем, наче його намагалися зв'язати.

– Я сьогодні туди зайшов, ранком.

Андрій та Світлана переглянулися.

- Сьогодні вранці і я там був, ми вже два дні, як тебе поховали.
- Не зрозумів, ми вчора бачилися.
- Сьогодні п'ятниця, а ми бачилися востаннє у понеділок.

Ганс спочатку подумав, що Андрійко над ним приколюється, але Світлана вказала на газету, що лежала поряд на журнальному столику, її там залишили його батьки ще вчора, мабуть.

- Отакої, я там був кілька днів! Треба годинник із собою носити.
- Добре, хоч живий лишився.
- До речі, щось родаків моїх довго немає, де вони вештаються, цікаво? Вони, втім, звичні, гадаю, не хвилювалися.

Наступного дня Андрій і Світлана дізналися, що батько Ганса лежить у реанімації – у нього інсульт, стан критичний. Увечері він помер. «Замість мене», – сказав Ганс.

ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ

У центрі Києва, від Майдану до Бессарабки, дим стояв стовпом, закінчувалася грандіозна епопея капітального ремонту Хрещатика. Рідкісні перехожі пробігали між вибоїнами котловану, ухиляючись від бронетехніки тракторів і екскаваторів. Робітники у фірмових помаранчевих спецівках іноді покрикували на злісних пішоходів, які з усіх сил намагалися потрапити під колеса самоскидів, що повільно повзали в клубах будівельного пилу. Кияни чомусь не раділи оновленню, рахували, у скільки десятків мільйонів усе це обходиться, і розуміли, куди ж потечуть сотні мільйонів, про які занудно бубоніли засоби масової інформації. Тири-пири, в чиюсь бездонну кишеню, куди ж ще?

Вітряний сонячний день 17 серпня Андрій та Світлана провели у Гідропарку. Ганс напився, як свиня, він важко переживав втрату батька, але це навряд чи могло стати виправданням запою, з якого він уже тиждень не міг вийти.

– Треба щось робити з Гансом, – Андрій розгрібав рукою вологий пісок і намагався збудувати з нього хатку. Блікі сонця, що плескалися у воді, стали раптом нестерпно яскравими. Вітер. Андрій похитнувся і впав, щокою уткнувшись у гірку піску.

Навколо ходили люди, які не звертали на нього жодної уваги. Вони були одягнені у старовинний одяг, довгі, мало не до коліна, сорочки були перев'язані широкими яскравими поясами. Острижені коротко, з короткими бородами, а вуси пишні, як у козаків.

"Може, це і є козаки?" – подумав Андрій, але шароварів ні в кого не було, вузькі світлі штани були заправлені в невисокі чоботи зі світлої шкіри. Слабкість у всьому тілі, навіть ворухнутись немає сил.

Нереальність того, що відбувається, нагадала подібний випадок, який, до речі, недалеко звідси стався в травні. Тоді толкієністи його відкинули за підозрою в психнепридатності. Тільки того разу гриміла битва, а цього разу нічого не змінилося, і пісок, і Дніпро, тільки ось поряд з берегом трохи погойдується на хвилях великий човен, трое веслярів неквапливо підводять його до затишної бухти. Люди ці дивні, складають за три кроки від Андрійка якісь мішки. Їх, мабуть, складатимуть у човен. Марення наяву припинилося, коли хлопець, зібравши волю, зміг підвестися. Сів. Хвилі, вітер, теплі промені сонця, ніяких човнів і дивних людей. Світлана лежала на підстилці, накривши обличчя журналом. Вона, на щастя, нічого не помітила. Андрій потягнувся до пластикової пляшки з мінералкою.

– Ти не заснув?

Світланка потяглася і сіла. Ніжна посмішка, вона відібрала пляшку і теж сьорбнула води.

– У тебе морда в піску, – зауважила дівчина і спробувала змахнути його рукою. Потім вони купалися, після чого лежали обійнявшись і розмовляли про всяку нісенітницю.

– За два тижні до школи, останній перегін, – Світлана втомилася бути школяркою, і їй дуже не хотілося знову сідати за парту. Вона розповідала про свої мрії і плани після випускного балу, вони зводилися до того, що вчитися все одно доведеться, але здобувати вищу освіту вона хотіла б не напружуючись. Андрій слухав монолог дівчини, але його знову повело, голос Світлани сповільнився, став тихішим, і він начебто бачив її, але за спиною дівчини люди в довгих сорочках витягали на берег човен. Їхні повільні голоси зливалися з мірним шурхотінням хвиль.

– Ти мене не слухаєш! – дівчина готова була образитися, а хлопець повернувся у звичні відчуття простору та часу.

– Задумався.

«Щось вони втратили того дня, щось дуже важливе, можна навіть сказати, цінне. Що?».

– Холодно сьогодні, вітерець не радує, – Андрійко накинув на плечі сіру теніску, дах впевнено зістикувався з тлінним тілом.

Увечері, тільки заради експерименту, ми зайшли до Ганса. Він був удома, і був абсолютно тверезий, і заявив, що він кинув пити, назавжди, взагалі, і наркоту не чіпатиме, і курити теж кинув, загалом – трезвенник.

– Я пару днів пив по-чорному, потім захотів убитися, і друзяк якраз зустрів. Вони мені в пляшку з пивом кинули пару таблеток якихось із аптеки, а справа була в парку, тільки не пам'ятаю в якому. І ці уроди

мені щось грузять, а я дивлюся – на все небо рекламна заставка «Метро Голдвін Майер», та яка з левом, і я їм кажу: «Не чіпайте мене, уроди, зараз кіно почнеться», а собі думаю: «Добре, що тут сферичний екран поставили». Коротше, кіно так і не почалося, а мої, дивлюся, стоять на відстані. Під цією справою взагалі всі своїми здаються, особливо здалеку. Я підходжу до них, говорю: «Кіно, зараза, не показали». Вони кажуть: «Старий, ми тебе не знаємо». Я придивляюся – начебто б не мої. Відійшов, стою осторонь, курю. А потім глянув – сигарет-то в мене немає, я порожню пачку ще до цього викинув. Ну, думаю, час додому, вже зовсім не тямлю. Поруч хлопці стоять, ось, думаю, мої. Підходжу, мовляв, час уже додому, а вони відповідають: «Ми ж тобі вже сказали, алкоголіку, ми тебе не знаємо». І всі дивляться на мене так дивно, і я розумію, що це ж не мої, і думають, напевно, що я алкоголік чи взагалі якийсь дурень. Мені так шкода стало, я навіть заплакав, а сам кажу їм: «Я не алкоголік, я наркоман. Проведіть мене до метро, будь ласка, мені додому треба». Потім уже нічого не пригадую, вранці прокинувся вдома, гроші на місці. Коротше, я тепер зав'язав.

– Добре ще, що тебе не обікрали, – каже Світлана.

– Ні, я в натурі зав'язав. Більше цієї гидоти бачити не хочу.

У мене самого без наркоти дах літав. Якби почав розповідати – мене б одразу на дурку відправили. Весь час хотілося піти на Гідропарк, може знову щось зможу побачити. Я точно пам'ятаю, що до кінця той глюк не додивився, але в цьому була якась найвища істина. І ще, я відчував, що та погань намагалася вирватися з підземель. Хтось шукав дорогу, вихід назовні, і мені дуже не хотілося, щоб воно вирвалося. Мене б першого замочили, це точно. Тут моїм саморобним мечем не відмахася.

Я проводив Світлану до крайньої точки – перед під'їздом ми розійшлися. Завтра вранці ми знов домовилися піти на Гідропарк. І якщо мені світить дурка – так тому і бути, але я дізнаюся, в чому ж там була справа з цим човном. Вдома була вечерея, мати зітхала про якусь кризу. Це все було дуже далеко, як з іншого світу, чи я був не від цього світу. Плювати мені на гривню та долар. У той час моя сім'я була забезпечена, якби знав, що скоро це закінчиться, я, може, і не пропускав повз вуха всі ці новини про неполадки з курсом національної валюти.

В літо 6601 [1093], індікта в перше літо. Помер князь Всеволод, син Ярославів, внук Володимирів, місяця квітня в 13-й день, а похоронили 14-го. Був тоді страсний тиждень, і день був тоді — великий четвер. У цей день поклали його в гріб у великій церкві святої Софії.

Вночі я прокинувся від кошмару. Нічого такого особливого мені й не наснилося, але сон був моторошний і страшенно правдоподібний, ніби й не сон зовсім. Я знову вмирав від спраги, але до мене прийшов чоловік у світлому одязі, у нього була довга сива борода і довге волосся. Він показав мені, як пройти до води – і я жадібно пив холодну воду, а потім він показав мені виблискуючий дорогоцінним камінням ефес меча, показав мені, де він лежить, і сказав, що настав час забрати його, винести на поверхню. І я впізнав цю людину, я вже бачив її одного разу, коли грохнувся на Гідропарку. Тоді, коли кругом кипіла битва, він був молодим, тепер переді мною був старець, і коли я зрозумів, що це та сама людина – я прокинувся. Ранній ранок, десь на кухні дзвенить посудом батько, збирається на роботу, а він любить щільно поспідати. Спати вже не хотілося, я на подив батьків підвівся і теж пішов на кухню, попросив у матері чайку міцного. Батько сидів за столом уже одягнений, доїдав яєчно зі шкварками, я сів поруч на табуретку і наші очі зустрілися.

– Ти на мене дивно дивишся, – сказав він, і в очах у нього було щось... немов вогник спалахнув.

– Та так, нічого.

– Давно вже не пам'ятаю, щоб ти так рано вставав.

– Виспався вже. Скоро знову ходитиму до школи, так тренуюся заздалегідь, щоб не обламуватись.

Ми випили запашного індійського чаю, батько підхопив свій шкіряний дипломат і, підморгнувши мені, пішов на роботу. Мати, провівши його до дверей, повернулася назад. Вона мене любить, і батька теж. Я встав з-за столу і почав мити посуд.

– Що це з тобою? – здивувалася мама.

– Хочу тобі допомогти.

Я досі не можу забути того погляду. У ньому було торжество, можливо, гордість. Не завжди я допомагав матері, дуже рідко без нагадування, іноді бував грубим, несправедливо прискіпливим, іноді скандалив через дрібниці.

– Чайку ще б, мамо, – сказав я, витираючи руки посудним рушником.

– Сідай, я наллю тобі ще філіжанку.

Щось моторошне намагалося вирватися, вийти з-під землі. Воно напружено шукало дорогу, але вихід було закрито. Зовсім трохи залишалося, але наживка зірвалася. Тварь намагалася знову знайти її,

спіймати у свої тенета. З кожним днем, з кожною годиною сила, замурована в давнину в похмурих глибинах, прокидалася.

У той же час прокидалися й ті, хто міг зупинити тварей. Вже наближався час великої битви, світлі душі воїнів давнини звертали погляд до нащадків. Ось вони ходять галасливими вулицями, безтурботно сміються, зустрічаючи друзів. Вони ще не відчують, нічого не розуміють, але невідворотний потік часу наближає їх до розплати. Лише небагато хто чекає і готується до цього. У когось це Рагнарек – сутінки Богів, в інших, по той бік невидимих барикад – Апокаліпсис.

Як дивно, що саме тут, на київських пагорбах, почнеться велика битва. Викинута на околицю світової політики, Україна була не готова до найбільшої з воєн.

ДЕНЬ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Ох, як люблять дівчата перемивати кісточки своїх подружок. Здалеку побачивши Світлану з Андрієм, три дівчини відразу защебетали:

– Дивіться – йде Світлана зі своїм чокнутим Андрійдом.

– Вона й сама з глузду з'їхала, коли з ним зв'язалася, він же, кажуть, лікувався у дурці.

– Та він же наркоман, як і його дружок Гоблін, який загнувся минулого літа.

– А мені казали, що з ними зараз Ганс тусується, той точно ненормальний.

– Та вони всі троє чокнуті.

На честь свята Андрій і Світлана одягнулися ошатно – дівчина красувалася в темно-синій шовковій міні-сукні, Андрійко був у чорних штанах і білій сорочці, сіра краватка з чорними розводами прикріплений прищіпкою, що блищала фальшивим золотом на сонці. Оновлений Хрещатик був ще якимось нежилым, незважаючи на натовпи киян, що висипали на народне гуляння. Навколо прапори натикані, ларьки та лотки понаставлені, але так і хочеться стерти з брівки цементний пил. Пиво та джин-тонік, ром-кола та знову-таки пиво. Народ уже до третьої години був добре піддатий, а попереду ж ще цілий вечір. На Майдані «Воплі Відоплясова» влаштували незапланований концерт, налаштувувачи апаратуру. Тут Андрійко зі Світланою зустріли Ганса, він, правда, курив, але підтвердив, що не вживатиме. Вони вже пропустили по пляшці пива, і пообіцяли підійти через пів години, захотілося повторити, але не хотілося, щоб у Ганса слинки текли.

Ганс зустрів Андрія зі Світланою у закутках над метро «Хрещатик». Усі троє вийшли на майдан, на який усе прибував народ. Починався концерт, довкола стояли пластикові столики, тут же смажили

подобу шашликів, продавали бутерброди, пиво, слабоалкогольні напої. Андрій купив третю пляшку пива, а дівчині – бренді-колу. Ганс пив мінералку.

Симфонічний оркестр, козаки в шароварах, на сцені виступав Чорновіл.

– Знову в президенти готується, – пояснив Ганс.

– Та не доживе він до виборів, загине в автомобільній катастрофі, – спокійно повідомив Андрій.

– Звідки ти знаєш?

– Не знаю, просто здалося, що він скоро помре.

Ганс зі Світланою переглянулися.

– Ясновидець ти наш, скажи краще, хто зараз виступатиме, – Ганс закував чергову цигарку.

– Поняття не маю, – Андрійко допив пиво і тут же скромний дідусь попросив у нього порожню пляшечку. Світлана була вже весела-весела, та й у Андрія голова вже трохи паморочилася. Ганс усміхався, дивлячись на них, молодь явно дійшла до кондиції.

Людей ставало дедалі більше. "Слава Україні!" – повідомляв електронний годинник над будинком профспілок. Рок-концерт гуркотів низькими та високими частотами, сяяв прожекторами та гігантським відео екраном. Молодь відривалася за повною програмою, люди постарше від душі веселилися, всі чекали на феєрверк.

Таємничі завивання Каті Чилі та шляхетна поліфонія "Пікардійської терції", але коли на сцені з'явився Скрипка, Ганс став пробиватися ближче до ґрат, у перші ряди, так би мовити. Він, хоч і був запеклим металюгою, "ВВ" любив і поважав.

– Я чманію, далі не проб'ємося! – Андрій тяг за собою Світлану, а Ганс розпикував натовп перед ними, але коли до ґрат залишалося метрів десять, не більше, довелося зупинитися. Молоді хлопці та дівчата стояли так щільно, що навіть не зрозуміло було як їм удається в цій тисняві скакати та танцювати. Над натовпом витав важкий дух пивного перегару і поту, дезодоранти і духи не могли його перебити. Динаміки гуркотіли, Скрипка грав на трубі, «Таємні сфери», «Любов» та «Весна». Ганс репетував так, що захрип, втім, вся наповнена людьми площа підспівувала:

"Весна ... Весна ... Весна!"

Світлана смикала за рукав Андрія: «Мені треба до туалету». «Вешніки» пішли зі сцени, трійця вибиралася з натовпу.

Солодкий запах людського тіла був тією ниткою, що допомагала орієнтуватися. Безглуздий перстень треба було знову викинути назовні, туди, де він зможе мертвою хваткою впитися в живе тіло провідника. Після пробудження голод мучив нутроші.

Незрозумілу тривогу викликав поклик підземних тварей у багатьох людей схильних до християнства, але лише один відгукнувся. У той час, коли Ганс, Андрій і Світлана намагалися вибратися з багатотисячного натовпу глядачів, молодик у сильно зношеному піджаку підходив до воріт похмурих глибин. Василь, так звали цього хлопця, був дуже доброю, зовсім невинною істотою. Ким був його батько невідомо, а мати була алкоголічкою. Прийнято було вважати, що Василь божевільний, мати іноді в злісному чаді лаяла його дебілом і виродком, але насправді він був нормальним хлопцем, тільки дуже сором'язливим. З дитинства Вася соромився своєї вічно п'яної матері, завжди любив і жалів її, але на подяку за допомогу частіше отримував ляпаси і брудну лайку. Йому довелося випробувати на собі приниження злих дитячих глузувань, а іноді й побоїв, нормальні батьки не дозволяли своїм дітям грати з ним, і він завжди був найгірше одягнений, і найгірше навчався, але не тому що був найтупішим, йому не завжди навіть давали домовити, а він ще й трохи заїкався. Він ніколи не мав друзів. Коли він був у п'ятому класі, мати спилася остаточно та перестала працювати. У школі виписали «вовчий квиток» у спеціальний інтернат, але він не пішов туди, а став допомагати матері збирати склотару.

Мати Василя була надзвичайно побожною, майже кожен місяць ходила з ним до Церкви, де купувала дорогі свічки, і він через це іноді пару днів нічого не їв. Мати старанно молилася, замолювала гріхи, а він вдихав дурманливий в'язкий аромат ладану, роздивлявся темні, в тьмяній позолоті обличчя ікон. У такі дні мати була доброю, і не біла його, і майже не лаялася. Він і сам почав молитися, тихо, про себе, накладаючи на себе хресне знамення. Він був дуже невибагливий, шматка черствого хліба йому вистачало на кілька днів, може, тому був таким маленьким і худим.

Після п'ятнадцяти років Василь сам уже ходив до Церкви, у матері боліли ноги, суглоби в неї розпухли, і він годував себе та її, збираючи пляшки, молився за її здоров'я.

І ось настав той день, коли йому захотілося піти в печери, це було нестерпне напівмаревне бажання, він не знав куди йти, але чув поклик і йшов, акуратно спускаючись схилом. Вхід був як завжди відкритий, і він пішов по примарних коридорах, наближаючись до найстрашнішого епізоду в своєму житті, а життя його було страшніше за атомну війну.

Хлопець не знав навіщо він туди йшов, йому марилися прозорливі старці, що відчужено моляться над старовинними іконами. Сморід, яким були насичені катакомби, не злякав його, йому були звичні важкі запахи. Самотня свічка оплакувала його швидку смерть, краплі гарячого парафіну сльозами скочувалися на пальці. Шурхіт і стогін супроводжували сумну ходу. Покриті сірим слизом щупальця були готові обхопити тонку шию, наситити свіжою кров'ю ненаситне черево.

Насилу пробившись крізь натовп, Ганс, Андрій і Світлана опинилися на початку вулиці Костьольній.

Наша трійця піднялася вище. З'явилася ідея придбати ще по пляшці пива. З новими силами друзі врзалися в натовп, на першому ж лотку купили по пляшці темного. Концерт продовжував гуркотіти, наближався час феєрверку, святковий настрій, підігрітий спиртними напоями, у багатьох переливався через край (жахаючи оточуючих), але в основному панували безтурботні веселощі, тільки Андрія щось турбувало. Почуття тривоги з'явилося раптово, незрозумілим холодним каменем впало на свідомість. У клубах тютюнового диму і гарячих потоків людських випарів немов з'явився привид наближення небезпеки.

Страх, бездонний холод печер виривався назовні, Андрій згадав цей безмовний голос глибин, але тут і зараз... Серед гульбища веселих киян. Маразм, не вірю.

Василь опустився навколішки перед розп'яттям і почав старанно молитися. «Помилуй мене, Господи!» Перстень блиснув у променях догораючої свічки і хлопець підняв його. Ось вона, удача, послана Всевишнім. Холодний вологий дотик до шиї, треба повертатися. Простенький алюмінієвий хрестик став важким як камінь. Підхопивши огарок свічки і міцно затиснувши перстень в кулаку, Василь поплентався до виходу. Йому марилося, що він не один, темні силуети великомучеників йшли п'ятами, вказуючи шлях. Не перестаючи молитися, хлопець дістався до виходу, але тут його зупинили. Точніше, він-то міг пройти, але ті що йшли за ним, нашттовхнулися на перешкоду. Вони не могли вийти, бо там хтось стояв дуже сильний, навіть могутніший за них. І тоді гострі клешні зімкнулися на худих плечах Василя, розриваючи матерію єдиного піджака і живу плоть під нею. Він закричав, спробував вирватися і втекти, але його міцно тримали, і смердючі щелепи вже намацали горло. Гірко-кисле блювання, роздираючи горло, виплеснулося з напівпорожнього шлунку. Борсаючись у калюжі власної крові, намагаючись відбитися від примарних обіймів, він здогадався, що це його останні хвилини.

Несправедлива жорстокість життя. Василь ніколи нікого не образив, нічого не вкрав, завжди молився та постився, а саме його зараз уб'ють. Вб'ють! Прозорливі старці. Жорстокий біль обпалював тіло, там перед розп'яттям теж були два висохлі тіла, з ними сталося те саме, він тільки зараз здогадався. Вмираючи, Василь прокляв хрест, що був на ньому, і прозорливих старців, і Господа Бога, і матір його... Богородицю. І йому вистачило сил викинути перстень у той побілений коридор, звідки він його виніс. Крик розпачу не оглушив хлопця, він уже помер, коли печери здригнулися від зойків тварей, що зазнали поразки.

Коли перші спалахи феєрверку висвітлили небо над Майданом, відчуття небезпеки залишило мене, але горище, по-моєму, з'їхало остаточно. У червоних, помаранчевих, синіх спалахах я побачив велетнів, що схрестили гігантські мечі в неймовірному поєдинку. Вони жорстоко билися, і їхні мечі висікали іскри. Не по собі мені було від усього цього, адже я не наркоман, і не в дошку п'яний, а глюки такі, що тільки одне спадало на думку – час у дурку. Ще один залп, зелені та фіолетові спалахи розцвітають вогняними букетами, ще залп, тепер уже ближче, здавалося, вони вибухають над самою головою і при наступному залпі нас накриє палаючий град. Ганс і Світлана заворожено дивилися в небо, а я заплющив очі, щоб прийти до тями і стати таким, як усі. Пономарьов співає на сцені, надриваючи серця малолітніх шанувальниць, радісний крик багатотисячної юрби супроводжує кожен новий вибух порохового чарівництва.

Ми стояли в самому центрі Майдану, неподалік від центрального спуску в метро. Глюки відпустили мене, і я зміг все ж насолодитися красою видовища. Все хороше має неприємну властивість закінчуватися, закінчився феєрверк, хоч і був він довгим. Народ почекав ще кілька хвилин (а раптом ще разочок бабахнуть), а потім почав розсмоктуватися. Ганс несподівано заявив, що він вип'є одну єдину маленьку пляшечку пива, але ми свідки – це тільки на честь свята і взагалі він не п'є. Світлана мало не луснула від сміху, але попросила те саме. Я був упевнений, що ми з нею вже сьорбнули достатньо, але все-таки вирішив випити за компанію.

Через деякий час народ розійшовся, залишивши на тротуарах гори недопалків, одноразових стаканчиків, пивних банок і пляшок, обгортки з-під морозива та чіпсів, і ще чорт знає якого сміття. Повеселилися, одним словом. Ми купили пиво і гарячі бутерброди, сіли на білі пластикові стільці і розклали на круглому столику свої запаси, зсунувши залишки недавнього бенкету.

– За перемогу! – проголосив Ганс, піднімаючи свою пляшку.

Заперечувати ми не стали, за перемогу так за перемогу, дуже непоганий тост. Ганс осушив залпом відразу пів пляшки і зі стуком поставив її на стіл.

– Я відчуваю наближення великої удачі, – проголосив він, недбало змахнувши цигаркою.

– А я відчуваю наближення великого лайна, – відповів я.

– Чого це раптом?

– Не знаю, відчуваю – і все.

– Крутий, – Світлана завжди любить вставити свої п'ять копійок.

– І дуже небезпечний, – додав Ганс.

– Не хочете – не вірте.

– Поживемо – побачимо.

Дожувавши бутерброди та допивши пиво, ми пішли додому. Сміттеві машини вже виїхали на Майдан. Очікувалося гігантське прибирання. Світлана хихотіла і щебетала без угаву, Ганс розповідав вульгарні анекдоти, але настрої у мене був такий собі, незрозумілі передчуття дістали вже, а ще звідкись з глибин підсвідомості спливла безглузда думка – опуститися в Звіринецькі печери, ніби я там щось забув.

«Ну й дурень ти! – сказав я самому собі. – Невже тобі було мало цього лайна?».

– Мало ... – вголос заперечив я собі, чим сильно здивував своїх друзів.

В ЛІТО 6601

Після Всеволода, Святополк, син Ізяслава, онук Ярослава Хромого, став княжити у Києві.

Одинадцяте століття. Кривавих усобиць – скорботні часи, в ті літа на Русі рідко орачі перегукувались, але часто ворони граяли, трупи собі ділячи, вік людський скоротився. То були роки, коли віра християнська перемагала гордих онуків Даждьбожих, і хрестили чорноризці русичів – вогнем і мечем, і розпеченим залізом, і словами брехливими.

«У це ж врем'я пішли половці на Руську землю, почувши, що помер Всеволод, послали вони послів до Святополка, пропонуючи заключити мир. Святополк же, не порадившись з більшою дружиною батька і стрія свого, але порадився із тими, хто прийшов із ним, схопив послів і посадив у погріб. Почувши про це, половці почали воювати. І прийшла половців безліч, і обступили вони город Торческ. Святополк же, як почув про половців, послав просити миру, а вони пустились по землі воювати. Святополк же почав збирати воїв, щоб іти на половців. І

сказали йому мужі розсудливі: «Не спокушайся іти проти них, як мало воїв маєш». Він же рече їм: «Маю отроків у себе вісімсот, які можуть супроти них стати». А другі нерозсудливі почали говорити: «Іди, княже». Розумні ж говорили: «‘Коли б ти зібрав вісім тисяч, не було б біди. Наша земля обідніла від воєн і поборів. Але звернися до брата свого Володимира, аби допоміг тобі». Святополк же послушав їх і послав до Володимира, щоб той допоміг йому. Володимир же зібрав воїв своїх і послав по Ростислава, брата свого, в Переяслав, звелівши йому помагати Святополку. Володимир же прийшов у Київ і зустрівся [із Святополком] біля святого Михайла, і затіяли між собою сварки і незгоду, а домовившись, цілували хрест між собою. А половці продовжували воювать [Руську] землю».

«Повість врем'яних літ»

Молодий Радко не прийняв посвяти воїна, перш ніж йти на рать із половцями, як вчинили багато його друзів. У потаємних переходах печер, за Либіддю річкою, зібралось понад два десятки отроків, стільки ж і мужів. Старий волхв підливав олії у вогонь, що палав у кам'яній чаші-квітці перед образом великого Перуна, покровителя воїнів.

Вставши між двома смолоскипами і прийнявши з рук немолодого воїна важкий сталевий меч, Радко підняв його над головою, але не зміг вимовити заклинання-клятву. Могутній образ грізного Перуна лякав і притягував, сині очі волхва пронизували наскрізь і ніби палили вогнем.

– Не готовий ще, – сказав Радко, опускаючи меч.

– Бережи себе, допоможе Перун! – відповів волхв, подаючи чашу з медом.

Ранній ранок був затягнутий туманом. Від росистої високої трави взуття зволожилося. Сховавши натільний хрестик у заплічний мішок, Радко оголив свій меч.

«Пробач мені, прашчуре Перуне!» – подумки взмолився молодий ратник, дивлячись, як із завіси туману піднімається багряне сонце.

Кожен ратник молився перед боєм, були й такі, що хрестились, але тут же піднімали над головою зброю, закликаючи Перуна.

Радко не пам'ятав свого батька, який загинув від половецької стріли, коли він був ще малим. Сьогодні він уперше піде у справжній бій, рубатиме ворожі голови, зрештуватиме землю злою кров'ю. З дитинства він мріяв помститися за батька, маленьким дерев'яним мечем вбивав уявних степняків, примовляючи: «Аж ось виросту я – посічу всіх половців».

«Допоможи мені помститися за батька, великий Перуне! Якщо й судилося мені загинути, дай сили мені зарубати не менше десятка!».

Круглий щит, важкий меч і легкий обладунок. Ні, не це головне у справжнього воїна. Права рука стиснулася в кулак. БАЖАННЯ ВБИВАТИ.

ЧАСТИНА ДРУГА

БУТЕРБРОД З ЗОЗУЛЕЮ

– Я ж казав: не можна їх змащувати вершковим маслом! – додав Капелюшник сердито, розвертаючись до Березневого Зайця.

– Але ж масло було найсвіжіше, – сумірно заперечив Заєць.

– Так, але в нього могли потрапити крихти, – буркнув Капелюшник. – Додумався – мастити кухонним ножем!

Березневий Заєць узяв годинника й похмуро вп'явся в нього очима, тоді вмочив його у свій чай і глянув ще раз, після чого не знайшов нічого кращого, як повторити:

– Але ж масло було найсвіжіше!

Льюїс Керрол, "Аліса в Країні Чудес"

Коли настінний годинник несподівано заторохтів, а чорна пластикова пташка почала цвірінькати своє безглузде "ку-ку", Ярик здригнувся і двічі вистрілив. Перша куля роздробила циферблат, друга рознесла в тріски пташину квартиру, при цьому зозуля випала з годинника і уткнулася дзьобом у недоїдений бутерброд з маслом.

– У тебе модний сендвіч, придурок, – повідомив Ярик короткостриженому типу, тремтячому у кріслі, перевівши на нього дуло пістолета.

– Не треба ... Не стріляй, я ж без понтів!

– Тоді розкажуй, – Ярик нервував, уже три години, а він досі нічого не знає.

– Її відвезли до будинку Пастора.

– Це куди?

– Не знаю я, де він живе, падлом буду – не знаю, – писклявим басом нив бандюк. Виглядав він паскудно – біла футболка просочилася під пахвами потом, блакитні спортивні штани в бруді, опухла небрита морда здригається, очі спрямовані до пістолета Макарова, а волосаті руки мнуть закривавлену носову хустинку.

– Не знаєш, правда? – з іронією спитав Ярик.

– Не знаю.

– А я не маю часу довго з тобою розмовляти, – Ярик навів пістолет на стегно бандюка і натиснув на курок, пістолет здригнувся в руці, випльовуючи гільзу, гуркіт пострілу боляче вдарив по вухах. Від

вистрілу в закритому просторі на пару хвилин майже глухнеш, тому здавалося, що вилупок, що кусає кулаки, виє дуже тихо.

– Правда ж, я добрий? — спитав Ярик, витираючи лівою рукою піт з чола. — Я ж міг розкидати твої мізки по всій кімнаті. Але наступний постріл буде останнім, у мене вже вуха болять, тож згадуй швидше, де живе пастор.

Уявіть, він згадав. Він навіть згадав, що в тумбочці лежать гроші і запропонував взяти їх на дорогу, хоч про це ніхто й не питав.

Насправді, Ярик справді був добрим, але ситуація, в якій він перебував, не давала йому можливості вести сентиментальні бесіди. На початку квітня 1999 року Київ, як і багато інших міст пострадянського простору, був повний бандитів і мерзотників усіх мастей – від дрібних валютних кидал і наперсточників, до жирних мафіозних королів, що мали у своєму розпорядженні цілі батальйони підкуплених ментів. Світ був жорстокий, він уже майже не приховував свого оскалу. З кожним роком виживати ставало все важче, кияни як ніколи стали замкнуті в собі і своїх проблемах. Вникати в чужі проблеми і трагедії вони воліли дивлячись на сторінки газет або втупившись у телевізор. Так легше, набагато легше, та й що тут приховувати, так безпечніше. Колись, у давнину, щастя та нещастя у киян вважалося справою спільною. Тоді проблеми вирішувати було легше, бо люди вміли і бажали допомагати один одному. Газети та телевізор вчать любити смерть. Кримінальна хроніка (як цікаво!), трупи, ще трупи, подробиці згвалтування та вбивства маленької дівчинки, фотографія її трупа (чорний прямокутник прикриває промежину), фото чієсь відрубаної голови (ви випадково його не знаєте?), ще п'ять трупів. Це цікаво, правда? Життя дуже змінилося останнім часом. Смерть не змінилася, вона така ж жахлива, як і тисячу років тому.

КРИВАВИЙ ДЕНЬ

Крива половецька шабля блиснула, розтинаючи голову молодого ратника. Біль обпік розум, струмок крові, змішуючись з крапельками поту, скотився по щоці. Радко впав на землю, брязкіт сталі, крики і стогін, хрип коня, що вмирає... Ще не усвідомивши, що життя піде за кілька миттєвостей, Радко хотів пити. Спекотний і душний день несподівано потемнів, ратник згадав красуню дружину, яка проводила його на битву з половцями. На її руках був маленький синочок. "Є кому продовжити рід", - остання думка звучала довго, немов зупиняючись у темряві, що наринувала.

Того гіркого дня, не витримавши тиску, побігли наші, і загинуло їх між Києвом та Вишгородом більше, ніж біля Трипілля. Син Ізяслава, який кинув військо на смерть, повернувся до Києва сам-третій.

900 років по тому...

Київ, 23 липня 1993 року.

Бетонні мікрорайони живуть за своїми законами. Якщо ти йдеш увечері вулицею і в тебе в кишені є якісь гроші, але тебе зупиняють кілька бичків, у яких мізків менше, ніж у твоїй дупі, то значить грошей у тебе не буде. А якщо грошей у тебе взагалі немає, то ти отримуєш у морду. Ярослав і Сашко знали, що вечорами таке трапляється, але якщо це відбувається серед білого дня...

Два худорляві підлітки, обом по 14 років, проходили повз метро "Мінська", коли до них підвалила компанія короткострижених гопників. Грошей у Ярослава та Сашка не було. Ярослав добре запам'ятав обличчя того, хто зламав йому носа. Злі карі очі під волохатими чорними бровами, на щоці нерівний шрам. Сашко відбувся розбитою губою, а Ярослав упав на траву клумби, що вигоріла від сонця, зрошуючи суху землю своєю кров'ю. У голові промайнула думка – таке вже траплялося з ним колись. Йому здалося, що тут він уже падав на суху траву, обливаючись власною кров'ю.

Ярослав зміг зупинити кривавий потік із носа. Саша бігав у ванну і мочив носову хустинку в холодній воді, а потім прикладав її до перенісся свого нещасного друга, який лежав на дивані, задираючи голову.

– Слухай, Ярик, а може, нам на карате піти, я вчора оголошення бачив – чорний пояс викладає кіокушинкай, круто?

– Не знаю, я хотів на бокс піти.

Кучерявий рудуватий Сашко округлив очі.

– На бокс? Ну, ти даєш, старий! Та ти щодня там будеш у голову отримувати, а раз на тиждень – у ніс, обов'язково.

– Ох, Саню, я ось думаю, треба якось футболку і джинси запрати, поки родаків немає. Мати як побачить, що все в кров'янці – плакатиме три дні, батько буде бурчати: «Не ходи надвір вечорами».

– По твоїй фізіonomії вони й так здогадаються, що ти дістав у морду.

– Щось придумую, скажу, що впав.

Перше в житті прання у Ярослава та Сашка пройшло успішно, вони в цілому знали, як це робиться. Величезний шмат господарського мила зробив свою чисту справу, завершила операцію праска, хоча возюкати нею по мокрих речах довелося довго. Сашко, який жив у тому

самому будинку, пішов вечеряти, а Ярослав почав чекати на батьків, не знаючи, що вже ніколи їх не побачить.

Почувався він огидно, ніс дуже болів, голова була сповнена поганих думок. "Нічого, – думав хлопчина, валяючись на дивані, – я ось накачаюсь, навчуся битися, і ми ще зустрінемося ...". Ярослав уявляв, як він битиме цього гада зі шрамом, спочатку вдарить його ногою в живіт, а потім кулаком по зубах. "Пам'ятаєш мене, придурок? Отримуй!" Заплющивши очі, він добре бачив, як помститься, кулаки стискалися від безсмысленої люті.

Дзвінок у двері. Дивно, батьки завжди відкривають своїм ключем, хто б це міг бути? Ярослав неохоче встав і поплентався до дверей.

– Хто там?

– Славку, відкрий, це бабуса.

Зазвичай добрий і лагідний голос пролунав дуже незвично. Відчинивши двері, Ярослав побачив бабусю й тітку Таню, їхні очі були заплаканими, його батьки три години тому розбилися на машині недалеко від Московського мосту. У їх старенький жигульонік врізався камаз, водій якого був не зовсім тверезим.

В кінці 1998 року Ярослав, для друзів просто Ярик, вже був міцно складеним хлопцем, світле волосся якого було довшим від звичайного. Після загибелі своїх батьків він жив із бабусею, але у 1995 році вона померла. У тому ж році її молодша дочка, тобто сестра мами Ярослава, розлучилася зі своїм чоловіком, який безпробудно п'є. Окрім неї, інших родичів у хлопця у Києві не було. Продуктами, а іноді й грошима, допомагали батьки батька, що мешкали у Вінницькій області. Грошей завжди не вистачало, але потім тітка Таня почала здавати квартиру, де раніше жила бабуса, годувати маленьку доньку і Ярослава тепер було легше. К 18 рокам Ярик і сам почав потроху підробляти, продаючи газети та журнали у метро. Взагалі-то він збирався піти в армію і після цього піти працювати, але тітка вмовила його вступити до інституту, щоб здобути "вищу освіту". Голова у Ярослава працювала непогано і він зміг стати студентом, а заробляючи пару копійок на день він міг почуватися людиною.

Щоправда, третій рік свого студентського життя Ярослав зустрічав безрадісно – життя катастрофічно дорожчало, до того ж два місяці не вдавалося знайти квартирників, і цей факт завдав серйозних збитків сімейному бюджету. Тітка Таня з донечкою насправді жили окремо, але господарство з Яриком у них було спільне, та й жили вони

недалеко один від одного, теж на Оболоні, хіба дві автобусні зупинки – це відстань для такого міста, як Київ?

На початку листопада квартиру здали двом кавказцям, які Ярославу зовсім не сподобалися. Обличчя у них були злі, ворожі, від них немов віяло якимись неприємностями, але вибирати не було можливості, грошей не залишалося зовсім. Тітка Таня вже чотири місяці не отримувала зарплату, а жили вони лише завдяки продуктам, які Ярик привіз влітку з села та тим копійкам, які він заробляв, продаючи газету "Факти". Як він не любив цю газету, розмова окрема, її добре купували, і це було важливо.

Ну гаразд, кавказці так кавказці, добре ще, що не чеченські терористи, аби платили вчасно за квартиру, і все ж таки неприємний осад у душі залишався.

"Передчуття біди", – написав у себе в загальному зошиті Ярослав, а потім, ніби злякавшись, старанно закреслив страшні слова, у нього і так з дитинства суцільні біди, нема чого собі голову забивати всякою нісенітницею.

"Передчуття лиха", – з голови викреслити важче.

НА СХІД ВІД СОНЦЯ, НА ЗАХІД ВІД МІСЯЦЯ

Радість моя, ти пам'ятаєш, ще недавно ми гуляли в плащах, а тепер мороз скрипить під ногами пружним снігом і переливається тисячами сріблястих іскор у світлі вуличних ліхтарів.

Знаєш, іноді мені здається, що я навчений досвідом старий, який усе знає про це життя, у якого вже немає сил, щоб досягти головної мети свого життя. Але насправді я молодий, і все ще попереду, треба тільки розірвати прокляте зачароване коло, що скувала душу і Розум. І для цього теж потрібні сили, адже ти допоможеш мені, правда? А щодо головної мети... Важливий рух, головне в житті – рух, і ніхто ніколи не скаже: "Зупинися, мить, ти прекрасна". Зупинка – це смерть, про це знали і мудреці давнини, щоправда, не всіх мудреців корисно слухати. Зарозумна філософія не приносить користі.

Місто. Воно горить багатьма вогнями і кишить натовпами людей, які вічно поспішають. Ніколи думати, ніколи жити, ніколи любити. Мегаполіс вдихає замість кисню людські душі і відригує гори сміття, засмічуючи все навколо себе звалищами та брудом, пригнічує відстанями, вбиває вільний час людей, які живуть у ньому. Я дуже люблю Київ, і вірю, що це одне з найкрасивіших міст світу, блиск і злидні України, в надрах якого причаїлися злісні тварі, що живуть смертю людської душі.

Втім, не це я хотів розповісти тобі, коли вже почав викладати на папері те, що не завжди можу пояснити словами. Багато моїх друзів думають, що добре мене знають, так думаєш і ти, але насправді, найбільша загадка для мене – це я сам. Все інше про світ я знаю, а те, що мені невідомо, не дуже важливо в нашому житті.

З дитинства я помічав, що я не такий, як мої однолітки. Мене це дивувало. Минали роки, змінювалася епоха, руйнувалися старі ідеали, а нові не ставали міцнішими. Часи мінялися, а я змінювався ще сильніше, і не ставав схожим на людину з натовпу. Тільки не треба думати, що власну особистість мені хочеться протиставити суспільству. Скоріше навпаки. Дух і кров мого народу виховали мене, надали мені сили. Ненавиджу людей, які лають свій народ, це найчастіше зустрічається серед політиків, а мені останнім часом часто доводиться з ними спілкуватися. Народ йому, бачиш, не такий, не розуміє геніальних ідей і не прислухається до геніальних порад архістратигів. Жалюгідні виродки, що уявили себе геніями, заявляють, що народ гідний того уряду, який має. Але я знову відволікся від основного оповідання.

Ти пам'ятаєш сьогоднішній ранок? Мороз і сонце, чудовий був би деньок, якби не проклятий вітер, що пронизує до кісток. Мені довелося виїхати в місто рано, щоб встигнути на важливу зустріч, яка не має жодного відношення до моєї розповіді. Спостерігаючи за промерзлими киянами, що в півсні поспішають на роботу, я зрозумів, що сьогодні має статися щось важливе. Не в плані бізнесу, він лише є відображенням напруженої духовної боротьби. Коли я почуваюся в добрій формі – все само собою йде як по маслу.

У турботах і клопотах пролетів день. Втомлений Святovid закотився за околицю світу, несучи із собою холодне сяйво зимового сонця. Вузкий серп Місяця пронизував морок на темному небосхилі. Робочий день повинен був закінчитися ще однією зустріччю, призначеною на 6 годину. Я стояв на майдані, дивлячись на червоний екран електронного годинника. Коли ж, дідько, я побачу час у цьому нескінченному потоці реклами? Нарешті! Дочекався... Півтори години вільного часу. Повертатися до офісу не хотілося, а каву я пив уже двічі. Чому б не сходити на капище? Влітку на це йде кілька хвилин, тепер же мені довелося долати слизькі тротуари і форсувати кучугури в півлюдини на зріст. Прогулянка легко і невимушено перетворилася на довгу подорож. Круїз "Старокиєва гора – Майдан Незалежності". А на горі – ані душі. Зазвичай тут завжди багатолюдно, гуляють інтелектуали, тиняються туристи. Але зараз туристи сидять у теплих номерах готелів, п'ють гарячий чай із горілкою, а сучасні інтелектуали морозу бояться більше, ніж туристи. Тож мені пощастило. Я підійшов до засніженого капища,

вклонився стародавнім каменям, став до центру магічного кола, погляд звернув до зірок. На заході ще видно було світло сонця, що пішло, на східному краю неба піднімався Місяць. А що це за яскрава зірка сяє у північній частині небозводу, немов хтось подає сигнал із глибин Всесвіту. Хвиля холодного вітру накопилася і стихла. Розтанули, розчинилися вогні міських вулиць, зник будинок історичного музею, не стало шуму машин, тільки засніжені камені, оповиті первісною тишею, далеке світло сонця, блиск Місяця, і крижаний промінь невідомої далекої зірки. Тривожний і радісний, чаклунський промінь... На схід від Сонця, на захід від Місяця...

– Ти кликав нас, – громовим гуркотом пролунав суворий голос в абсолютній тиші. Наді мною височіли Перун і Один, великі пращури, навії, народжені на віки. Кров обох братів майже порівну перемішана в моєму тілі. Двічі рятували вони моє життя, і не раз мене намагалися вбити за те, що я прямий нащадок Перуна і Одіна.

– Я кілька років кличу вас, але ви мене не чуєте, – відповів я, опускаючи очі долу, бо коли говориш з навіями, не можна дивитися їм у вічі, це шкідливо для живих.

– Ми чуємо твій голос, але ти не можеш почути наших слів.

Я це знав, я про це здогадувався, іноді навіть чув відповідь, але не міг розібрати, що ж мені кажуть.

– Зміцни свій дух, візьми нашу силу.

Це я теж знав, але не здогадувався, як це зробити, тим часом громовий голос став тихіше:

– Знайди...

Кілька останніх слів потонули в завиванні вітру і звуках столиці України. Я знову стояв на Старокиєвій горі поруч із похмурою сірою будівлею Історичного музею. А ось і щось таке, чого не було десять хвилин тому (згодом з'ясувалося, що я простояв на капищі більше години). Невелика ділянка землі перед кам'яним колом, на якому я стояв, приблизно 3 на 4 метри, була повністю позбавлена снігу. Я підійшов і торкнувся землі долонею, довелося відразу відсмикнути її, кам'яна плитка була ще дуже гарячою. Я дуже довго чекав на цей момент, але я так і не знаю, що ж мені робити далі. Я дуже погано чую своїх пращурів, набагато гірше, ніж треба було б. Кохана, мені дуже потрібна твоя допомога, адже ти допоможеш мені, правда?

І прийшов Рід із земель, де Даждьбог прокидається. І було трое синів у нього – Перун, Один і Водан. І прийшов Рід та сини його, і сіли по річці, що нині Істр (Дунай) зветься. І пішов Рід небесною твердю на шлях повеління Розумом. А синам своїм владу залишив велику – Перун сходом став правити, Водан – заходом, а Один – опівноччю. І від Перуна свій рід ведемо ми. Силу він нам дарує вічну, Розум духу і тіла воздає. Воздай, о

Перуне, рукам блискавку, ногам грім! Воздай силу Розуму нашому! Хай піде страх, та з'явиться слава! О Перун, дай Розум. Буде Розум – буде й сила.

ПЕРЕДЧУТТЯ БІДИ

Кінець листопаду подарував гори м'якого снігу та суворі морозні дні. Блідо-блакитне або затягнуте білим серпанком небо, холодно посміхалося київським пагорбам, натякаючи на те, що зима буде справжня, без сльотавих відлиг і дощів. Ще кілька років тому для більшості городян не було б радісніше події, ніж сніговий морозний Новий рік, але з кожним роком ціни на опалення підвищувалися, а тепла стало все менше, тому жителі погано опалюваних багатоповерхових мурашників не ставали веселішими.

Ярослав йшов по засніженій вулиці, розмірковуючи, що він може подарувати на день народження Оленьці, доньці тітки Тані, бо вже незабаром 3 грудня, настав час купувати подарунок. Злощасна клумба, на яку колись Ярослав упав зі зламаним носом, обливаючись кров'ю. Йому завжди було неприємно проходити повз це місце. Зараз тут лежали кучугури, але від цього місця ніби накопило спекотною задухою... і болям. "Зараз би цього не сталося", – подумав він, стиснувши кулаки, минуло вже більше п'яти років, проте біль і образа жили в хлопці досі, і, здавалося, не слабшали.

"Ось продам квартиру, – іноді думав Ярослав, – куплю недорого машину і поїду жити в село". "Колись" – завжди додавало підсвідомість. Дуже не хотілося думати про те, що дід з бабою теж помруть, а були вони вже не зовсім молоді.

– Сірники є? – хрипкий голос відвернув Ярослава від роздумів про майбутнє. На нього дивилися п'яні тупі очі з-під чорних мохнатих брів.

– Нема, – відповів Ярик, вдивляючись в обличчя, що здалося смутно знайомим. Короткострижений, дорога дублянка навстіж одягнена просто на футболку, на шиї масивний золотий ланцюжок, на щоці ... нерівний шрам! "Це він, той самий вилупок!". Скільки разів, ударяючи кулаком по мішку з піском у дідовому саду, Ярослав уявляв, що б'є в цю огидну харю, і ось він тут, один, п'яний і безпорадний. Ярослав зупинився як укопаний, а той пішов собі далі, не звернувши на нього уваги. "Сволота!" – хлопець ладен був вибухнути, наздогнати його і бити, бити! Але стояв на місці, а ворог, про розплату з яким Ярослав думав кілька років, спокійно йшов.

"І на цьому ж місці!" – справді, за десять кроків звідси їх із Санею тоді й зупинили. Як довго він чекав на цю зустріч! Ну то й що? А нічого.

Зустрілися і розійшлися. "Нічого, ми ще зустрінемося," – Ярик штовхнув ногою по крижаній брилі і вона розлетілася на кілька шматків. Чортихаючись, він пішов додому, стиснувши зуби, згадуючи старий біль і терзаючи себе новим – так довго чекав на цю зустріч... і нічого.

Ярослав прокинувся у холодному поту. Він не відносився до тих людей, які страждають від нічних кошмарів, але те, що йому наснилося, було жахливо: ніби лежить він на жовтій сухій траві, а поряд з ним до дерева прив'язана Оленька, красуня племінниця. Той самий вилупок зі шрамом замахується на неї довгою кривою шаблею, а в нього немає сил у ногах, він не може встати, щоб захистити дівчинку, шабля обрушується на неї, і кров тече по білому ошатному платтячку. Ярослав підвівся з ліжка і глянув на будильник, який через 5 хвилин мав вибухнути оглушливим дзвоном. Рука опустилася на кнопку – дякую, я вже не сплю. Поставивши на газову плитку покоцаний чайник, він глянув на термометр, на який світило сонце.

– Мінус три. Вдамо, що я повірив.

Мороз та сонце – день жахливий. Найбільш собача погода – вранці холодно, а вдень спекотно, і взагалі незрозуміло, як одягатися.

– Та пішли ви всі...

День як день, ні спекотно, ні холодно. Звичайний нудний вівторок, вранці навчання, вдень і ввечері – робота, перебіжки між поїздами, копійка до копійки. Поки Ярослав неквапливо одягався, спогади про кошмарний сон вивітрилися з його голови, а коли він випив чашку дешевої розчинної кави, то був абсолютно готовий вийти на мороз і поїхати на політех. До кінця року залишалося трохи більше місяця, а до кінця століття трохи більше року.

Ярослав не вірив у гороскопи, але читав їх регулярно, майже завжди при цьому лаючись. Ця погань весь час лізла йому на очі, адже газети завжди під рукою, знаходимо потрібний розділ...

"Ну, що там пишуть про моє бичаче?"

На цьому тижні вам може не сподобатися те, що відбудуватиметься навколо вас. Перш ніж скласти план дій, перевірте надійність партнерів, чи можна покластися на них.

«Який ідіот це написав? Не маю ні планів, ні партнерів».

Щаблі ескалатора неквапливо винесли Ярослава з глибини метровських тунелів на світлу поверхню. Морозний асфальт був вкритий

брудною кіркою утоптаного снігу, в який влипли недопалки та обгортки від шоколадних батончиків, брудні шматки газет.

– Здорово, Ярик! – старовинний друг Саня курил сигарету і добродушно посміхався.

– Знаєш, кого я вчора бачив?

– Кого?

– Того виродка, який мені ніс тоді зламав. Пам'ятаєш його?

– Пам'ятаю, але неясно, – Саня викинув через плече недопалок.

– Дай цигарку.

– Ти ж не куриш.

– А я і не курю, – Ярослав узяв сигарету, підкурив і втягнув у себе обпалюючий дим, закашлявшись з незвички.

– Знаєш, краще і не кури, кинути потім неможливо. Слухай, Ярику, а що ти робиш завтра ввечері?

– Нічого, працюю і додому.

– Тут одна тема є цікава, моя Ольга дуже хоче відсвяткувати поминки своєї цноти. Сорок днів, так би мовити.

– А я тут до чого? Це ваше особисте...

– Ти не зрозумів, я хотів до тебе завтра на хату попроситись. Годин до одинацятій.

– Ну, ти даєш! Це вже занадто.

– Або хоч до десяти. Ти ж мені друг чи ні?

– Гаразд, умовив, тільки ти робитимеш сьогодні генеральне прибирання і весь посуд помієш за собою завтра.

– Немає проблем, за годину я в тебе з магаричем.

– Приймаю лише пивом.

«Всі люди як люди – живуть, працюють, закохуються, кохаються, одружуються, а в мене суцільні проблеми та невдачі», – розмірковував Ярослав дорогою додому. «А що там писали про ненадійних партнерів? Може, це про наших чорних квартирантів? Чи, може, про Саню? Ну, вже ні. Та пішли вони до біса, ті гороскопісти ...»

Черга за хлібом, обірваний жебрак простягає руку і щось шепоче. Шеренга горілчаних пляшок на блискучій вітрині, жовті сири та бурі ковбаси, вже скоро будуть новорічні свята, потрібно буде купити хоч пару делікатесів до столу. Значить, треба на всьому економити. Проблеми ... так у всіх проблеми. У цього бомжа справи йдуть набагато гірше, а найстрашніше, що він уже ніколи не вибереться. Так і буде решту років тинятися біля магазинів, поки не помре одного разу від голоду або не замерзне на смерть у морозну ніч. Можливо, він і до завтра не доживе,

мороз міцнішає. Несподівано для себе Ярослав кинув у брудну долоню старого жменю мідяків.

Весь наступний день Ярик думав про сенс життя. Якщо брати до уваги той факт, що думав він про це вперше, принаймні у свідомому віці, то роздуми виходили цікаві. Були й інші думки, наближені до дійсності – куди себе подіти ввечері, наприклад. Його власна квартира за взаємною домовленістю з найкращим другом до половини одинадцятої перетворена на будинок побачень, можна було б взяти газет побільше і попрацювати довше, але в середу великого виторгу не буває. Після тривалих нарад і консультацій, права і ліва півкулі дійшли одностайної думки, що потрібно одягтися тепліше і просто погуляти на свіжому повітрі, а потім зайти кудись випити чашку кави. Так Ярослав і вчинив. Він повечеряв у родичів і на початку восьмої вийшов на морозну вулицю, збираючись піти туди, куди очі дивляться. За кілька хвилин з'ясувалося, що дивилися вони у бік метро «Мінська». Тут, як завжди, було жваво. Натовпи пристойно одягнених людей запасалися продуктами та поспішали додому. Декілька тьмяних зірок, ледь помітних при світлі ліхтарів, малювали на тьмяному небі сузір'я Оріона.

– Юначе! Ви не забули купити ковбаску?

Літня жінка продавала напівкопчену ковбасу що лежала перед нею на порожній картонній скриньці. Вона посміхалася і Ярослав посміхнувся у відповідь.

– Купіть, пане, не пошкодуєте!

– Дякую, мені не потрібно.

«Насправді я швидше за все пошкодував би, купив уже одного разу, але ж не міг я її образити. У наш важкий час кожен виживає, як може, комусь доводиться продавати газети, а іншим стояти на морозі та торгувати підозрілими ковбасками. Але я знову починаю думати про сенс життя, а питання зараз у тому, куди мені податися».

Насправді можливості було тільки дві – гуляти по Оболоні або сісти на метро і кудись поїхати. У центр, куди ж ще, тут робити нічого, а вже чашку кави можна собі дозволити і в дорогих центрових точках. Ризик справа шляхетна, якщо нічим не ризикуєш. Ярослав вибрав поїздку до центру.

Проїзний квиток у вигляді магнітної картки, шеренга церберів в образі турнікетів, вони тільки й думають про те, як вкусити когось за ногу. Але вони насправді не злі, просто робота у них така. Напівпорожній вагон і хтось інший пропонує газету «Факти», а ти присів і відпочиваєш, читаєш рекламні плакати, хоч читав їх уже багато разів, розглядаєш

пасажирів, мрієш про майбутнє хороше життя, адже майбутнє неодмінно буде хорошим.

Поблукавши Трубою і прослухавши репертуар кількох підземно-музичних виконавців, Ярик вирішив вибратися на свіже повітря. У Трубі було багато молоді, майже всі курили і все було як у блакитному тумані.

– Вибачте, у вас не буде двадцять копійок?

Зовсім молода дівчина, личко простеньке, а прикид хіповий, легкий не за погодою. Не шкода двох монет, гуляти так гуляти.

– Дякую.

Вечірній Київ. Майдан. Ще годину убити потрібно, а мороз вже пробирається під куртку, саме час кави попити гарячої і зігрітися в теплому приміщенні пристойної кав'ярні. Ярослав був одного разу в «Рок-кафе» і знав, що ціни там схожі на земні. У всякому разі, каву він собі може дозволити. Тут теж було накурено і майже не було вільних місць, але тут було тепло і симпатична офіціантка мило посміхнулася, подаючи папку з прейскурантом.

– Дякую, не треба, мені каву, будь ласка.

За сусіднім столиком дві молоді дівчини. Одягнені дорого, але без смаку, п'ють сік і курять «Мальборо». Вони гарні, дуже гарні, познайомитись би з такою дівчиною. «Не щастить мені, – думав Ярослав, дивлячись на них, – он у Сані – є з ким, але нема де, а мені є де, але нема з ким». От і каву принесли, мила посмішка, гучна музика, клуби диму, як над Бородінським полем. «Добре, що я вибрався в місто, тут краще, ніж у кріслі перед телевізором».

Залишок часу Ярик провів у Трубі, слухаючи музику і потягуючи темне пиво «Оболонь». Їхати додому не хотілося, навіть коли домовлений термін закінчився, там його ніхто не чекав і робити там було нічого. Повернувшись додому на останньому поїзді метро, він довго не міг заснути. Дурні думки і нав'язливі еротичні мрії просто задовбали хлопця. Заснути вдалося лише о третій годині ночі.

Дні проходили за днями, але нічого страшного та жахливого не сталося. Грошей не вистачало, та їх ніколи не вистачає. Відсвяткували новий рік, відзначили складання іспитів. Квартиранти кавказці заплатили за рахунком та з'їхали з квартири. Нові орендарі знайшлися майже відразу, це була просто удача. Молодий хлопець і молода дівчина, молодята громадянського шлюбу. З такими приємно мати справу. Вони були веселі і комунікабельні, і Ярослав з ними потоваришував. Його нові знайомі теж були студентами, любили пити пиво, слухати важку музику та багато курили, але як на квартирників – це не є недоліком.

Без особливих подій пройшов січень, та й у лютому нічого значного не сталося. Навчання, робота, кожен наступний день був схожий на попередній, але навесні Ярослав збирався розірвати це замкнуте коло одноманітності, тільки ще не придумав як це зробити.

ВЕСНА

Телефонний дзвінок розбудив Ярослава о пів на восьму.

– Привіт! – голос у трубці буквально випромінював бадьорість.

– Привіт, – сонно озвався Ярослав, намагаючись зрозуміти по голосу, хто це дзвонить так рано.

– Ну, що, вже є маршал?

– Який маршал?

– Ну, який рядовий.

– А хто вам потрібний?

– Маршал ... – голос у трубці немов дивувався недогадливості співрозмовника.

– Це що, прізвище таке? – зрозумів Ярослав.

– Так.

– А куди ви дзвоните?

На тому кінці дроту повісили трубку і короткі гудки промовисто пояснили – вибачте, я помилився.

– Урод... – повідомив Ярослав телефонній трубці, – не дав поспати в неділю... – Сон кудись зник, але вставати не хотілося. Взяв у руки книжку – читати неохота. Трохи повертівшись у ліжку, Ярослав таки заснув. Йому наснився дідовий дім, виходить він у двір, а там вершник у кольчугі, повертає обличчя до нього... так це ж батько. Обличчя в нього спокійне, рукою гладить по шиї коня. Він щось говорив, а що – неможливо згадати. Прокинувшись уже вдруge, Ярослав намагався пригадати, що ж казав батько, здавалося, це важливо. Він взагалі йому снівся лише двічі за життя, сьогодні вже третій. Ніколи уві сні не спало на думку, що він загинув. Дивний сон, чи на добро? Дід із бабусею зовсім ослабли до весни. Ярослав був у них два тижні тому, допомагав у господарстві. Зима видалася важкою, сніг як випав у листопаді, так і лежав майже до березня, і морози були міцні майже всю зиму. Весна, здавалося, вже ніколи не настане, але вона прийшла, розтопила сніг, радіючи теплому сонцю, щебетали птахи. Завтра 8 березня, треба вітати тітку та племінницю, хоча це і пережиток радянщини. А ще... Ярослав позавчора познайомився з однією дуже симпатичною дівчиною, вона теж навчалася у КПІ, тільки на першому курсі. Звали її Наташа, вона була

фарбованою білявкою з короткою стрижкою, тонкі брівки над великими сірими очима часто піднімалися, наче дивуючись красі світу.

Ярослав був симпатичним хлопцем, але з дівчатами він завжди мав проблеми. Комунікабельний і заводний серед хлопців – поряд з дівчатами він ставав сором'язливим і боязким, тому у свої 20 років він ще й не цілувався ні з ким. З Наташею наш могутній хлопець теж не познайомився б, якби вона сама з ним не познайомилася. Так вийшло, що дівчина сама до нього підійшла і заговорила. Вона його впізнала, він продає газети вечорами. А це тяжко? А чи заробляє він нормально? Ярослав спитав свою нову знайому, чи не хоче вона випити пива. Непогано б. Купивши дві маленькі пляшечки темної "Оболоні", наша пара години дві тинялася парком, переговоривши, здається про все на світі. Наташа була дівчиною рішучою, вона сама написала свій телефон на уривку якоїсь шпаргалки, вписала телефон Ярослава в акуратний чорний блокнот і попросила не проводити її – на Хрещатику чекатиме мама, вони йдуть до ЦУМу за покупками. Але в понеділок вона хотіла прогулятися, зустрітися можна на майдані біля Головноштамту, години о другій. Нормально? Ні, краще о пів на третю, вона може не встигнути – вранці йдуть вітати бабусю, яка живе на Старій Дарниці, сама вона живе на Харківському. Отже, домовились? О пів на третю. До зустрічі!

Дівчина сама призначила йому побачення, причому 8 березня. Ярослав отетерів – ось так історія! Завтра він матиме перше в житті побачення. Вже половина дванадцятої, а він досі валяється у ліжку. Настав час вставати, снідати і бігти за подарунками. Добре, що гроші є, майже сто гривень, останнім часом йому щастило, і він економив. Настрій був чудовий, Ярик навіть пробачив того хлопця, який о 7:30 ранку шукав якогось Маршала.

Весь день серце хлопця збуджено билося, особливо коли він купив на Петрівці подарунок для своєї нової знайомої. Чи сподобається їй збірка оповідань Стівена Кінга? Під час своєї першої зустрічі вони нічого не говорили про літературу. Зазвичай дарують якусь косметику, але він у ній нічого не тямив. Все ж таки книга – це класичний скромний подарунок, а нескромний дарувати навіть безглуздо, адже вони один день як знайомі.

Перша половина дня була дуже важка, і справа не в тому, що 8 березня випадало на понеділок. Двадцятирічний хлопець мав перше в житті побачення. Не те щоб Ярослав ніколи раніше ні в кого не закохувався, ще в школі, за рік до смерті батьків, він тихо закохався в симпатичну скромну дівчинку, але крім нього про це ніхто не знав. У

старших класах інший об'єкт зітхань і мрій вразив його серце, але чи то у закріпленого за Оболонню Купідона руки тремтіли, чи взагалі вирости не звідти, звідки треба, висока і струнка красуня не дивилася в його бік, а відразу після закінчення школи вона вийшла заміж (він про це дізнався через рік). Ось і все кохання, яке було на особистому рахунку нашого героя.

За десять хвилин до другої Ярослав зайняв спостережну позицію біля Головногоштабу. О 14:05 він став трохи переживати (а раптом вона не прийде?), о 14:35 він почав нервувати, а о 14:38, коли остання надія вже була при останньому подиху, Наташа з'явилася. Яскраве сонце виблискувало на її світлому обличчі, вона посміхалася, блакитні очі говорили: "Я така рада, що ми зустрілися!". Сяючі червоною помадою губи промовили просто:

– Привіт!

– Привіт! Я вітаю тебе!

Ярослав незручно простяг спочатку книгу, а потім букетик першоцвітів. Дзвінко розсміявшись, дівчина взяла з його рук і те, й інше. Велике спасибі, вона любить "ужастіки", квіточки чудові і він дуже добре виглядає. По темно-синьому небу пропливали сліпучо-білі хмари. Так, погода чудова, вона не відмовиться від джин-тоніка, це чудова ідея. Наталя попросила потримати квіти і сховала книгу до своєї елегантної сумочки. Ярослав купив дві пляшечки слабоалкогольного шипучого напою і вони присіли на гранітний бордюр, який служив на Майдані посадковим майданчиком для маси киян та гостей столиці. Ярослав намагався демонструвати свою дотепність, а Наташа сміялася. Вони говорили про все та ні про що. Навколо були святкові натовпи, люди, які сміялися, цілувалися, пили пиво, розмовляли, іноді кричали, походжали, пробігали повз, але Ярослав із Наталкою не помічали їх. Не помітили вони і як пронизливо-синє небо затягнуло нудними сірими хмарами і почав накрапувати дощ.

– Ой! Дощ іде! – вигукнула дівчина хвилин через п'ять після падіння перших крапель. Ярослав глянув на світле волосся дівчини, на якому застигли крапельки небесної води. Довгі вії перетворювали очі Наташі в чудові ворота в казковий світ, хоча до чого тут вії?

Ярослав струснув головою, наче прокидаючись і, глянувши на небо, погодився:

– Справді, дощ.

– Пішли до Труби.

Підземний перехід на Майдані, який є ще й входом у метро – це не просто перехід, це ціле підземне царство з лабіринтом підземних бульварів, магазинчиків і лотків і якоюсь неймовірною кількістю виходів

на поверхню. Злякавшись дощу, народ повалив у "Трубу", так називають кияни це місце. Опинилися там і Ярослав із Наташею. Втім, дощ через півгодини скінчився, але купивши ще дві порції джин-тоніка, вони вибралися на свіже повітря ще раніше. Погода насправді того понеділка була не такою вже гарною. Сонце блиснуло ненадовго, і хоча опадів не було, день видався сірий і похмурий, але на погоду молода пара не звертала уваги. Буває.

Ярослав провів свою дівчину до самого будинку, але й тут вони довго не могли розлучитися, усе ходили навколо та біля під'їзду 9-поверхівки, сміялися, жартували один над одним.

– Мені чомусь здається, що я тебе давним-давно знаю, – сказала Наташа, коли вони все ж таки вирішили прощатися.

– І я теж. Наче знаю тебе все життя, – Ярослав торкнувся долонею її щоки.

– Я тебе кохаю! – Наталка несподівано обхопила хлопця за шию і поцілувала у губи. М'які та теплі дівочі губи, смак помади, запах ніжних парфумів, голова Ярослава запаморочилася від захоплення.

– До завтра! – сказала вона і зникла у темному дверному отворі під'їзду. А він нічого не встиг сказати, тільки подумав: "І я тебе теж люблю, люба!"

Зворотний шлях, якого Ярослав і не помітив, коли їхав разом із подругою, виявився несподівано довгим. Моторошно голодний, але шалено щасливий, він дістався додому тільки о пів на дванадцяту. Нашвидкуруч приготувавши холостяцьку вечерю, Ярик не міг спати, він також не міг читати, дивитися телевізор чи слухати музику. Та фігня це все! Є такі кадри, які, перебуваючи у стані романтичної закоханості, навіть поїсти не можуть, але у Ярослава з апетитом, на щастя, все було добре.

Наташа була чудовою дівчиною, Ярослав до нестями закохався у неї. Після 8-го вони бачилися ще тричі, але хвилин по 15, не більше. Хотілося, звичайно, набагато більше, але все щось не складалося, і на вихідні вона була зайнята, її чимось завантажували батьки.

– Тебе батьки сильно вантажать? – спитала якось Наталка, коли вони зустрілися на Політеху.

– Ні, – Ярослав завжди уникав у розмовах цю неприємну для себе тему.

– Щастить тобі, – усміхнулася вона, – у тебе, видно, чудові родителі. Ти ніколи мені про них не розповідав.

– Мої батьки загинули.

– Вибач, – настала незручна мовчанка.

– Та це давно було, – спокійно сказав Ярослав, – я тоді був ще пацаном.

– І ти зовсім один?

– Ну чому, у мене є бабуса і дід, старенькі вже, а ще тітка, вона з донькою живе недалеко від мене.

Наталка стиснула його руку, подивилася в очі. Крім співчуття там було ще щось, мабуть, кохання. Принаймні так йому здалося.

Ярослав зайшов надвечір до своїх квартирантів (вони самі запрошували його помилуватися ремонтом), і застав їх у дуже похмурому настрої.

"З нашим другом нещастя", – пояснення хоча і не дуже конкретне, але хлопцеві було зрозуміло, що він тут сьогодні зайвий.

– Не йди, Ярославе, – попросив Володя, який завжди був втіленням оптимізму і безпричинних веселощів. – Якщо у тебе є пару хвилин, сідай і випий зі мною. – Він відразу поставив на стіл ще одну склянку і налив у нього трохи горілки з напівпорожньої пляшки. Це був високий худорлявий хлопець, темне волосся довше, ніж у його дівчини, одягнений він був завжди в щось чорного кольору, такий уже був його стиль.

– Та я взагалі-то горілку не п'ю, – сказав Ярослав, сідаючи на табуретку. Розмова відбувалася на кухні, закуски на столі не було, а попільничка була забита недопалками.

– Я теж востаннє пив горілку ще влітку, але сьогодні... Розумієш, мій друг пропав, я думаю він загинув, він уже не повернеться звідти... Ти розумієш, чудовий парень, просто найкращий...

«Він добряче налакався, не вистачало ще вислуховувати п'яне марення. Потрібно звальовати потихеньку».

– Це знову почалося, він сказав мені позавчора, але я не повірив ... Я не думав, що він знову полізе туди, він залишив записку на столі в своїй кімнаті ... – Володя налив собі горілки і випив, його сірі очі були каламутні, а руки трохи тремтіли. Він вийняв цигарку з пачки, але курити не став, просто м'яв її в руках. Дзвінок телефону вивів його зі стану транс, а для Ярослава це був хороший привід піти.

– Та я взагалі-то ненадовго зайшов, мені вже час.

– Вибач, ми просто сьогодні в жалобі, – відповів Володя, знизуючи плечима. – Заходь завтра, якщо буде час, приходь...

ВТОРГНЕННЯ

У чварі кривавий брат губить брата.

Множиться зло, сповнений мерзоти світ.

Вік сокир, віч мечів, вік

Щитів розсічених.

Вовчий вік перед смертю світу.

Прорицання вольви, "Старша Едда".

Це сталося рано вранці. Не скажу, що я перебував у здоровому глузді та тверезій пам'яті, швидше навпаки. Я написав на чистому аркуші паперу: «Якщо до вечері я не повернуся, не шукайте мене». Накривши записку газетою, поклавши в сумку флягу і добрий запас провізії, я вийшов із дому і пішов у бік мосту Патона. Якщо мені одного разу вдалося там вийти, то увійти всередину це пара дрібниць. Учора ввечері я мав розмову з Гансом, я сказав йому, що лайно просочується назовні, що скоро воно вирветься і ми вже не зможемо зупинити цей процес, що ключ знаходиться там, усередині. Він відповідав, мовляв, вони дуже повільні і гальмівні за своєю природою, а поховавши перстень, їх ми теж поховали, але я в це не вірю. Перстень – дрібниця, просто нісенітниця, страшно подумати, що перебуває за тими бронзовими дверима. І вони рвуться назовні, вони вже не хочуть сидіти під замком. І я не знаю, хто вони такі, чи що це таке, але це щось жахливе, страшніше за всі фільми жахів разом узятих. Як дико загинули Саня і Влад, що діялося з кільцем, неможливо це забути. Я людина розумна (не з вчинків, звичайно, тут все навпаки), я розумію – все що зі мною відбувалося в принципі не могло відбуватися. Зазвичай намагаєшся про це не думати, восени й узимку, наприклад, жодного разу й не згадав, але я раптом знову перестав спати по ночах, здригався від кожного шороху. Знову ці дурнуваті сни.

Страху не було, тільки образа на самого себе. Раптом мати знайде цю записку? Додому вона повернеться тільки ввечері, до того часу я вже розірву цей аркуш паперу. А якщо ні... Я там уже був, після тих подій дворічної давнини мене вже не можна назвати нормальним, з'явилися проблеми з почуттям страху, точніше, з його відсутністю. Тоді я чекав на смерть і перестав боятися її. Я не мав шансів вижити, їх практично не було, але «хтось» вивів мене звідти. Мені подарували життя, а тепер мене звали назад. Або мені все це здалося.

Як робот, без думок і емоцій, я йшов туди, звідки вийшов якось уночі. З того часу мені й на думку не спадало побувати на цих схилах. Справжній зомбі! Ноги привели мене до потрібного входу.

«Привіт печери! Давно не бачилися...»

– Годі пити, Гансе! – Світлана вдарила кулаком по столу і з презирством відвернулася. – На твоєму місці він би щось зробив.

– Не лай мого Вовчика, він у мене такий гарний котик, – сексапільна Ірочка притулилася до Володі і поцілувала його. – Ти ж більше не питимеш, котик?

– Гаразд, я піду, не заважатиму вам...

– Стривай, Світлана, не йди... Ірко, відчепись від мене!

Ганс відсунув подругу, яка тут же на нього образилася, встала і пішла до кімнати. Ірочка була дівчиною симпатичною і ненаситною в коханні, але розумом не блистала і Гансу іноді було соромно за її вчинки.

– Ну що ж мені зробити, Світко? Хочеш, я піду в печери, перекопаю їх з лопатою... Я ж бачив його за день до цього і він нічого не сказав мені. Не сказав нічого особливого.

Ірочка ввімкнула в кімнаті музику, гучність наближалася до максимальної. Ганс закупив ще одну цигарку.

– Мені він навіть не подзвонив... – Світлана теж взяла сигарету.

– Так у вас це... розлучення, одним словом.

Світлана посварилася з Андрієм одразу після нового року і з того часу вони не зустрічалися, навіть жодного разу не подзвонили один одному. Привід був дрібний, але обидві сторони демонстрували твердість характеру. Зараз дівчина частково відчувала себе винною в тому, що сталося.

«Якщо він вийде звідти, я благатиму його пробачити мені, я ніколи більше не буду суперечити йому або сваритися з ним».

Позавчора ввечері мати Андрія зателефонувала їй і розповіла, що знайшла в його кімнаті записку. Можливо, це був просто невдалий жарт, але ночувати він не прийшов. Сумнівів у тому, де він може перебувати, вже не було. Ганс нічого не знав, але бачив його за день до зникнення.

– Він уже був там якось і вийшов живим. Я думаю цього разу буде те саме, – сказав Ганс і знову налив горілки у свою склянку.

Я спускався у темний провал, освітлюючи дорогу ліхтариком. Якби тоді був такий! Зараз у мене два запасні комплекти батарейок, дві свічки та десять коробок сірників, а ще купа жратви (майже на тиждень) та два літра води. Знайома вже тиша, абсолютна, гробова. Я несподівано подумав про те, що мені тут по суті подобається.

«Ого, це вже поганий ознак!»

Все далі і далі, глибше і глибше, до того моменту, коли зміг вийти в явно рукотворний широкий коридор. Я знав, куди треба йти,

треба спуститися ще глибше, ухил навіть був помітний. У колі світла від мого ліхтарика промайнув дивний зигзагоподібний знак, але я не зупинився навіть поглянути на нього. Хотів повернутися і розглянути краще, але замість цього вимкнув свій світоч і продовжував йти в темряві, що обрушилася на мене. Мені хотілося включити ліхтарик, але я не міг цього зробити, а потім думки стали сповільнюватися, як старовинна платівка на грамофоні...

«Свідомість покид-а-а-є-є-є м-м-е-е-е-н-н-е-е-е»

– Я боюся, Світлана, просто боюся, я не вийду звідти, – Ганс курих одну сигарету за іншою. – Там страшно, страшніше за саму смерть.

– Але ж щось робити треба!

– Я не знаю, що робити.

Телефонний дзвінок змусив Ірочку приглушити звук, а потім вона зазирнула на кухню і повідомила єхидно:

– З міліції зателефонували, тебе питають.

Ганс пішов до телефону, але невдовзі повернувся.

– Викликають у РВВС завтра на ранок з питання зникнення Андрія.

У Печерській лаврі багато глухих закутків, якими не ходять туристи та ченці. Весь комплекс підземель до кінця ще не вивчений. Монастир тихенько витісняє музейних працівників зі своєї споконвічної території. Фінансування досліджень ще за старих часів занедбаних та завалених відгалужень з кожним роком незалежності України зменшувалося, поки не припинилося зовсім. Жахливі печери зберігають багато страшних таємниць. Не тільки ті, якими ходять екскурсії, розглядаючи черепи людей, яких нібито з власної волі живцем замурували в підземеллях і тримали на хлібі та воді аж до смерті. У надрах дніпровських схилів з давніх часів таївся жах, що чекає свого часу.

Дуже давно, під час великої війни, ісполіни давнини розгромили орди перших хрестоносців, випалили вогнем сіру слиз, вщент зруйнували палаци і храми тварей, але їх володарям вдалося уникнути смерті. Вони пішли в задалегідь підготовлений підземний бункер, а у героїв уже не було сил вибити їх звідти. Вони заблокували виходи і відклали останню битву до найкращих часів. Нащадки виявилися слабшими і не ризикнули вступити в бій на ворожій території. Замкнені під товщею землі тварі не небезпечні, так вирішили діти і онуки героїв, які перемогли в

найжахливішій війні. Пройшли тисячоліття і про ті часи можуть розповісти лише відлуння сказань.

Поховані тварі весь цей час шукали вихід, вони лише почасти могли втручатися в те, що відбувалося там, нагорі. Духовна броня занепадала, з'являлися лазівки, в які просочувалися примарні посланці. Вони готували вихід, шукали живу плоть, прагнули вирватися на волю і встановити свою владу над світом. Час тягнувся нескінченно повільно, але це мало значення. Вторгнення буде жахливим та переможним. На землі немає й слідів витязів давнини, а сучасна зброя не завдасть шкоди безтілесним зграям природжених хижаків.

Старовинна кам'яна кладка з гуркотом впала. З пролому вийшов забруднений глиною юнак, який тримав у руках золотий ларець, на кришці якої рубінами було викладено зображення жука.

Знявши з себе куртку, він загорнув у неї свою ношу і озирнувся на всі боки. В його очах була бездумна порожнеча, вони ніби були скляними, а може, це були очі мерця. Він не звертав уваги на те, що на його сорочці були личинки якихось комах, що у волоссі заплуталося павутиння. Обережно, ніби крадькома, він пішов до виходу з печери, але за кілька кроків натрапив на невидиму перешкоду. Сірі тіні промайнули повз нього, вгризаючись у невидиму броню. Десятки і сотні примарних створінь гинули під ударом у відповідь для того, щоб випустити цю людину. Він ступив уперед, виставивши перед собою скриньку, але не зміг йти далі. Сіра вируюча слиз накопилася шквалом з-за його спини і пробилася на мить перешкоду. Він пройшов ще кілька метрів, а потім упав. Ще кілька секунд його ноги здригалися в агонії, ворухилися закривавлені губи.

Місію було успішно виконано. Дорогоцінний ларець виявився по той бік бар'єру, і тепер хтось його підбере. Він чекатиме свого нового тимчасового власника, він безмовно кликатиме його, а коли такий знайдеться, брама відчиниться і воїнство вирветься з тісної пастки. Нижчі чини провели непогану підготовку, за останні дві тисячі років вони підготували чудовий плацдарм. Люди, здатні протистояти вторгненню, якщо й існують, то дуже мало.

НА МЕЖІ

Ганс був на межі нервового зриву. У РВВС його піддали справжньому допиту, про який він раніше знав лише з чуток. Дві людини в цивільному, на вигляд більше схожі на представників злочинного світу,

ніж на працівників міліції, спочатку довго пояснювали йому, ким він насправді є. Матюки вони вимовляли якісь особливо каверзні, а посадити в клітку до бомжів обіцяли кожні п'ять хвилин. Особливо відрізнявся невисокий опер із нульовою стрижкою та золотим ланцюгом на шії.

– Бачив я цього Поліщука рік тому. Наркоман, падлю, одразу зрозумів, трясця його матір. Гонить про якісь печери, сука, як і ти. Кому, сука, ці печери... потрібні? Тільки нарікам, б...

Ганс нічого такого особливого й не розповідав, у ненормальні подробиці не заглиблювався. Знає, мовляв, що Андрій заблукав у печерах одного разу, він може показати той вхід. Йому не повірили (може, його неформальна зовнішність цьому сприяла?), до того ж, біля того самого входу вони вже були, там нетронутий замок висить з осені. Промуриживши хлопця години дві, його відпустили, точніше сказати – послали подалі.

– Дружок твій, сука, коли з'явиться – побачиш, сука, ні в яких він не в печерах був, а вештався десь.

«Дуже важкі люди – ці менти», – думав Ганс, вийшовши з похмурої будівлі РВВС. Теплий весняний вітер ворухив молоде листя, вулицями ходили дівчата у міні-спідницях. «Навіщо він пішов туди? Хіба ж тут так погано? Ні, я туди більше не сунуся. Одного разу мені вистачило».

Цигарки закінчилися. Нерви ще тремтять, але з кожною хвилиною все слабше. Плешка пива допомогла заспокоїтися.

«Він уже не повернеться звідти. Я буду наступним».

Що за безглузді думки? Весна вирує і кров грає гормонами! У метро і додому скоріше, там завжди готова Ірочка вже зачекалася. Геть паршивий настрій!

«Але він уже ніколи не повернеться звідти».

Наступний день був особливим. Ярослав запросив у гості свою кохану дівчину, провів найгенеральніше прибирання у своєму житті і приготував вишуканий обід, використовуючи як посібник «Книгу про смачну і здорову їжу». Вони мали зустрітися на виході з метро, куди Ярослав прийшов ще за годину до призначеного терміну. Він купив одну ніжну білу троянду, пишна упаковка з кількома стрічками відтіняла анемічність квітки. Очікування як завжди було жорстоким нестерпним катуванням, але дівчина з'явилася хвилин на десять раніше, чим врятувала Ярослава від найбільшостих останніх хвилин екзекуції. Погода була дуже симпатична, тепле дихання весни, здавалося, вже наближається, а те, що листя ще немає на деревах – це просто незначна помилка.

– Привіт! – Наталка поцілувала хлопця, ще до того, як прийняла квітку, що давало невиразну надію.

– Привіт, я радий тебе бачити.

– Я теж. Покажуй, де живеш.

Дорогою вона встигла повідомити про те, що батькам сказала ніби йде до подруги і буде пізно, і її ще ніколи не запрошували на обід чоловіки, тому вона дуже хвилюється.

«Я ще більше хвилююся. Ніколи не запрошував дівчат до себе у гості».

Скромна двокімнатна квартира Наташі сподобалася. Тут дуже комфортно і відчувається стиль. Ярослав не знав, що й відповісти на це (чи не плакат зі Шварцем-Термінатором визначає стиль його житла?), і запропонував гості сісти, поки він накриватиме стіл.

– От дурненький, я тобі допоможу!

На білосніжній скатертині столу самотньо стояли пляшка «Советського шампанського» і висока порожня ваза із синього скла, в ній і знайшла свій притулок самотня троянда. Потім на столі з'явилися високі келихи, столові прилади, холодні закуски та гордість молодого кухаря – смаженина у горщиках.

– Як чудово! Ти сам усе це приготував?

– Так, я люблю готувати їжу.

Ярослав увімкнув касету з популярними класичними мелодіями і галасливо відкрив пляшку шампанського, при цьому пробка врізалася в стелю, після чого впала в тарілку з салатом, а більша частина вмісту виплеснулася, пузирячись, на стіл і довгу наташину спідницю.

– Ой! Вибач, я... – хлопець ладен був провалитися крізь землю.

– Дрібниці, я вже звикла, мене батько двічі обливав шампанським, він теж не вмів його відкривати. Думаю, до вечора висохне.

Від цього «теж» Ярославу стало соромно за себе, але що вона робить?! Дівчина спокійно зняла з себе спідницю, блиснувши атласною білизною трусиків, яку не могли заглушити навіть темні колготки.

– Ти не збентежишся, якщо я буду в супер-міні? – кокетливо спитала вона, натягнувши на стегна поділ короткого чорного светрика.

– Ні, – зніяковіло відповів хлопець, наповнюючи келихи, а потім схаменувся і побіг на кухню за ганчіркою.

В іншому обід пройшов без пригод. Наситившись дійсно смачним обідом і допивши залишки шампанського, молоді люди разом прибрали посуд, при цьому Ярослав намагався не дивитися на стрункі ніжки і заборонену білизну трусиків.

"Схоже, вона дівчина без комплексів, а я закомплексований на всі сто відсотків".

– Ти любиш класичну музику? – запитала Наташа, розглядаючи касети біля магнітофона.

– Я різну музику слухаю.

– Я теж, – вона підійшла до Ярослава і ніжно притулилася щоким до його грудей. – Ти мені відразу сподобався, як я тебе побачила. Ти не звертав на мене уваги, а я закохалася в тебе як дурна. Одного разу їду в метро, і раптом ти заходиш у вагон із газетами, пройшов повз і не глянув навіть у мій бік, а я про тебе якраз думала в цей момент. Зі мною трохи істерика не трапилося, я думаю про те, як з тобою познайомитись, а ти продасш газети. Хотіла навіть наздоганяти тебе, ледь втрималася. Парубок один до мене залицявся, так я з ним того вечора посварилася і загадала – якщо побачу тебе наступного дня, сама підійду до тебе.

– Ти мені раніше цього не казала.

– А ти хотів, щоб я того ж дня тобі в коханні зізналася?

– Ні, вибач, я теж... я в тебе закохався з того самого дня... з першого ж дня, одним словом.

Це зізнання далось важко, вимовити таке було просто подвигом у певному сенсі, але ще складніше було подолати боязкість і поцілувати дівчину в губи. Відповіддю був ніжний порив пристрасті і Ярослав подумав про те, що, може, і не дарма купив сьогодні упаковку презервативів. Він правда і сподіватися не міг, що вони знадобляться, але про всяк випадок – мріяти не шкідливо. Хлопець мав тільки теоретичне уявлення про те, як ними потрібно користуватися і трохи побоювався відсутності практичного досвіду.

«Якщо облажаюсь на цьому, вона розлюбить мене так само швидко, як і полюбила».

Поцілунок тривав близько двадцяти хвилин. Коли молоді люди все ж таки вирішили перевести дух, з'ясувалося, що вони напівлежать в обіймах на дивані. Як вони тут опинилися, Ярослав згадати не міг, він сп'янів від ніжного аромату якоїсь парфумерії, вологої ніжності її губ, близькості її тіла. На щоках Наталки проступив яскравий рум'янець, а на лобі мікроскопічні краплинки поту.

– Ще ніколи я так довго не цілувалася, – прошепотіла вона, знімаючи свій чорний светр. Під ним була тільки напівпрозора маєчка, що відкрила погляду Ярослава невеликі грудки з яскравими сосками.

– Яка ти гарна!

Дівчина хотіла ще щось сказати, але не встигла, її губи знову зав'язли у довгому гарячому поцілунку. З кожною миттю Ярослав ставав сміливішим і рішучішим. Ось його рука вже обмацує її груди, гладить стегно, талію, проникає під трусики.

– Не треба, – дівчина відсахнулася. – Вибач, я не хочу прямо так відразу. Я не можу...

– Це ти мене вибач...

Настала незручна мовчанка, під час якої вони намагалися не дивитися один на одного. Паузу першою змогла перервати Наташа:

– Знаєш, у мене вже був хлопець до тебе. Я його не дуже хотіла, але... коротше, дала йому... і мені не сподобалося. Він був дуже грубий і в нього тільки одне було на думці. А за кілька днів він знову почав мене вмовляти, коли я відмовилася – просто змусив. Я плакала, сказала, що не хочу його більше бачити, а він тільки засміявся і сказав, що й так уже взяв від мене, що хотів.

Ярослав притис до себе тендітне тіло дівчини і зрозумів, що таке ревності. Він убив би цього козла, розірвав би на шматки, змусив би землю гризти! Кончений недоносок...

– А в тебе були дівчата до мене?

– Не було. Хотілося, та не було.

– Дивно, адже ти такий красень. А груди мої тобі подобаються? – Тепер уже і маєчка злетіла, відкриваючи всю панораму. – Якщо подобаються, можеш поцілувати їх.

Після чергового пристрасного поцілунку, обидва опинилися під гарячим душем. Ініціатива належала Наталці. Дівчина несподівано почала роздягати Ярослава, потім звільнилася від залишків свого одягу. Після еротичних водних процедур, парочка завалилася на диван, компенсуючи нестачу практичного досвіду ніжністю та бажанням.

– Я люблю! – це слова були чистими та світлими. Захоплення справжнього кохання і перша насолода, гаряче дихання, п'янка новизна відчуттів.

Непомітно підкрався вечір. Невтомні коханці вирішили по-вечеряти. Вони не стали одягатися, тільки жартували один з одного.

– Тобі салат не потрібний, ти мене пожираєш очима!

– А тебе я взагалі добре погодував.

– Який пошляк! Тобі що не сподобалося?

– Дуже сподобалося, я й не очікував такого.

– Я й сама від себе такого не чекала. Я взагалі хотіла тобі сказати, що ніякого сексу не буде.

– Чому ж ти передумала?

– Не питай мене про це.

Близько одинадцятої Наташа зателефонувала додому і повідомила матері, що залишається ночувати у подружки.

На межі століть люди стають забобонними, на межі тисячоліть у багатьох дах зриває. Незначні події здаються доленосними, тисячоліття закінчується, годинник відраховує час, календар – дні. Золотий вік для астрологів та віщунів. Це їхні жнива, час заробляти гроші. Великим попитом користуються похмурі передбачення – на межі тисячоліть деякий відсоток людства чекає на кінець світу.

Дата тисячоліття дуже умовна, та й закінчується воно насправді приходом 2001 року, але магія чисел заворює. Не знаючи минулого і погано розуміючи сьогодення, люди бездумно дивляться у майбутнє, очікуючи відповіді на запитання. Ярослав був одним із небагатьох, хто проходив крізь темряву століть, відкривав невідомі сторінки історії. Його окоченіле тіло було розпростерте на холодній підлозі безіменної печери, душа заблукала в лабіринті видінь. Він не міг сконцентрувати свою увагу на окремих епізодах, споглядання було новою реальністю.

Невелике плем'я межан здавна займало землі між річками Рось та Славutoю-Дніпром. Славилися вони тим, що ніколи не тікали від ворогів, ніколи й нікому не платили данину, але зустрічали ворога зі зброєю в руках. Саме тому їх обминали степовики з Дикого Поля, які навіть боялися дивитись туди, де жили межани. Багато хто намагався випробувати їхні гострі мечі, а ось повернутися живими мало кому вдавалося.

ЗАПОВІТНИЙ МЕЧ

ОПОВІДЬ ПРО МЕЖАН

Князь Роден, якого ще називали Вовком, прожив сто п'ять років і помер того дня, коли народився, в дев'ятий рік Місячного Круга, тоді ж почав Щек княжити в Києві граді. І було у Родена двоє синів – Істр і Ратібор. Вони поховали батька на горі, яку називають Княжою, де зливаються річки Рось та Славута-Дніпро, там, де зараз Роден-городище.

Цього ж літа прийшли гуни з півдня, почувши про смерть князя Вовка, якого вони боялися, і було їх безліч. Межанські мужі захищали свою землю, і загинула їх як ніколи до того, була страшна війна і межани ледве трималися, а ще гуни палили городища, вбивали та забирали в полон жінок та дітей, і якби не прийшла допомога від полян – знищили б плем'я. Залишивши мало не третину свого війська по берегах Росі, гуни

відступили, почавши на наступне літо війну з готами, але втрати межан були жахливі, тільки три городища залишилися непошкодженими, більшість чоловіків загинули або стали каліками, один тільки Одар, онук Родена, не був поранений, хоча в мужності та доблесті був незрівняним. Загинули Істр та Ратібор, сини Родена. Поляни допомогли межанам поховати загиблих. Одара назвали межани своїм князем, був він мудрим правителем, тому межани його любили і шанували, а коли він помер – дуже сумували.

Після Одара княжив його син – Святодар Німий, а назвали його так тому, що він був скупим на слова. Був він хоробрим воїном і мисливцем, з малою дружиною постійно виїжджав у поле, стежив за південними кордонами. Він же почав будувати місто на Княжій горі, і, хоч не любив багато говорити, умів добре торгувати з греками та скотами, дружив також із полянами та венетами. Під час його князювання межани стали багатшими, були добрі врожаї і вороги десятою дорогою обминали їхні землі. Святодар одружився з донькою князя венедів Ратиславі, яка подарувала йому двох синів – Святослава та Межислава. Помер Святодар від хвороби у землі венедів, там і був похований. Князем назвали його старшого сина – Святослава Сивоусого. За нього вперше прийшли обри, і була битва біля Високих могил, і межани перемогли.

Межислав, син Святодара, був майстерним ковалем. Був він високий на зріст і могутній тілом, волхви ж дали йому особливу силу. Того року, коли народився його син, названий Святогором, Межислав викував меч дивної краси, прикрасивши його сріблом та самоцвітним камінням, поклав під колиску немовляти і сказав: «Ось твоя спадщина».

Коли прийшли обри на межанську землю, Святогору було шістнадцять років. Разом із дорослими воїнами, він бився в урочищі Високі могили, випробувавши меч, викуваний батьком.

На третій рік знову прийшли обри, а з ними угри та хазари, і зустріли межани ворогів на березі Росі, біля Зуброва городища, і була люта битва, і гинули багато межан. І прийшли волхви, і билися в перших рядах, вражаючи ворогів. І відступили обри. На ранок знову була жорстока битва, загинув Святослав Сивоусий і всі сини його, загинув Межислав Високий, його брат, Святогор був поранений, але продовжував битися, підбадьорюючи воїнів. І бігли угри та хазари, а обри відступили. Воевода Ярун очолив межан, він і вирішив напасти на ворогів після заходу сонця. Почалася гроза, і, як блискавка, налетіли на обрів, і побили всіх, хто втікти не встиг. Воевода Ярун загинув у тому бою, а Святогор був тяжко поранений, але прославився силою та відвагою своєю, а ще

чарівним мечем, ім'я котрому Агрік. Інші ж кажуть, що Агріком звали воїна, який підібрав чудовий меч, коли Святогор упав, ворожим списом уражений.

Святогора назвали своїм князем межани після тієї битви. Він же заговорив меч Агрік на могилах Перуна і Рода, пророкуючи, що цей меч буде прокляттям для ворогів. Святогор багато мандрував. Він відвідав багато сусідніх племен, пропонуючи об'єднатися і знищити обрив, що прославилися своєю жорстокістю. Одного разу, буваючи в північних країнах, він зустрів воїна з варязького роду на ім'я Норік. Він запросив його гостем на Коляду і той, пробувши до весни, посватався до старшої дочки князя. Весілля призначили на Купала. Святогор мав трьох дочок, а син його потонув шість років зроду. За своєю дочкою князь дав Норіку багатий посаг, а ще меч Агрік. Це був незвичайний подарунок і багато хто був здивований, але молоді залишилися жити в Родені-граді, а Норік був славним чоловіком і його незабаром перестали приймати як чужинця.

Того ж літа Святогор поїхав у західні землі, пообіцявши повернутись до осені, але не приїхав і взимку. Волхви ж сказали, що Святогор пішов небесною твердю до Перуна та братів його. Межане ж казали, що кращого князя ще не бувало з часів Родена Вовка і чекали його повернення. Воєводою був Отрар, син Ратибора, онук Святослава Сивоусого.

Було свято, яке межани називали днем Перуна. Цього дня вже багато років прославлений меч приносили на капище, бо зброя Святогора була гордістю всього племені, а межани вірили, що меч наділений могутньою волшебною силою.

– Розкажи про діда, – попросив семирічний хлопчик у свого батька, воєводи Норіка.

СЛІД ЙОРМУНГАНДА

САГА ПРО ЕРІКА ХОЛОДНОГО

«Одін часто являвся шведам перед великими битвами. Деяким він давав тоді перемогу, а деяких кликав до себе. І те й інше вважалося благом».

Сага об Інглінгах

Одну людину звали Ерік Холодний. Про нього говорили, що його серце холодніше за камінь у зимову ніч. Він народився того року, коли загинув конунг Ендунд Дорога. Батьком Еріка був Грам Еріксон із Готгладна, нащадок Торвальда Звіра.

Кажуть, що Ерік був дуже гарний, але в його блакитних очах було видно лише холод його душі. Рано одружившись з красунею, яку звали Аса, він того ж літа пішов у свій перший похід у дружині Інгвара Берсеркера. Аса ж розповідала своїй матері, що грубі ласки її чоловіка нагадують пориви північного вітру.

Ерік здійснив багато славних подвигів, коли плавав разом із Інгваром Берсеркером. Кажуть, що це Інгвар назвав його Холодним, тому що спокійний і завжди незворушний Ерік був зовсім не схожий на гарячого і запального Інгвара, і разом з тим вони завжди були добрими друзями. Після перемоги над Аргудлейвером Хрестоносцем, а в тому бою Ерік особливо відзначився у доблесті, він попрощався зі своїми морськими друзями. Разом із сім'єю Ерік переїхав до двоюрідного брата своєї матері, Торстейна Бездітного, який помер від хвороби того ж літа. Вмираючи, Торстейн заповів Еріку свою багату садибу і попросив подбати про свою немолоду дружину. На той час Аса подарувала своєму чоловікові сина та двох дочок.

Торстейн Бездітний збудував свій будинок недалеко від Трондхейма, в тихій долині, яка називалася Слід Йормунганда. Багато років тому, коли Торстейн приплив у цю землю, він зустрів стару вольву, яка жила в глибині долини біля руїн стародавнього кам'яного замку.

Вольва розповіла йому, чому долина звалася Слід Йормунганда. Давним-давно, казала вона, у цьому замку жив мудрий Норі, у якого були дочка, золотоока Совуаен. Прекраснішою за неї не було дівчини в ті роки, і саме сонце милувалося тоді її красою. Її полюбив Магні, син Тора. Але подобалася також вона і Локі, найпідступнішому серед асів, який заздрив дітям Одіна, пізніше вступив у змову в тварями Елля, щоб занапастити асів. Знаючи про кохання свого сина, Тор приїхав до Норі, і просив його віддати Совуаен за дружину Магні. Норі спитав згоди своєї дочки, і та з радістю погодилася, бо теж любила сина Тора. Все було готове до весілля, і коли асипливли на лодьї Тора до замку Норі на весілля, Локі лютуючи на Норі, що не віддав йому свою дочку, підговорив світового змія Йормунганда напасти на замок Норі, і викрасти його дочку. Совуаен стояла на високій вежі, і дивилася на море, чекаючи на прибуття Тора і Магні. Коли вітрило човна Тора вже з'явилося вдалині, біля берега піднялися високі хвилі, і з бурхливого прибою піднялася жажлива голова Йормунганда. Ударом хвоста він розбив гори, другим – замок, через що загинули всі, хто був в ньому, крім золотоокої діви. Але Йормунганд

обдури́в Ло́кі, він не викрав Совуаен, а проковтнув її, і його рев, змішаний зі сміхом, убив усіх, хто не був убитий жажливими ударами. Ло́кі вті́к, і аси не довідалися про його задуми, і не здогадалися про те, що він зрадив асів, допоки через його підступи не загинув найпрекрасніший з усіх синів Одіна – Бальдер.

Побачивши те, що відбувається, Тор люто метнув свій молот у змія, але промахнувся. Його молот, що розбився об гори біля руїн замку Норі, залишився скелею, яку вьольва називала Молот Тора. Зайшовши в долину, що утворилася від ударів Йормунганда, Тор поклявся помститися змію. Бачачи горе асів, плакало небо, проливаючи краплі дощу, і заплакав у руїн замку син Тора Магні, і зараз досі бурхливий потік води зривається з гір, і той водоспад називають плачем по золотоокій дівчині Совуаен. Двічі приходив сюди Тор, говорила вьольва, і прийде ще втретє, навіщо – не кажуть ще аси, а настане час, і Тор помститься Йормунганду.

У той рік, коли син Еріка Холодного одружився, його дочкам було 17 і 15 років. Вони були дуже красиві, і багато молодих хлопців говорили, що красивіших дівчат немає у всьому Трондхеймі. Молода дружина Торвальда, сина Еріка, теж була красунею. Аса дуже любила свою невістку, кажуть, що навіть Ерік був з нею ласкавим.

Того ж року повернувся з-за моря Карі, недолугий син Харальда Крука. З кількома волоцюгами він хитався по окрузі, грабував бондів, залякуючи їх, називаючи себе берсеркером. Тронди намагалися зловити його, але він зі своєю ватагою ховався десь у горах, завжди вислизаючи від переслідувачів.

Коли у сім'ї Еріка Холодного святкували Йоль, до хати зайшла стара вьольва. Аса тепло вітала гостю. Пива, хліба та м'яса було достатньо, щоби прийняти і сотню гостей.

– Завтра ми хочемо піти на полювання, – сказав Торвальд вьольві, – спитай у асів, чи буде у нас багата здобич?

Торвальд був дуже схожий на батька, але блакитні очі з-під тонких брів світилися гарячим вогнем. Він ніжно привернув до себе молоду дружину і вона притулилася до нього, поклавши голову на чоловікове плече. Усі погляди звернулися до пророкиці.

– Ви повернетеся з багатою здобиччю, – сказала вьольва, глянувши на своє намисто з самоцвітного каміння, – але Еріку Холодному аси радять залишитися завтра вдома.

Завжди незворушний Ерік здригнувся, але потім усміхнувся.

– Добре, – сказав він, піднімаючи пінисту чашу з пивом. – Слава Одіну!

Наступного ранку Торвальд з усіма людьми пішов на полювання. Ерік, який завжди любив звірині лови, справді вирішив залишитися

вдома. Він провів сина до воріт садиби, побажавши удачі, і довго дивився услід сімом молодим мисливцям, поки вони не зникли в лісі. Погода була славною, на блакитному небі сяяло яскраве сонце, від чого сніг засліплював очі. Мороз був не міцний, а сніг не глибокий, краще для полювання і придумати неможливо. Ерік сів на колоду біля воріт, роздивляючись кілька хмар, що повільно плвли над бірюзовим морем. Так він сидів довго, коли побачив, що з лісу йдуть до його садиби люди. Їх було десять осіб, і вони були озброєні. Досвідчений вікінг міг це помітити і за чотири сотні кроків. Ерік зайшов у будинок і зняв зі стіни свій важкий меч. Жінки та дівчата злякано глянули на нього.

– Що сталося? – притиснувши руки до серця, запитала Аса.

– Зачиніть двері міцніше, – сказав Ерік, скинувши з себе шубу, залишившись в одній полотняній сорочці. Він оголив меч і пішов до воріт. Вони вже були близько. Попереду йшов високий рудий громила у вовчій шубі. "Це, видно, і є Карі Непутьовий", – подумав Ерік, ховаючи меч за колоду біля воріт. Він умів спокійно дивитися Смерті у вічі, але зараз він був один проти десяти, а за його спиною були лише беззахисні жінки та дівчата. Вони підійшли до воріт і зупинилися. Карі посміхнувся, оголюючи щербату щелепу.

– Доброго дня, хазяїне, – промовив він, простягаючи руку, не знявши рукавичку. – Тебе ж звати Ерік Холодний?

– Так, а ти Карі Непутьовий?

– Мене звуть Карі Берсеркер! – він насупив волохаті руді брови і поклав руку на ефес меча.

– Я знав лише одного берсеркера, його звали Інгвар, – спокійно відповів Ерік.

– Я не лятаю з тобою прийшов, – посміхаючись, промовив Карі, – я хочу тільки мирно домовитися з тобою.

– Про що?

– Ми бачили, як твої люди зранку пішли на полювання.

– Ну то й що?

– Я чув, що в тебе дуже гарні дочки та красуня невістка. Ми хочемо потішитися з ними, і якщо ти не заважатимеш нам, ніхто тебе не вбиватиме.

Сказавши це, Карі засміявся, а його люди підтримали свого ватажка гучним реготом і похабною лайкою. Ерік нахилився і взяв у руку меч, дивлячись у вічі Карі, він сказав:

– У мене є інша пропозиція – нехай твої люди потішаються з тобою, і ніхто не стане тебе вбивати.

– Убийте цього пса! – Карі вихопив меч, а двоє його бійців стрибнули на Еріка, який відступив на крок і присівши, відрубав ногу першому з нападників.

Гучний крик пораненого відвернув увагу другого нападника і Ерік у стрибку з розворотом відтяв йому голову. Фонтан крові обагрив сорочку досвідченого вікінга, обезголовлене тіло тремтіло в агонії, а Ерік відтяв голову тому, чию ногу відрубав ще раніше.

– Тепер, можливо, ваш ватажок захоче битися зі мною віч-на-віч? – спокійно запитав Ерік, і його спокій налякав супротивників. – Адже ти називав себе берсеркером. Невже ти побоїшся поєдинку? Ти ж доведеш своїм людям, що ти – найсильніший?

– Я тебе уб'ю! – загарчав Карі, піднімаючи меч.

– Якщо тільки твій меч працює краще за твій язик.

Влада ватажка тримається на його силі та сміливості, молодому слід її постійно доводити. Ось у чому була пастка, його бійці відступили. Кілька миттєвостей вони дивилися один одному в очі, а потім Карі закричав і побіг на Еріка, але не було сили в цьому крику. Він не був берсеркером. Задзвеніли мечі, висікаючи іскри. Карі сердився, нападаючи, а Ерік здавався спокійним, ухиляючись від атак. Можна було подумати, що сили рівні, доки бувалий вікінг не відсік праву руку Карі.

– Ось тепер ти кричиш добре, і я вже вірю тобі.

Ерік одним ударом відрубав йому голову і подивився на його людей. Втративши лідера, вони були не здатні на бій.

– Перед моєю брамою лежить уже три голови. Їх буде більше, якщо хтось залишиться стояти після того, як я дорахую до трьох.

Тронди багато говорили про те, що сталося в долині сліду Йормунганда. Вони називали Еріка Холодного могутньою людиною і багато хто з бондів хотіли мати з ним дружбу. Спокійно і неквапливо йшли роки, але одного разу, коли Ерік мав уже семеро онуків (найстаршому з них виповнилося шістнадцять років), у морі з'явилося червоне вітрило з білою блискавкою. То був корабель Інгвара Берсеркера. Старі друзі бенкетували три дні, а потім пообіцяли зимувати у них, інакше Ерік відмовлявся їх відпустити. Навесні Інгвар вирушив у дорогу, а з ним і Норі, старший із онуків Еріка.

– Ти дізнаєшся, мій хлопчику, як страшно завиває північний вітер під час шторму, як сяють мечі і гуркочуть сокири, розбиваючи щити ворогів, – такі настанови давав старий вікінг. – Ти повернешся до рідної домівки могутнім чоловіком, розповідатимеш молодшим братам про далекі країни і славні битви, а потім зможеш одружитися і спокійно жити

в цій долині, знаючи, що немає нічого кращого від будинку. І хай допоможе тобі Оді́н!

Слова Ері́ка Холодного були віщими лише частково: через рік Норі повернувся зміцнілим і змужнілим, але його знову потягло мандрувати, а наречену він знайшов у заморських країнах. Там він став великим героєм і здійснив багато подвигів, слава яких досягла і північних земель.

До глибокої старості Ері́к відрізнявся міцним здоров'ям, лише очі послабшали, коли він дивився зблизька. Вранці любив він виходити до моря і слухати шурхіт прибою, сидячи на камені. Всі його діти знали – Ері́к виглядає вітрило, в таємній надії побачити найулюбленішого з онуків. Норі кілька разів передавав подарунки через купців, але вже років десять не був удома, ніхто вже й не чекав його крім Ері́ка Холодного.

Якось восени причалили купці, які розповіли про смерть Інгвара Берсеркера. Ця звістка засмутила старого, і він занедужав. Лежачи на м'якому ліжку біля вогнища, Ері́к думав, що смерть скоро прийде за ним. Ось розпахнуться двері і ... двері відчинилися і увійшов могутній воїн, а з ним хлопчик років семи.

- Діду! Я приїхав показати тобі твого старшого правнука!
- Я одразу впізнав тебе, Норі. Тепер я можу спокійно померти.
- Та ну, діду! Ти тепер проживеш ще сто років.

Ім'я у старшого правнука було незвичайним, і хоч Ері́к багато разів перепитував, все одно забував. Ярицлейв хвалився перед предком коротким дитячим мечем, Норі ж показав дійсно могутній меч Агрі́к. Старий вікінг розумівся на зброї, але такого дива не бачив ще ніколи. Правнук говорив малознайомою говіркою, але Ері́к зрозумів його.

- Він каже, що коли ти помиреш, цей меч дістанеться йому?
- У цьому немає нічого образливого, хоч він і малий, але все розуміє.

– Я не хочу, щоб він чекав моєї смерті. Зніми зі стіни мій меч і подаруй його своєму синові. Мої руки слабкі, але голова на місці. Скажи йому, що то подарунок. Ще скажи, що від цього меча загинуло більше сотні людей. Я бачу його вперше, але люблю її всім серцем. Цей меч – його спадок.

ЧАСТИНА ТРЕТЯ

*Ах, дамы, господа,
Позвольте нам начать*

*И пьесу показать
Про смерть и про любовь.
Рок-группа «АГАТА КРИСТИ»,
з альбому «МАЙ КАЙФ»*

ВЕСНА 1999

Вологе дихання теплого вітру обрушилося на Київ і змило брудні залишки снігу. Пишна весільна процесія, розкішна сукня, багаті подарунки, помпезні букети, батьки влаштували вінчання у церкві. Красива пара, голосні слова та стіл на сотню гостей.

"Яка ж я все-таки дурепа, адже я його не люблю!" – думала Світлана, приймаючи обручку. Самовдоволення Ганс поправляв зачіску і явно хотів бути красивим перед об'єктивом відеокамери. Де він тільки знайшов цей безглуздий коричневий смокінг... Він уже давно забув про бунтарські ідеї недавньої молодості, запросто наплював на власні переконання і вважав себе крутим і дорослим. Коли він почав хреститися, Світлану мало не знудило. Цей закінчений придурок у парчовому платті вже дістав своїми молитвами. Чорні мерседеси з рожевими стрічками, п'яні гості з дурними посмішками, обкурені свідки і зневажливі погляди родичів Ганса. А чи не пішли б ви всі на ...

– Я більше не можу, давай підемо від них, – попросила Світлана, але її суджений був уже під газом і не міг зрозуміти її слів. Він пив дорогу горілку і запивав її французьким шампанським.

«Гірко!» – кричали родичі і доводилося цілуватися, але після третього разу їй стало гидко і вона пішла курити, всі вже дійшли до кондиції, тому відсутності нареченої ніхто не помітив.

Недороге кафе, в якому вже давно час зробити ремонт. Батьки Світлани, як і мама Ганса, переживали не найкращі часи, хоча все ще трималися на плаву і хотіли влаштувати весілля не гірше, ніж у «людей». Вульгарна кабацька музика, гірлянди з повітряних куль, бутерброди з червоною ікрою та безліч ящиків коньяку, вина, горілки та шампанського. Все це було ненатурально, вульгарно та примітивно, але Світлана сама захотіла цього. Якби був живий Андрій... Боже, навіщо він туди пішов... Все було б інакше...

«Навіщо я зрадила йому з Гансом? Мені хотілося, щоб мене заспокоїли, приголубили, мені хотілося сексу, але я не хотіла цього весілля...»

«Ти дуже хотіла цього, дівчинко, ти хотіла порадувати маму і пустити пилілку в очі подружок. Так, не забувай, дороженька, що ти вагітна, батько твоєї дитини одружився з тобою».

«Я просто кінчена сука, я не повинна була цього робити, я не хотіла цього ...»

«Ти хотіла, дуже хотіла, тільки забула про те, що треба оберегатися».

Підійшла подружка свідок та п'яна двоюрідна сестра. Вони наговорили купу пошлостей з приводу шлюбної ночі, викурили папиросу з травою і відвалили. Мама з папіком зайняті святом та гостями, наречений не може стояти на ногах, наречена нікому не потрібна.

«Ненавиджу цих скотів»!

Випити на весіллі – справа свята, зазвичай менше п'ють молодята, але звичай предків зараз не в пошані. Ганс налакався як свиня і до ліжка його вели під руки тверезіші родичі, відпускаючи при цьому похабні жарти. Світлана прийшла до матері і повідомила їй радісну новину – вона передумала виходити заміж. Відповіддю була істерика: стільки грошей витратили, пристойний хлопець із доброї родини, не те що той придурок (це про Андрія), який їй заморочив голову всяким лайном. Та де ти, дурепа, кращого знайдеш у наш час?

У наш час можна знайти все, аби були гроші. Купити можна секс, будь-який і дуже багато, але кохання не продається, як і тисячу років тому. Кохання – це інше, це не просто вулкан гормонів. Та взагалі не зрозуміло, що це таке. Безліч поколінь складає вірші, говорить у прозі про кохання, більшість людей здатні відчувати її, але ми досі не знаємо нічого про природу цього явища. Це порив вітру, іноді він може затихнути, а іноді посилюється, і ми не знаємо, чому це відбувається. Прорахувати любов неможливо, математика та фізика безсилі, хімія та психологія теж.

У Світлани з Гансом кохання не було, розрахунку теж. Це був шлюб по матері (Світлани), скільки сліз, істерик, скандалів, але справедливості іноді тріумфує.

"Твоїй дитині потрібен батько!!!"

Аборт робити було пізно.

Гроші. Як багато в нашому житті означає це слово, але хрусткі купюри значать ще більше. Еквівалент благополуччя, виконання бажань, дуже чесно зароблені, або при нагоді відхоплені. Ярослав розумів значення цього слова і раніше, але тільки влаштовуючись на гарну роботу, зміг відчувати повний зміст цього поняття. Вже третій місяць він заробляв понад двісті доларів на місяць (за курсом). Це були не дуже великі гроші, але раніше і таких не було. Інститут довелося залишити, роботи було багато.

Дивні дні. Він працював з ранку до ночі торговим агентом, відчував себе вичавленим лимоном, пропихуючи в магазинах і на базарах хрін його знає що за товар. Після приходу додому жував бутерброд і випадав на нічліг. Вихідні дні хлопець присвячував прибиранню та подрузі, а ще він готував обід. Смачні овочеві супи, смажене м'ясо, зелений горошок на гарнір. Пляшка дорого вина доповнювала вишуканий стіл. Ярослав купив її два місяці тому, але й досі не випив і половини. Крапля за краплею, лише на дні келиха, звичайний тонізуючий напій.

Все було б добре, якби не стосунки з батьками коханої дівчини. Вони його ненавиділи. Вони не злюбили його з першого погляду. Неперспективний, невдалий і взагалі.

- Родаки терпіти не можуть все, що мені подобається, – пояснювала подруга. Зустрічалися вони таємно, в обстановці глибокої таємності, на щастя, це було не важко.

Ярославу одного разу це набридло і він подзвонив її батькам, сказав їм усе, що думає з цього приводу. Вийшов грандіозний скандал, який закінчився тим, що Наталка пішла з дому. Йому було легко наговорити гидоту її батькам, а їй довелося за все віддуватися. Вона не образилася. Тиждень вони жили як у раю, але одного разу на порозі з'явилися батьки. Вони хотіли укласти мирну угоду (як пізніше з'ясувалося), але натомість знову підняли крик. Ярослав нагрубів їм у відповідь на їхнє хамство, а якби навіть цього не трапилося, він все одно був би по життю винний. Коротше, огидні стосунки були зіпсовані остаточно, батьки «вигнали» Наташу з дому і образилися на її слова про те, що вона пішла з дому ще раніше.

– Ці козли мене вже дістали! – прошипів Ярослав, коли нарешті вдалося випроводити несподіваних гостей.

Весна. Час кохання та тихої психоделічної музики. Прокидається природа після зимової сплячки. Прокидаються трави та дерева, навіть бурі ведмеді вилазять із барлоги. Прокидаються старі образи та нові надії. Прокидається розум.

Сухість у роті. Пісок та пил на зубах. Це вже було зі мною в іншому житті, дуже давно. Так, я вже давно помер і бачив гарні сни. Дивно. Спрага не дає спокою. Я просто заснув, довго спав і дуже змерз, а ще хочу пити. Десь була фляга, у цій темниці не видно, але можна намацати. Хо! Є ще ліхтарик, він розсіє темряву і... Як заковчелили мої руки! Жага і холод, трясця його. З якими зусиллями я знайшов ліхтарик, але він чомусь не працює. Потім розберемося, попити б водички, цей довбаний пісок на зубах дістав. Ось вона фляга, а вода в ній... Ні, зійде і

така, але як я налив таку погань і не помітив, що вона смердить лайном... До речі, що це так смердить? Чорт із ним з ліхтариком, у мене є сірники та свічки. На дотик знайшов у торбинці коробок сірників, спалахнула тільки п'ята. Засвітив свічку і озирнувся. О боже! Куди це я потрапив? Не пригадую. Не розумію. Це не продовження сну, уві сні не буває так холодно, але наяву не буває того, що я зараз бачу.

У повітрі пахло не просто скандалом. Це було схоже на порохову бочку, встановлену в центрі кратера вулкана, що прокидається, коли глибокі зітхання землі і безперервні поштовхи повідомляють про те, що виверження ось-ось почнуться. З іншого боку, було зовсім неважливо, на чому сидіти під час виверження, на пороку, або на кріслі-гойдалці. Кінець один. Але ось затишшя, кілька хвилин мовчання і помчало. Світлана затулила обличчя руками. Батьки висловили всі найгірші слова, на які тільки були здатні. Вони рятують від ганьби цю опущену шльондру, витратили останні гроші на весілля, тепер подихатимуть з голоду заради неї, а вона, виявляється, передумала. Та краще б ти здохла, повія! Вимітайся і не смій з'являтися в нашому будинку! Завершилося виверження декількома ляпасами, після чого мати дійсно випала Світлану, що плакала, з квартири, голосно зачинивши двері.

«Куди йти? Що робити?».

Доросле життя має особливості. Спотворені ненавистю очі матері, сердита гримаса батька. Дорослі проблеми, прощай дитинство. Стукає серце в грудях, а під ним ще одне крихітне серце. Запаморочення і нудота, гострий біль, непритомність.

«Мені боляче, значить існую...».

Ярослав готував обід. Сьогодні у нас телячі відбивні з грибним соусом. Мариновані огірки з часником та майонезом, плюс грінки із сиром – модні закуски. У меню значився ще один цікавий пункт – пшенична горілка. За своє життя Ярослав уже кілька разів вживав цей напій, але ще жодного разу не купував, але сьогодні його осяяло. Він довго розглядав вітрину вино-горілчаних напоїв і, зрештою, вибрав саме цю пляшку. Не найдорожча, не найдешевша, просто горілка фірми «Немірів».

Наташа сиділа в кріслі та читала детектив. Очі в неї були сумні.

– Сьогодні у нас на обід – особливий напій, – повідомив Ярослав. – Особливість у нього чисто національна. Що з тобою, люба?

– Я хотіла б помиритися з батьками. Вранці мама дзвонила, сказала, що істерик більше не буде. Каже, треба приїхати до них і поговорити спокійно.

– Спокійно вони не вміють.

– Нічого, навчимо поступово. Вони мене насправді люблять, лише по-своєму.

– Гаразд, спробуй. Ну, а ночувати ти де будеш? Тут чи там?

– Взагалі я хотіла з тобою поїхати. Якщо я буду одна, вони мене знову пресуватимуть, а разом якось відіб'ємось.

– Спробуємо. Ось навіть я купив горілку, виявилось. Після твоїх родаків справді – хоч горілку пий.

Дорога до виходу знову залишила дуже невиразні спогади, як і дорога додому. Пам'ятаю ніч, хмарне небо, жовте світло ліхтарів. Пам'ятаю, як заходив у під'їзд і як натискав на кнопку дзвінка. Потім мене знову повело. Далі пробіг, провал у пам'яті.

Прокинувся на лікарняному ліжку. Крапельниці якісь. Поруч мати сидить на стільці із заплющеними очима. Заснула, значить. Я вирішив її не будити, а сам думаю – якого біса вони мене в лікарню поклали? Ага, значить, прочитали мою записку і захали мене у дурку, закололи заспокійливими. Неправильно зрозуміли, думали я їм про суїцид написав, ось мати і чергує біля ліжка – "як би чого не вийшло". Ех, люди...

А де мій кинджал?! Мені ж його...

Спогади приходили не відразу, поступово відновлюючи пам'ять про події недавніх, і про справи давно минулих днів, переказах старовини глибокої.

МОЖЛИВО

Неприємний осад у душі. Спілкування з батьками Наталки завжди було важкою справою для Ярослава, але коли вони захотіли «поговорити по душах» – це було просто жакливо.

Вона залишилася на ніч у батьків, він їхав додому в переповненому вагоні. Завтра вона обіцяла приїхати, але йому здавалося, що її не буде. Похмурі думки переповнювали свідомість. Несподівано для себе Ярослав вийшов на «Майдані». Іноді потрібно дозволити собі розв'язатися, особливо після спілкування з майбутньою тещею. На годиннику – 18:22. На Хрещатику як завжди багатолюдно.

Модний місяць травень, хмарно. Довгоногі дівчата в міні-спідницях і малолітки в кислотних балахонах, бритоголові пацани та хіпові репери, тут усім вистачає місця, тут у кожної тусовки своя екологічна ніша. Тут ходять солідні чоловіки в дорогих костюмах і брудні циганчата просять милостиню. Тут незабаром зацвітуть каштани. Прохолодно.

Ярослав купив пива і відразу побачив знайоме обличчя. Ганс був нетверезий, але впевнено тримався на ногах. Взагалі-то, Ярик хотів пройти повз, але не вийшло.

– А! Привіт! Давно хотів побачити тебе! Чому ти не прийшов до мене на весілля? Я запрошував...

– Вибач, Гансе, роботи було по горло.

– Все було у найкращому вигляді. Крім мене, звісно. Я трохи перепив, а вона все зіпсувала.

– Хто? – здивувався Ярослав.

– Ну, Світлана, хто ж ще? Не встигли одружитися, а вже розлучаємося, так її... Дурдом! Розумієш мене?

– Взагалі-то важко.

– І я не розумію! Чого цій сучці не вистачало? Бабки є, хата є, я на місці, ну скажи...

– Все правильно, тільки дуже заплутано. Ти вибач, мені тут треба зустріти людину.

– Гаразд, йди зустрічай свою людину. Я тут теж декого хочу побачити.

«От же ж козел!» – беззлобно подумав Ярик, відчуваючи полегшення від припинення спілкування. Останнім часом Ганс почав дратувати його, причому він не міг зрозуміти чому.

Після уколів, крапельниць та неприємно-недовірливих поглядів лікарів мене таки відправили до дурдому. Ніхто не міг повірити, що минулого року я пішов з дому до печер і там... заснув. Цього не може бути, в нашому світі так не буває, а в тому підземному вони ніколи не були. Мені не вірили лікарі, не вірили батьки, а з іншими людьми я ще у тій клініці не спілкувався.

У психіатричній лікарні все було інакше. Дуже худий старик з величезними фанатичними очима виявився цікавим співрозмовником. З головою у нього справді були проблеми, іноді він скоромовкою починав щось пояснювати про дослідження елементарних частинок у мікрокосмі, при цьому ні на кого не звертав уваги і чув тільки себе, але це тривало зазвичай не більше п'яти хвилин, а потім він замовкав і продовжував

розмову, як ні в чому не бувало. Колишній скульптор взагалі був нормальним, як на мій погляд, але я себе психом теж не вважав. Обслуговуючий персонал також цікавий. Вони всі, від няньки до лікаря, дивилися крізь нас, не особливо помічаючи пацієнтів. Мабуть, така у них захисна реакція, щоб самим не того... дахом не поїхати. Я їх розумію, у нашій палаті був один екземпляр із зовсім кінчених, але я не хочу про це згадувати.

Загалом я погано пам'ятаю той період мого життя. Мені давали ліки, від яких якщо я й не спав, то був у напівсні. Брудно-біла реальність клініки сприймалася як марення, може, і правда я вже давно... Одного вечора я відчув, що по щоках течуть сльози. Весь світ проти мене, якщо й випустять мене з цього дурдому, тавро залишиться на все життя. Мені стало шкода себе, а ще того хлопця із сусіднього ліжка. Він косить від армії, але, схоже, вже сам шкодує про цей шлях.

– У мене ще є трошки того печива, яким ти мене пригостив, – побачивши мої сльози, сказав Скульптор. – Хочеш поїсти?

Убогий раціон клініки. Його ніхто не відвідував, хоч у нього був старший брат, який, власне, сюди його і прилаштував. Тут багато таких, хто взагалі не відчуває голоду, їм все одно що їсти, вони б і взагалі померли від голоду, якби їм не нагадували. Усі «нормальні» підгодовували Скульптора, особливо я. Він дуже щиро дякував за продукти і завжди ховав трохи у своїй тумбочці, залишаючи заначку на чорний день. Брудно-сірі дні тяглися нескінченною чергою, брудно-білі халати.

– Дякую, не треба. Це все від наркоти. Вони ж наркоту нам дають? Я знаю, я чув. Вони так дивно лікують нас.

Скульптор завмер на мить, а потім його очі теж стали червоними, і в них були сльози.

– Насправді вони добрі. Вони не винні. У них робота тяжка. Коли я був на волі, мій старший брат бив мене щодня, обзивав, проклинав. Мені там було дуже погано, але в мене більше нікого немає. Одного разу я втік на волю і просив людей поїсти, але вони тільки сміялися. Це через халат. Вони розуміли, що я втік, а потім один молодий хлопець мене побив, я думав, він мене вб'є, але лікарі прийшли за мною і вилікували. Вони мене нагодували.

«Якщо я колись виберуся звідси, я відвідуватиму його. Можливо, я стану на ноги і витягну його звідси».

Скульптор був вразливим і ніжним. Він був зовсім не пристосований до жорстокої дійсності нашого світу. Не знаю, чому його так називали, можливо, він справді щось ліпив «на волі», але в дурдомі ліпити нема з чого, але якщо йому в руки потрапляла ручка і клаптик

паперу, він малював. Я в цьому погано розуміюся, але бачив кілька разів картини Пікассо. У Скульптора, на мою думку, виходило краще.

Наступного дня мене випустили, тобто виписали, але ще кілька днів я «відходив». Якщо чесно, у довбаних підземеллях не так страшно, як у справжньому дурдомі.

Може, мені все це здалося. Можливо – я ненормальний. Я погано мислю останнім часом.

МІЙ ДІМ – МОЯ ФОРТЕЦЯ

Моя улюблена кімната. Іншої у мене немає, але цю я люблю. Мені подобається наш будинок та наша квартира. Мої улюблені книги. Мій стіл і мій... кинджал. Ножни із самоцвітами. Він лежав у книжковій шафі, чорт забирай, на найвиднішому місці. Я глянув на родаків, а вони опустили очі. Вони розглядали свої капці. Мені не хотілося ставити зайві запитання. Я не спитав, а вони не відповіли. Весь цей дурдом, ця довбана клініка... Кинджал лежав на найвиднішому місці...

«Вони знали правду. Вони знали, що я там був. Вони прикидалися ідіотами, ні, вони прикидалися, що їхній син ідіот. Чи я ще не відійшов від тієї наркоти? Мої любі тато і мама, трясця їх візьми, відправили синочка на дурку, а кинджал лежить собі спокійно на книжковій полиці. Ви б не були такі добрі до мене, якби хоч раз Скульптор запропонував вам печиво, яке ви приносили мені».

Німа сцена. Я лягаю на ліжко і розкриваю першу книгу, що потрапила під руку, тато і мама стоять біля дверей. Вони хотіли щось сказати, але в них трохи горло пересохло. Я вдаю, що читаю, але насправді рядки розпливаються та стрибають. Мовчимо. Та й про що говорити, всі все розуміють. Вони хотіли щось сказати, але в них мужності не вистачило. Мовчання – золото. Дурдом...

Тим часом, справи у світі творилися найнезвичайніші. Рано чи пізно – це мало статися. У працівників «Метробуду» дуже важка та небезпечна робота. Легко їздити підземними тунелями, які хтось уже проклав і зміцнив. В вагоні метро можна читати газету, або тупий детектив, розглядати пасажирів, просто мріяти.

Двоє чоловіків у засалених комбінезонах і касках з ліхтариками підійшли до потрісканої стіни технічного приміщення станції, яка була розташована начебто в самому центрі міста, але з різних причин ніяк не могла бути відкрита для користування. Підземні річки та озера, несподівані порожнечі іноді тяжким тягарем лягають на плечі печерних

будівельників, але була й ще одна небезпека, з якою вони раніше не стикалися. Жива членистонога маса, закута в хітинові панцирі.

Бетонна стіна несподівано тихо розвалилася і сотні комах вирвалися на волю. Вони накиннулися на того, хто стояв ближче, обліпили його живим коконом, встромили в його шкіру смертоносні жала. Їх було дуже багато, щоб він міг відбитися. Петрович закричав. Це був крик розпачу та бойовий клич в одному флаконі. Можливо, в ньому прокинулася жива кров прашурів. Лише кілька кроків відокремлювало його від агонізуючого товариша, але несподівано стіни з гуркотом обрушилися. Вмираючий метробудівець був похований разом зі своїми вбивцями. Уламки бетону та шматки глини. Це було схоже на вибух. Петрович відлетів на кілька метрів.

«Царствія тобі підземного», – промайнула шальна думка.

Мій дім – моя фортеця, дев'ятиповерхова неприступна твердиня. Моя квартира на третьому поверсі, вони не дістануться. Про що я? Знову почалося ... Немає ніяких ворогів, я просто трохи збожеволів від підземних пригод. Незабаром напад закінчиться. І кинджал цей довбаний я викину, і все забуду, і стану нормальним. Стану таким, як усі. Буду сліпим та глухим. Ну, мати моя, жінка. Так мій батько лається, коли його сильно дістануть.

Несподіваний шурхіт перервав потік затуманеної свідомості. Через відчинену квартиру влетів великий жук. Він завис над письмовим столом, але його довгі вусики рухалися. Втому як рукою зняло. Може, це і марення, але я одним рухом розплющив хітинового броненосця, при цьому мене мало не вивернуло від огидного хрускоту. Я вдарив його книгою, яку тримав у руках. Гидкий звук. Безбарвна рідина. Мені все це набридло. Ще декілька секунд, і мене виверне.

Герберт Уеллс. Моя улюблена стара книжка – моя надійна зброя. «Війна світів» і «Людина невидимка» розплющили мерзенну тварь. Війна світів – цікава думка. Щоб вижити у цій війні, мені треба стати невидимим для ворогів. А хто мої вороги? Гарне питання, тільки шкода немає відповіді. Потрібно запитати Ганса. До речі, адже я так давно не бачив своїх друзів. Прикривши квартиру і відклавши книгу, я поплентався до телефону, на ходу одягаючи капці. Татко дивився телевизор, матуся шаруділа на кухні. Я набрав номер, але на тому кінці дроту ніхто мене не впізнав, а коли пояснив, порадили не дзвонити більше.

"І взагалі він уже тут більше не живе, і давно виріс із цього дитинства".

Оце номер. Ну не біда. Я пам'ятаю ще телефон моєї коханої, а вона досі не знає, що я насправді живий.

"Вона вийшла заміж і тут більше не живе".

Короткі гудки. Не встиг спитати, що до чого, а там уже слухавку повісили. Схоже, все ж впізнали по голосу. Оце справи.

– Твоя подруга вийшла заміж за твого друга Ганса, – повідомила мати, виходячи з кухні з посудним рушником в руках.

Якщо ви думаєте, що я так і впав на підлогу з розбитим серцем, то глибоко помиляєтесь. Жодна кровинка не заворушилась у душі. Занятна новина, не більше. Я тільки повідомив матері, що не сумнівався в тому, що тепер мене будуть «прослуховувати».

– Якщо ти не хочеш, щоб тебе чули, говори пошепки, а не кричи на весь будинок, – повідомив батько, висунувшись із вітальні.

Дивно, мені здавалося, що я говорив не дуже голосно. Добротний мій дім, моя улюблена фортеця, тільки тили слабенькі. Така доля, мабуть.

– Кажуть, у них там не склалося з сімейним життям ... – поспішила повідомити матінка, але мені насправді було начхати. Я несподівано відчув у собі страшну силу. Наближаються нові часи. Час струснути це містечко, і всі його гори, і все, що під ними.

ПЕРЕДЧУТТЯ ВІЙНИ

Наближаються нові часи. Холодний блиск сталі заворожує мій отупілий розум. Срібло на гарді, самоцвіти на ефесі кинджала. Чомусь немає іржі, але лезо неможливо назвати ідеально рівним. Якись довбані виїмки, зазубрини. Скільки він пролежав під землею? Більше, ніж я – це точно. Рукоятка легко лягає у мою руку. Це – знак долі, а можливо, простий збіг. Незвичайна річ привертає мою увагу. Спогади стають явою. Невелика дерев'яна скринька захована за моїми улюбленими книгами.

Ярослав уже кілька днів чекав на вирок не своїх батьків. Він заздалегідь знав усі фрази та аргументи:

- ви неповноцінна пара;
- спочатку потрібно здобути освіту;
- і взагалі, ти нам не підходиш!

Вже кілька днів хлопець чекав на новини, але їх не було. Тьмянний екран старого телевізора передає рекламні блоки та новини вчорашнього дня. Прогноз погоди на завтра, короткочасні дощі. Телефонний дзвінок. Це вона, все гаразд, приїде ввечері. Значить, потрібно зробити

прибирання, приготувати вечерю. Настрій відмінний, потрібно включити музику. Займатися прибиранням під музику завжди легше.

Приготування вечері розтягнулося години на дві. Ярослав вирішив показати усі свої кулінарні здібності. Випатрав найкращі запаси, тричі перечитував рецепт у новому журналі. От і все готово, запахи наповнюють квартиру, стіл на двох накритий.

«Запалю свічку, коли вона подзвонить у двері», — подумав хлопець, роздивляючись своє відображення у дзеркалі. Магнітофон повільно перемотує плівку касети. Ярослав відкоркував пляшку і налив собі келих вина. Вже північ наближається, а дівчати все немає. Занепокоєння приливними хвилями переростає у хвилювання.

«Ні, все добре, нічого поганого просто не може статися», — заспокоює стривожену свідомість холодний голос розуму.

«Ні, все дуже погано, сталося щось жахливе».

«Спокійно, лише спокійно, відставити панічні настрої. Вона просто затрималася в дорозі».

Легко, звичайно, себе заспокоювати, але нелегко чекати і щохвилини дивитися на циферблат годинника. Ярослав випив ще келих вина та його рука потяглася до телефону. Довгі гудки були відповіддю. Її батьки вже давно сплять, напевно, отже вона зовсім скоро з'явиться. Навіть якщо поїде на останньому поїзді метро, то буде хвилин за двадцять, або тридцять. Ні, все буде добре, ми спочатку повечеряємо, а потім впадемо в ліжку і закохаємо один одного до непритомності.

До першої години ночі хвилювання змінилося істерикою. Вона давно вже мала приїхати, раптом якісь виродки схопили її на темній вулиці, та мало що може статися з дівчиною в наш час?! Перше бажання — бігти до метро та рятувати кохану від невідомої небезпеки, а раптом вона прийде та побачить, що його немає, чи подзвонить — скаже, що не змогла приїхати. Ні, треба сидіти та чекати.

Ярослав так і не повечеряв того вечора, так і не ліг спати тієї ночі. Думки і фантазії, одна страшніша за іншу, переповнювали поранену переживаннями свідомість, доводили до божевілля молодий розум.

Холодний блиск сталі, тонка рукоятка. Я змахнув кинджалом і приготувався до атаки. Ось він я! Підходьте по одному, кидайтеся всім кагалом, я готовий до війни.

Дуже багато я спав останнім часом, якщо й о третій годині ночі не можу очей заплющити. Вийшла заміж за Ганса. Наплювати.

«Дівчинко моя, чому ти не змогла мене почекати...»

Плювати я хотів на обох, вони мені байдужі. Ось цей меч – це річ. Всі події часу, що минув, відходять на задній план, точніше, йдуть у задній прохід. Я не найнормальніший на світі пацан. Я просто один із найненормальніших. Несподівано світло померкло, стіни наче стали прозорими. Неясні образи смутних спогадів. Схоже на світло наприкінці тунелю. Передчуття війни. Лише я зможу їх зупинити. Кого, власне, ще не зрозумів, але якщо не я, то хто? Рукоятка надає сил своєю вагою. Кров закипає у жилах і шумить у вухах. Руки готові до бою. Відсутність страху. Не кожен дорослий чоловік пережив те, що я у свої роки. Вони хочуть вирватися на волю? Я влаштую їм гідну зустріч. Чекаю.

БРАТ

Ярослав познайомився з Андрієм зовсім випадково. Вони одночасно зайшли в під'їзд, разом піднімалися сходами, проігнорували ліфт. Андрій першим підійшов до дверей, натиснув кнопку дзвінка. Ярослав стояв майже поруч. Не дивно, що його в різкій формі запитали: «Що треба?!» Так і розговорилися. На дзвінок ніхто не відповів.

– Взагалі я не збирався приходити, – зізнався Андрій, несподівано розкрившись перед незнайомцем. – Він хріновий друг, якщо я правильно розумію.

– Він ще й хріновий квартирант, – додав у серцях Ярик, який уже третій місяць не отримував належне і збирався круто переговорити з Гансом.

Вийшли надвір, не змовляючись, присіли на лавку біля під'їзду. Тьмяне похмуре небо віщувало істотні опади. Безтурботні діти ганяли червоний м'яч по брудному асфальту. Самотній бомж проходив уздовж сміттєвих контейнерів.

– Я, коротше, сам не знаю, що робити... – зізнався Андрій.

– Чув я про цю історію. Від нього й чув. Що я тобі можу сказати? – Ярослав розвів руками. – У мене зі своєю дівчиною теж проблеми, але інші. Час зараз такий – проблемний.

– Час тут ні до чого. Проблеми завжди були і будуть. Різні, звісно. Я ось, наприклад, мав померти давно, але не помер. У трупів проблем немає. Їх обмиють, одягнуть, поховують, а я вже двічі був у могилі. Живий звідти повертаюся. Проблема, однак.

Зовсім несподівано для себе, Андрій розповів про свої печерні пригоди, про віщі сни, навіть про дурдом згадав незлим тихим словом. Іноді, кажуть, буває таке – треба виговоритись перед незнайомою людиною, висловити, вилити з себе весь біль. Іноді це допомагає, але частіше біль повертається. Згадуючи, переживаючи все те, що намагався

забути, несподівано розтривожив душевні рани. Наприкінці сповіді раптом поперхнувся, замовк на півслові. Ярослав слухав дуже уважно, жодного разу не перебив. Блідне небо тим часом готувалося надвечір. Засвітилися перші вікна у багатоповерхових будинках, що нависають над ними. З'явилися перші зірки.

– Я знаю, що бувають дивні сни. Я сам бачив такі.

Поява Ганса перервала розмову. Його чекали, але з іншого боку, начебто був і невпору. Здивування, що переходить у ворожість. Найбільше здивувався сам Ганс, мало не випустивши недокурену сигарету.

– Ого... Вся банда в зборі, – непривітно промовив він, відкидаючи недопалок. – Ходімо, поговоримо...

Додому потрапив після опівночі. Родаки одразу ж виставили претензії. Мої скромні спроби порозумітися, сприймалися в багнети. Особливо розлютився батько. Вони мають рацію, звичайно. Я з розумінням поставився до інформації про домашній арешт. Сам винен.

"Міг би хоч подзвонити!"

Мені це чомусь і на думку не спало. Мабуть, справді, з головою щось. Просто забув про це. Запізніла вечерея, повна справедливого бурчання. Виправдання бути не може. Мене люблять, дійсно переживають. Сказати нема чого.

Впав у ліжку і заснув, як убитий. Не було тягучих нав'язливих сновидінь, важкого опівнічного нездужання, але рано-вранці мене розбудив дверний дзвінок. Я схопився, випередивши батьків, в одних трусах кинувся до вхідних дверей ... На сходовому майданчику стояв хлопець, якого не відразу і впізнав. Він промовив фразу, від якої я відразу прокинувся:

– Ти маєш віддати перстень...

ТЕМНА ПОЛОВИНА

Новини були прямо скажемо безглузді. Так давно загинули мої друзі, вже й думати забув про цей жах, але тут раптом з'являється хлопчисько, якому його брат наснився. Нерви. Він просить, скоріше, навіть вимагає віддати йому перстень, який насилу вдалося поховати в проклятих печерах.

Після сніданку батько вручив мені мобільний телефон. Шкода, хотілося б, щоб це був подарунок і його вручали б урочисто, але це була просто мітка. Мене могли знайти будь-якої хвилини і в будь-якому місці,

а якщо мені знадобиться стрибнути в метро – я маю зателефонувати і доповісти про це. Та ладно і так уже справ накоїв, буду зразковим хлопчиком... можливо.

Молодший брат, ось хто не дає мені спокою. Тобто він більше мене не турбував, не був видінням і не говорив страшних слів, але тема неприємна, в натурі. Цей чортів перстень, ці довбані підземелля, цей ненормальний світ, чи я в ньому ненормальний? Я згадав своїх товаришів по нещастю. Як вони там? Вилікували їх? Тяжкий випадок. Я все-таки ненормальний, мабуть.

Тонкі стіни старої в'язниці готові обрушитися будь-якої хвилини. Сотні тисяч працьовитих створінь підточують їх кожну хвилину. Вони не мають розуму, є лише наказ. Їх господарям недостатньо духовного панування, вони хочуть вирватися на волю. Стара броня все слабше з кожним днем. Незабаром друге пришествя. Раби будуть падати в ноги повелителів, благати про пощаду, але це їх не врятує. Страшний суд тим і страшний, що страчують винного і невинного, тих, хто чинив опір і тих, хто допомагав пришествю. Остання грань уже надламана.

1997–2008
Незавершено

ЗМІСТ

ЧАСТИНА ПЕРША.....	3
В літо 1997.....	3
Чорна смерть.....	8
Кримінальна справа	10
Світлі дні	12
Віщі сни	15
Іноді вони повертаються	22
Частини тіла	27
Чужі	30
Кладовище домашніх підлітків	40
Помирають всі	47
Тіні забутих предків	49
День Незалежності	53
В літо 6601	58
ЧАСТИНА ДРУГА	61
Бутерброд з зозулею	61
Кривавий день	62
На схід від Сонця, на захід від Місяця	65
Передчуття біди	68
Весна	73
Вторгнення	77
На межі	81
Заповітний меч	86
Оповідь про межан	86
Слід Йормунганда	88
Сага про Еріка Холодного	88
ЧАСТИНА ТРЕТЯ	93
Весна 1999	93
Можливо	98
Мій дім – моя фортеця	101
Передчуття війни	103
Брат	105
Темна половина	106